

Mədəniyyət.AZ

ISSN 2413-2365



Azərbaycan Respublikası
Mədəniyyət və Turizm Nazirliyi

11 (297) 2015







Turana qılıncdan daha kəskin ulu qüvvət,
Yalnız mədəniyyət, mədəniyyət, mədəniyyət!

Hüseyn Cavid

Mədəniyyət.AZ

Culture.AZ/Культура.Аз

Təsisçi:
Mədəniyyət və Turizm Nazirliyi

Baş redaktor:
Zöhrə Əliyeva

Redaksiya şurası:
Əbülfəz Qarayev
Arif Mehdiyev
Vaqif Əliyev
Sevda Məmmədaliyeva
Ədalət Vəliyev
Nazim Səmədov
Lala Kazımova
Rəfiq Bayramov
Vüqar Şixəmmədov
İlham Rəhimli
Ayaz Salayev

Redaksiya:
Səminə Hidayətqızı
Yaşar Vəliyev
Elmira Musaqızı
Gülşənə Mustafayeva
Rəmilə Əliyeva
Pərvin İlqaroglu
Azər Əlihüseynov

Dizayn:
Mədəniyyət.AZ

Jurnal Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Ali Attestasiya Komissiyası Rəyasət Heyətinin 30 aprel 2010-cu il tarixli (protokol № 10-R) qərarı ilə Sənətsünaslıq, Memarlıq, Kulturologiya və Pedaqogika üzrə "Azərbaycan Respublikasında dissertasiyaların əsas nəticələrinin dərc olunması tövsiyə edilən dövrü elmi nəşrlərin siyahısı"na daxil edilmişdir.

Ünvan:
AZ 1073, Bakı şəhəri
Moskva prospekti 1,
Dövlət Film Fondu, 5-ci mərtəbə

Telefonlar:
(+99412) 431 49 25
(+99412) 431 49 54

Email: medeniyyetazbox.az
facebook.com/medeniyyet@info.az

Jurnal təqdim olunan əlyazmalar geri qaytarılmır, dərc olunan materiallar yalnız redaksiyanın icazəsi ilə istifadə oluna bilər.
Jurnal "Çap-Art" mətbəəsində nəşr olunur.
Sifariş №
Tiraj: 2000
11 (297) 2015

Elmi, metodiki, publisistik
"Mədəni-maarif işi" jurnalı 1967-ci ildən çıxır.
Şəhadətnamə № R-122
2012-ci ilin yanvarından "Mədəni həyat",
2015-ci ilin mart ayından
"Mədəniyyət.AZ" adı ilə nəşr olunur.

Founder:
Ministry of Culture and Tourism

Editor:
Zohra Aliyeva

Editorial board:
Abulfas Karayev
Arif Mehdiyev
Vagif Aliyev
Sevda Məmmədaliyeva
Ədalət Vəliyev
Nazim Səmədov
Lala Kazımova
Rəfiq Bayramov
Vüqar Şixəmmədov
İlham Rəhimli
Ayaz Salayev

Editorial:
Səminə Hidayətqızı
Yaşar Vəliyev
Elmira Musakızı
Gülşənə Mustafayeva
Rəmilə Əliyeva
Pərvin İlqaroglu
Azər Əlihüseynov

Design:
Culture.AZ

The journal was included in the "Register of scientific publication recommended for publishing the main results of dissertation in the Republic of Azerbaijan" by the decision of Presidium of the Supreme Attestation Commission under the President of the Republic of Azerbaijan (decision dated April 30, 2010: protocol № 10): on the Study of Art, on the Study of Architecture, on the Study of Culture and on the Study of Pedagogy

Address:
AZ 1073, Baku.
Moscow Avenue, 1
State Film Fond, 5th floor

Telephones:
(+99412) 431 49 25
(+99412) 431 49 54

Email: medeniyyetazbox.az
facebook.com/medeniyyet@info.az

Submitted manuscripts are not returned back and publishing materials can be used only by permission of editorial staff.
The journal is published in printing house "Chap-Art".
Order №
Circulation: 2000
11 (297) 2015

The journal "Cultural and educational" covering scientific, methodical and publicistic areas have been publishing since 1967.
Certificate No. R-122
In 2012, January journal was renamed "Cultural life", but since 2015 March have been publishing with the name of "Culture.AZ".

Учредитель:
Министерство Культуры и Туризма

Главный редактор:
Зохра Алиева

Редакционный совет:
Абульфас Караев
Ариф Мехтиеv
Вагиф Алиев
Севда Мамедалиева
Адалат Велиев
Назим Самедов
Лала Кязимова
Рафиг Байрамов
Вугар Шихаммедов
Ильхам Рагимли
Аяз Салаев

Редакция:
Самина Идаятқызы
Яшар Велиев
Елмира Мусакызы
Гюльшана Мустафаева
Рамила Алиева
Парвин Ильгароглу
Азер Алигусейнов

Дизайн:
Культура.Аз

Журнал внесен в "Список научных периодических изданий, рекомендованных для публикации основных результатов диссертаций в Азербайджанской Республике", решением Президиума Высшей Аттестационной Комиссии при Президенте Азербайджанской Республики от 30 апреля 2010-го года (протокол №10-R).

Адрес:
AZ 1073, город Баку
Московский проспект 1,
Государственный Фильм Фонд, 5-й этаж

Телефоны:
(+99412) 431 49 25
(+99412) 431 49 54

Email: medeniyyetazbox.az
facebook.com/medeniyyet@info.az

Рукописи, представленные в редакцию журнала, не возвращаются.
Материалы, опубликованные в журнале, могут быть использованы только с разрешения редакции.
Журнал печатается в издательстве "Чап-Арт".
Заказ №
Тираж: 2000
11 (297) 2015

Научно-методический, публицистический журнал
"Культурно-просветительская работа"
издается с 1967-го года.
Свидетельство № R-122
С января 2012-го года издавался под названием "Культурная жизнь", с марта 2015-го выходит под названием "Культура.Аз".

10 Tariximizin əbədiyaşar məqamları



14 Azərbaycan və İSESKO: qarşılıqlı qürur, dayaq və əməkdaşlıq

20 Cazin Bakı vaxtı

25 OKTYABR - 3 NOYABR



30 WOMEX – dünya musiqi sərgisi və Azərbaycan reallıqları



32 Yaddaşın güzgüdəki açarı

42 Cizgilər – lirik, dramatik və xüsusən komik!..

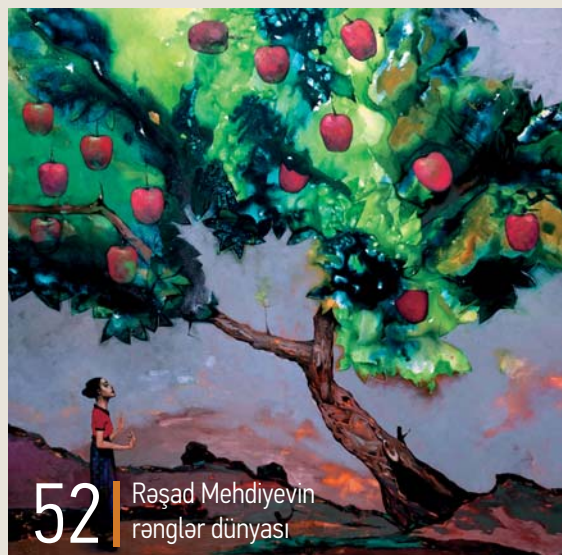


36 Daxili çliğinliğin gözəlliyi

Mündəricat



50 | "Fusion Doll" biennalesində yeddi ölkə təmsil olunurdu



52 | Rəşad Mehdiyevin rənglər dünyası



56 | "Heç mənə deməyirLƏR?!"



60 | Səhnəmizin Məcnunu



68 | Dahi Üzeyirin ruhunu yaşadan məkan

46 | ...heç kəs şoka düşmədi...

64 | Hippokrat andı

72 | "Экспериментальная лаборатория БМА!" – 35 лет творческой работы



74 | Fortepiano texnikası
üzərində iş



80 | Heykəltəraş Südəbə Əlverdibəyovanın
zəngin örnək dolu yaradıcılıq yolu



86 | Нар байрам –
красивая традиция



90 | Qış turizmi –
yeni imkanlar, yeni perspektivlər



94 | Təqdimata ehtiyac duyulan
möcüzə

77 | Nağıllar dünyasına
düşmüş insan...

83 | Şərqlə-Qərb konsepsiyasına dair
araşdırmalar

98 | "Bölgələrdən paytaxta"

GÖRÜŞLƏR, ƏLAQƏLƏR, ƏMƏKDAŞLIQ

Mədəniyyət və turizm naziri Əbülfəs Qarayev ölkəmizdə səfərdə olan məşhur Luvr Muzeyi İslam departamentinin direktoru Yannik Linzi qəbul edib. Görüşdə 2008-ci ildə bağlanmış əməkdaşlıq üzrə razılıq protokolu-nun davamı kimi, Luvr muzeyi və Azərbaycan Milli İncəsənət Muzeyi arasında 2016-2021-ci illər üzrə yeni əməkdaşlıq müqaviləsinin imza-lanması ilə bağlı danışıqlar aparılıb...



Xırdalan şəhərindəki Heydər Əliyev Mər-kəzində Sumqayıt şəhər, Abşeron, Xızı, Qubadlı, Şuşa və Zəngilan rayonlarından olan bir qrup vətəndaşın qəbulu zamanı mədəniyyət müəssisələrinin fəaliyyətinin yaxşılaşdırılması, ixtisaslı kadrlarla təminat, tarix və mədəniyyət abidələrinin təmir-bərpası, bölgələrin turizm imkanlarının inkişaf etdirilməsi və s. istiqamət-lər üzrə müraciətlərə baxılıb...

M illi Kitabxanada nazirliyin tabeliyində-ki rəsm qalereyalarına həsr olunmuş iclasda bu qurumların fəaliyyəti təhlil edilib, mövcud nöqsanların aradan qaldırılması yolla-rından danışılıb, fondlarda qorunan rəsm əsər-lərinə diqqətlə yanaşılması, bölgələrdə çalışan rəssamların paytaxtda, Bakıda yaşayan sənət-karların regionlarda sərgilərinin təşkili, əhalinin bu sahəyə marağının artırılması və digər mə-sələlərlə bağlı konkret tapşırıqlar verilib...



İ smayılı rayon uşaq kitabxanasında mədə-niyyət və turizm nazirinin birinci müavini Vaqif Əliyevin rəhbərliyi ilə kitabxana işçilərinin Şirvan zonası üzrə müşavirə keçirilib. Şirvan şəhəri, İsmayılı, Ağsu, Qəbələ, Qobustan, Kür-dəmir, Göyçay, Haçıqabul və Oğuz rayonları ki-tabxanaları təmsilçilərinin iştirak etdiyi tədbirdə ölkəmizdə kitabxana şəbəkəsinin genişləndiril-məsi və inkişafı, mövcud problemlərin aradan qaldırılması məqsədilə görülməli işlərdən danışılıb, müvafiq tövsiyələr olunub...



Muzey Mərkəzində Azərbaycan Respublikası Prezidentinin müvafiq sərəncamları ilə təltif olunmuş mədəniyyət və incəsənət xadimlərinə mükafatların təqdimatı ilə əlaqədar keçirilən mərasimdə çıxış edənlər fəaliyyətlərinə verilən yüksək qiymətə, göstərilən qayğı və diqqətə görə ölkə başçısına dərin minnətdarlıqlarını bildiriblər, mədəniyyətimizin inkişafı və təbliği yolunda bundan sonra da ürəkdən çalışacaqlarını söyləyiblər...

Azərbaycan Milli İncəsənət Muzeyində "Muzey işinin təşkili və idarə edilməsində innovasiyalar" mövzusunda seminar keçirilib. ABS-ın Azərbaycandakı səfirliliyinin təşəbbüsü, mədəniyyət və turizm nazirliyinin dəstəyi ilə gerçəkləşən tədbirdə ölkə muzeylərinin inkişafı istiqamətində görülən işlərdən, ABS-la mədəni əlaqələrin genişləndirilməsinə böyük önəm verildiyindən ətraflı söhbət açılıb...



Ölkəmizdə səfərdə olan İranın təhsil naziri Əliəsgər Fəninin rəhbərlik etdiyi nümayəndə heyəti ilə görüş zamanı İran və Azərbaycan arasında təhsil və mədəniyyət sahəsində əlaqələrin inkişafı, birgə həyata keçiriləcək layihə və tədbirlər, dahi şəxsiyyətlərin, mənəvi irsin, müştərək mirasın qorunması və təbliği məsələləri müzakirə olunub...

Beynəlxalq Muğam Mərkəzində muzey işçilərinin ümumrespublika müşavirəsi keçirilib. Tədbirdə muzeylər arasında əməkdaşlıq, informasiya mübadiləsi, muzey işi üzrə mütəxəssislərin hazırlanması, təbliğat işlərinin gücləndirilməsi, maddi-texniki bazanın möhkəmləndirilməsi, ekspozisiyaların müasir tələblərə uyğun qurulması, muzey işində internet və elektron resurslarından geniş istifadə edilməsi və sairə bağlı fikir mübadiləsi aparılıb, müvafiq tapşırıqlar verilib...





Əziz oxucular!
Bütün sabahlarınız
aydınlığa açılsın!

Hər dəfə sizə müraciət etmək istəyəndə nədən başlayacağımı çox düşünürəm. Təbii ki, əhatəmizdəki insanlar, onların davranışı bizi mütəmadi düşündürən nəsnələr, mövzu əhatəmizdir. Yaşadıqca həyat səni heç gözləmədiyən, ağına belə gəlməyən məqamlarla qarşılaşdırır, qərar qəbul etmək məcburiyyətində qoyur. Bax, o zaman, məhz o zaman, bu dünyada doğru yaşadınmı, həyat hadisələrindən ibrət aldınmı, qərarların özünü doğruldacaqmı kimi vacib məsələlər ortaya çıxır və səni şəxsiyyət kimi xarakterizə

edib dəyərləndirməyə imkan yaradır. Həyat enişlərdən və yoxuşlardan ibarətdir. Alınan qərarlar da yalnız o zaman doğru ola bilər ki, ədalətin trayektoriyası düzgün müəyyənləşdirilsin. Qazandığın təcrübə, evdə, ailədə aldığın tərbiyə və təhsil, peşəkarlıq və insani səviyyə sənə qarşıdakına söz söyləməyə, məsləhət verməyə, bilik öyrətməyə və qarşılıq istəməyə ixtiyar və cəsarət verirmi? Bunları sən təyin etmirsən! Və nə gözəl ki... yoxsa meyarlar çalpaşmış düşərdi. Məlum məsələdir, insan subyektiv substansiyadır! Bunlara kənardan baxan gözlər, daha ağıllı və kamil olanlar qərar verir. Kamilliyin isə həddi yoxdur... hər gün, yaşadığın hər dəqiqə bizləri daha yüksək mərtəbələrə qovuşduran ağıl, məslək, insanlıq və mənəviyyat nərdivanının ağır, çətin, məsuliyyətli pilləsidir! Və, vay o gündən ki, bəzən bunları anlamayacaq qədər cahillik də bəşər övladına xasdır! Amma və lakin, nə etməli?! Demək ki, yalnız BİLİK, MÜTALİƏ, ÖYRƏNMƏK, BAXMAQ VƏ GÖRMƏK, ən başlıcası isə KAMİLLİK İSTƏYİ, ona can atmaq cəhdləri sənin nə qədər mükəmməl ola biləcəyinin zamanətidir! Biləks, nəümidсэн!

Sözümün canı odur ki, məzmunumuz bu dərginin səhifələrində demək istədiklərimiz, söyləməyə çalışdığımızdır. Yaşadıqlarımızın kivistessensiyası, görüb-götürdüklərimizin xülasəsi, dolayısıyla milli-mənəvi əksimiz, portretimizdir! Biz sizə tariximizin şərəfli səhifələrindən, ölkəmizin dünya miqyasında yürütdüyü mədəni siyasətdən, tolerantlığımızdan, musiqimizin gözəlliyindən, dünya incəsənətinə vaxıflıyımızdan, yazılan kitablardan, böyük azərbaycanlılardan və onların xatirəsini yaşadan məkanlardan, rəng dünyamızdan, teatrlarımız və qalereyalarımızdan, keçmiş və yeni ənənələrimizdən, təbii sərvətlərimizdən, elm-irfanımızdan söz açdıqca, əslində savadlı, səviyyəli və bütün mental-mənəvi dəyərlərimizin daşıyıcısı - Azərbaycanlı ilə həmsöhbət olmaq istəyirik!

Sevgilərlə,

Zöhrə Əliyeva,
filologiya üzrə fəlsəfə doktoru,
Əməkdar mədəniyyət işçisi



TARİXİMİZİN ƏBƏDİYAŞAR MƏQAMLARI

Azərbaycanda Dövlət Bayrağı Gününün qeyd olunması xalqımızın çoxəsrlik dövlətçilik tarixinin ən əlamətdar və unudulmaz hadisələrindəndir. Milli varlığını, gücümüzü Yer kürəsinin hər yanına bəyan edən, bütün qitələrdə, mötəbər beynəlxalq təşkilatların önündə, nüfuzlu tədbirlərdə əzəmətlə, vüqarla dalğalanan bayrağımız, dünya azərbaycanlılarını azərbaycançılıq məfkurəsi ətrafında birləşdirir



Təkbidilməz həqiqətdir ki, hər bir xalqın özünəməxsusluğunu şərtləndirən amillər yalnız onun dövlətçilik ənənələri ilə deyil, həm də zəngin milli-mənəvi irsi, maddi və mənəvi mədəniyyət nümunələri ilə müəyyənləşir. Bu mənada, milli bayrağımıza, gerbimizə və himnimizə xüsusi ehtiram göstərməyimiz, bunu özümüzün müqəddəs borcu kimi dəyərləndirməyimiz təbiidir.

İftixar və qürur hissilə vurğulanmalıyıq ki, bu gün bayrağımız əzəmətlə, ucalarda dalğalanaraq, əbədiyaşar olduğunu bəyan edir. Bu elə ucalıqdır ki, dünyanın dörd yanından baxanda görünür, dost qəlbini qürurla döyündürür, düşməni milyon dəfə öldürüb dirildir. Üçrəngli, ay-ulduzlu bayrağımız bütün atributları ilə müstəqilliyimi-

zi, dövlətçiliyimizi, milli ideologiyamızın böyüklüyünü, ümumbəşəri ideallara sadiqliyimizi bütün dünyaya nümayiş etdirir.

Hər il noyabrın 9-nun ölkəmizdə Dövlət Bayrağı günü kimi tən-tənə ilə qeyd olunması xalqımızın çoxəsrlik dövlətçilik tarixinin ən əlamətdar və unudulmaz hadisələrindəndir. Belə ki, milli varlığını, gücümüzü dünyaya yayan bayrağımız bu gün bütün qitələrdə, mötəbər beynəlxalq təşkilatların önündə, nüfuzlu tədbirlərdə əzəmətlə, vüqarla dalğalanır, dünya azərbaycanlılarını azərbaycançılıq məfkurəsi ətrafında birləşdirir...

Azərbaycan Respublikasının Dövlət Bayrağı 1918-ci il noyabrın 9-da Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti Hökumətinin iclasında qəbul edilmiş və 1920-ci ilin aprel ayında dövlət statusuna malik olmuşdur.

Həmin bayraq 1990-cı il noyabrın 17-də Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məclisinin sədri, xalqımızın ümummilli lideri Heydər Əliyevin təşəbbüsü və rəhbərliyi ilə keçirilən sessiyada Naxçıvan Muxtar Respublikasının dövlət bayrağı olaraq təsdiqləndi. Azərbaycan Respublikası Ali Sovetinin 5 fevral 1991-ci il tarixində qəbul etdiyi "Azərbaycan Respublikasının Dövlət Bayrağı haqqında" Qanuna əsasən, Dövlət Bayrağımız elan edildi.

“ 1991-ci il oktyabrın 18-də “Azərbaycan Respublikasının dövlət müstəqilliyi haqqında” Konstitusiyaya Aktı ilə Azərbaycan Respublikası Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin varisi kimi onun dövlət rəmzlərinin, o cümlədən Dövlət bayrağının bərpasına nail oldu. 2004-cü il iyunun 8-də “Azərbaycan Respublikası Dövlət Bayrağının istifadəsi qaydaları haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanunu ilə bu sahədə qanunvericilik bazası təkmilləşdirilmişdir.

9 noyabr: Qürur mənbəyimiz

"Bayrağımız - eşidilən səsimiz, duyulan nəfəsimiz, qürur mənbəyimizdir. Azərbaycan müstəqilliyini bərpa etdikdən sonra Dövlət Bayrağı milli suverenliyin simvolu kimi ölkəmizin bütün vətəndaşları üçün müqəddəs dövlətçilik rəmzlərindən birinə çevrilib. Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin yadigarı olan bu bayraq bizim azadlıq məfkurəsinə, milli-mənəvi dəyərlərə və ümumbəşəri ideyalara sadiqliyimizi nümayiş etdirir..."

İlham Əliyev



Azərbaycan Respublikası Prezidentinin "Azərbaycan Respublikasının paytaxtı Bakı şəhərində Dövlət Bayrağı meydanının yaradılması haqqında" 2007-ci il 17 noyabr tarixli Sərəncamı Dövlət Bayrağının dövlət rəmzləri sırasında xüsusi yerini müəyyən edir.

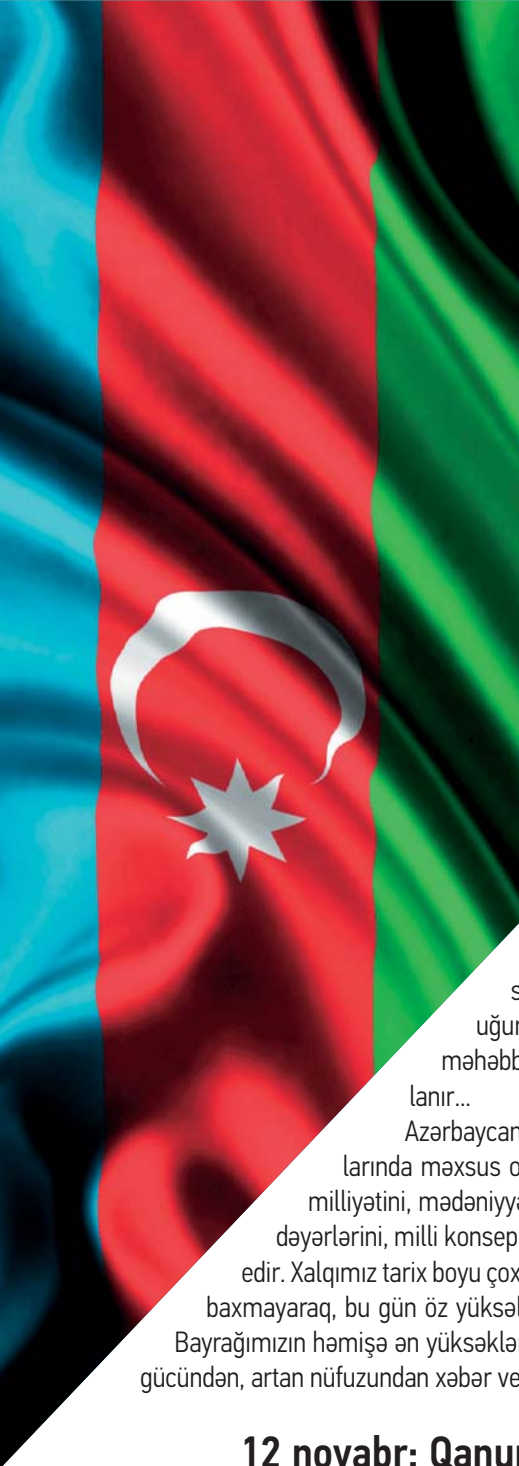
Fərəhlə vurğulamalıyıq ki, "Ginnes"-in dünya rekordları təşkilatı Azərbaycanın Dövlət Bayrağı dirəyinin dünyada ən hündür bayraq dirəyi olduğunu təsdiqləyib. Bayrağın çəkisi 350 kiloqram, dirəyin hündürlüyü 162 metrdir. Respublikamızın dövlət bayrağı – müstəqil Azərbaycan dövlətinin suverenliyinin rəmzidir. Dövlət bayrağımız üzərində səkkizguşəli ulduz və aypara təsvir edilmiş mavi, qırmızı, yaşıl rəngli 3 zolaqdan ibarətdir. Bu rənglər xalqımıza və dövlətimizə aid olan üç mühüm cəhəti özündə birləşdirir: Türk soyumuzu, müasirliyimizi, müqəddəs İslam inancımızı ifadə edir. Bu qədər ali keyfiyyətlərin vəhdətdə ifadə olunması, onlara sadiqlik xalqımızın dünya birliyində yerinin özünəməxsusluğunu, yetkin bir cəmiyyət olaraq yüksək təkamül səviyyəsinə çatdığını göstərir.

Möhtərəm prezidentimizin söylədiyi kimi, bayrağımız qürur mənbəyimiz, and yerimizdir. Müqəddəs bir varlıq tək bayrağa and içirik.

Xalqımızın qəhrəmanlıq tarixindən gələn həmin ənənə keçmişdə olduğu kimi bu gün də hər bir vətəndaşımızın üzərinə ciddi mənəvi məsuliyyət qoyur. Bu məsuliyyət dövlətin, milli maraqların daim keşiyində dayanmağın ictimai-siyasi əxlaqına söykənir. İnsan - vətənə borcunu, vətəndaşlığın mənəvi yükünü hiss etdikcə, onun dövlətçilik idealları da püxtələşir. O, şəxsi həyatdakı irəliləyişləri belə, öz dövlətinin milli inkişafından ayırmaz şəkildə dərk edir.

Bu gün Konstitusiyə ilə müstəqil Azərbaycan Respublikasının dövlət rəmzlərindən biri sayılan üçrəngli bayrağımızın yaranma tarixi XIX əsrin əvvəllərinə təsadüf edir. Bu bayraq 1918-1920-ci illərdə mövcud olmuş Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti dövründə yaradılmış milli dövlətçilik atributlarındanır. Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti Nazirlər Şurası 1918-ci il noyabrın 9-da hökumətin başçısı Fətəli xan Xoyskinin məruzəsi əsasında, Azərbaycanın üçrəngli - mavi, qırmızı, yaşıl zolaqlı və üzərində ağ rəngli aypara ilə səkkizguşəli ulduz təsviri olan milli bayrağının təsdiqlənməsi haqqında qərar vermişdi. Milli bayrağımız ilk dəfə həmin gün Bakıda Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti Nazirlər Şurasının yerləşdiyi binada qaldırıldı.

Lakin Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti çox yaşamadı, dünya imperializminin məkrli planları nəticəsində 1920-ci ildə süquta uğradı. Xalqımız bayrağından məhrum edilsə də, ona olan sevgini daim ürəyində yaşadı. Uzun illər varlığına hakim kəsilmiş hüriyyət və istiqlal yanğısı müstəqilliyin rəmzi olan üçrəngli bayrağa məhəb-



bət səngimədi. İnsanlar milli bayrağımızın nə vaxtsa yenidən başımız üzərində dalğalanacağına həmişə böyük ümid bəsləyirdilər.

Xalqın arzuları gec də olsa 70 ildən sonra həyatda öz təsdiqini tapdı. Şübhə yoxdur ki, müstəqil Azərbaycan siyasi və iqtisadi cəhətdən möhkəmləndikcə üçrəngli milli bayrağımız yüksəklərə ucalacaq, yüksəlidiyi məkanların sayı daha da artacaq. Bu baxımdan, keçmişimizi bu günümüzə, bu günümüzü gələcəyimizə bağlayan bir tarixdir. Azərbaycanın sahib olduğu güc, qazandığı uğurlar bayrağımıza olan dərin məhəbbət və sədaqədən qaynaqlanır...

Azərbaycan bayrağı öz rəmzi məna-larında məxsus olduğu dövlətin dilini, dinini, milliyətini, mədəniyyətini, tarixini, milli - mənəvi dəyərlərini, milli konsepsiyasını və s. amilləri ehtiva edir. Xalqımız tarix boyu çox ağır dövrlərdən keçməsinə baxmayaraq, bu gün öz yüksəlişinin ən uca zirvəsindədir. Bayrağımızın həmişə ən yüksəklərdə görünməsi dövlətimizin gücündən, artan nüfuzundan xəbər verir...

12 noyabr: Qanun kitabımız

“ Tarix boyu böyük mərhələlərdən keçib müstəqilliyinə qovuşan xalqımızı indi qarşıda daha vacib vəzifələr gözləyirdi: dövlət təsisatlarının yaradılması, hüquqi və demokratik dövlət quruculuğu sahəsində bütün zəruri addımları atmaq! Təbii ki, bunu xalqın iradəsini ifadə edən konstitusiyasız gerçəkləşdirmək mümkün deyildi. Məhz bu amili nəzərə alan ümummilli lider Heydər Əliyevin müəllifliyi ilə noyabrın 12-də ümumxalq səsverməsi ilə müstəqil Azərbaycanın ilk Konstitusiyası qəbul olundu .

Ötən əsrin 90-cı illərində Dövlət Müstəqilliyi haqqında Konstitusiya Aktını qəbul edən Azərbaycan suveren bir ölkə kimi Dünya Birliyinin üzvü olsa da qarşıda hüquqi və demokratik dövlət quruculuğu

kimi mühüm bir vəzifə dayanırdı. Müstəqilliyi şərtləndirən başlıca amillərdən biri dövlət təsisatlarının yaradılması və bu sahədə olan boşluqların aradan qaldırılması idi. Demokratik cəmiyyət quruculuğu xətti tutan ölkəmizin ilk növbədə mükəmməl qanunlar toplusuna ehtiyacı vardı. Köhnə sovet qanunları artıq müasir dəyərlərə cavab vermirdi. Demokratik islahatlar yeni konstitusiyanın tezliklə qəbul olunmasını tələb edirdi.

Beləliklə, 1994-cü ilin axırları 1995-ci ilin əvvəllərində müstəqil Azərbaycan Respublikasının ilk Konstitusiyasının yaradılması ilə bağlı məsələ gündəmə gəldi. Prezident Heydər Əliyevin sədrliyi ilə xüsusi komissiya təşkil edildi. Mütəxəssislərdən ibarət işçi qrupu layihənin ilkin mətnini hazırlamağa başladı. Konstitusiya komissiyasının sədri Prezident Heydər Əliyevin rəhbərliyi ilə keçən ilk iclasda layihədə ümumbəşəri dəyərləri, xalqın tarixi keçmişinin və son illərin təcrübəsinin ciddi nəzərə alınması bir vəzifə olaraq qarşıya qoyuldu. Xarici dövlətlərin ölkəmizdəki səfirlərinin iştirakı ilə keçən həmin iclasda Prezident Heydər Əliyev yaranacaq yeni konstitusiyanın əsas prinsiplərinin necə olacağını bəyan etdi. Hər bir fəsil və maddənin yazılmasına qədər gərgin əmək sərf edən ulu öndərin müəllifi olduğu bu layihə 1995-ci il oktyabrın 15- də ümumxalq müzakirəsi üçün mətbuatda yayıldı. Cəmiyyətin demək olar ki, bütün təbəqələri müzakirələrə cəlb edildi. Təkliflər nəzərə alınmaqla layihənin yekun variantı 1995-ci ilin noyabrın 12- də referendum yolu ilə qəbul edildi.

Bu ali sənəd ölkədə həyata keçirilən hüquqi-demokratik islahatlar üçün möhkəm bir təməl idi, onun əsas prinsipləri azad və müstəqil Azərbaycanın uzunmüddətli gələcəyinə hesablanmışdı. Bu baxımdan, respublikamızın əldə etdiyi bugünkü uğurlarının hüquqi başlanğıcında da məhz ümummilli lider Heydər Əliyevin həyat verdiyi Azərbaycanın ilk Konstitusiyası dayanır. Bu qanunu qəbul etməklə xalqımız bütün cəmiyyətin və hər kəsin firavanlığının, azadlığının və təhlükəsizliyinin bərqərar edilməsini, keçmiş, çağdaş və gələcək nəsillər qarşısında tarixi məsuliyyətini bəyan etdi. İlk konstitusiyamız eyni zamanda xalqımızın dünyəvi, milli-mənəvi prinsipləri rəhbər tutaraq seçdiyi gələcək yolun ifadəsi idi. Bu mənada, zaman keçdikcə Əsas Qanuna əlavə və dəyişikliklərin edilməsi, onun müasir tələblərə uyğunlaşdırılması demokratik inkişaf yolunda olan bütün dövlətlər üçün səciyyəvi haldır. 2002-ci ildə Azərbaycan Konstitusiyasında dəyişikliklər edilməsinə yaranan ehtiyac da məhz bütün sahələrdə nəzərə çarpan sürətli inkişafdan irəli gəlirdi. Həmin il ilk dəfə keçirilən Konstitusiya islahatlarından sonra respublikanın ictimai-siyasi həyatında fundamental dəyişikliklər - iqtisadi, siyasi, hüquqi islahatların dərinləşməsi, demokratikləşmə prosesinin sürətlənməsi və digər pozitiv yeniliklər Azərbaycan Konstitusiyasında yenidən bir sıra əlavə və dəyişiklikləri obyektiv tələbatla çevirdi. 2009-cu il martın 18-də Əsas Qanundakı əlavə və dəyişikliklərə münasibəti öyrənən ümumxalq səsverməsi prezident İlham Əliyevin demokratikləşmə və liberallaşmaya xidmət edən, insan hüquqlarının qorunmasında əlavə imkanlar açan siyasətinin xalq tərəfindən birmənalı şəkildə dəstəkləndiyini bir daha təsdiqlədi...



17 noyabr: İstiqlal yolumuz

“ 27 il əvvəl - 1988-ci ilin 17 noyabrında yüz minlərlə insan sovet imperiyasına etiraz əlaməti olaraq meydana toplandı. Milli tariximizin şanlı səhifəsi yazılan həmin günlərdə bir millət kimi iradəsini ortaya qoydu, azadlığa haqqı çatan xalq olduğunu bütün dünyaya bəyan etdi...

Əslində, bu tarixi günə gələn yol 1920-ci ildən başlayırdı. Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin süqutundan sonra formalaşan və illərlə davam edən psixoloji-mənəvi mübarizəni 37-ci illər xofu bir qədər səngitsə də, repressiya dalğasının azacıq yumşalması ilə ziyalı-dissidentlərin geniş sırasının meydana gəlməsi azadlıq ideyalarının yaddaşlarda dərin iz buraxdığını, müstəqilliyə doğru can atmaların ciddiləşdiyini bir daha ortaya qoydu.

Beləcə, 60-cı illər müstəqillik, birlik hisslərinin növbəti mərhələsi kimi yadda qaldı. Bu dövrdə milli şüurun formalaşması və istiqamətlənməsi yönündə ziyalılarımızın mücadiləsi yaxın tariximizin canlı şahidlərinin hələ də yaddaşındadır. Sənətin müxtəlif sahələrində - poeziya, nəsr, kino, rəssamlıq, musiqi və s. milli şüura təsir edən əsərlərin yaranması və geniş yayılması nəticə etibarilə 80-ci illərdə ədəbi birliklər kimi fəaliyyət göstərən, əslində isə xalqın azadlığını düşünən beyinlərin təşkilatlanma cəhdinə gətirib çıxardı. Bu baxımdan, 17 noyabr - 70 il əsarətdə yaşayan və repressiyalar, qadağalar içində sıxılan bir xalqın gücünün hayqırtısı, böyük enerjinin birdən-birə üzə çıxması demək idi. Həmin dövrdə ictimai-siyasi vəziyyətin mürəkkəbliyi də azadlıq mübarizəsini şölələndirən əsas faktorlardan sayılmalıdır.

Belə ki, artıq çürümüş imperiyanın əsl mahiyyəti aydınlaşır, uzun illər təlqin olunan kommunist beynəlmiləçiliyinin puçluğu üzə çıxırdı. Xalqları bir-birinə düşmən etməklə öz dayaqlarını saxlamağa çalışan imperiya dəhşətli cinayətlərə əl atırdı.

1988-ci ilin ilk günlərində Ermənistanın Azərbaycana qarşı açıq təcavüzü başlanmışdı. Moskvanın, xüsusən də SSRI-nin rəhbəri Mi-

xail Qorbaçovun buna biganə münasibətini görən ermənilər planlı şəkildə, Ermənistan hökumətinin tapşırığı və göstərişilə oradakı tarixi torpaqlarımızda yaşayan 200 mindən çox azərbaycanlıni öz ata-baba yurdlarından kütləvi surətdə qovurdular.

Ermənilər azərbaycanlıları təkcə öz ev-eşiklərindən didərgin salmır, həm də vəhşicəsinə qətləmin edir, diri-diri yandırırldılar. Mixail Qorbaçov və onun ətrafı tərəfindən ermənilərin tarixdə görünməmiş bu vandalizminə heç bir qanuni ölçü götürülmədi. Ermənilər bununla da kifayətlənməyib 1988-ci ilin fevralın əvvəllərində Azərbaycanın Dağlıq Qarabağ bölgəsində ixtişaşlar törətdilər. Onlar tarixi torpağımız olan Dağlıq Qarabağı Azərbaycandan qoparılıb Ermənistanla birləşdirməsi haqqında məsələ qaldırdılar. Belə bir vaxtda Azərbaycan xalqı ayağa qalxdı, öz etirazını sakit şəkildə rəhbərliyə bildirdi. İlk zamanlar Azərbaycan vətəndaşları Moskvaya, yerli hakimiyyət başçılarına inanırdılar. Onların şüarları, gəzdirdikləri portret və bayraqlar da bunu sübut edirdi.

“ Ancaq xalq sonradan gördü və başa düşdü ki, nə Moskva, nə də Azərbaycanın o vaxtkı rəhbərliyi hər hansı qəti tədbir görmək fikrində deyil. Belə olduqda, respublikanın hər yerindən minlərlə insan Bakıya axışdı və 1988-ci il noyabrın 17-də Bakının əsas meydanı sayılan Azadlıq meydanında sovet dövlətinin xalqımıza qarşı apardığı antiazərbaycan siyasətinə etiraz əlaməti olaraq Azərbaycan ictimaiyyətinin sonu bilinməyən mitinqi başlandı. O vaxt bütün xalq bir yumruq kimi birləşmişdi. Dekabrın əvvəllərində sovet qoşunları tərəfindən ümumxalq mitinqi dağıdılsa da, Azərbaycanda bu hadisələr Milli Azadlıq Hərəkatı kimi qiymətləndirilir və Vətənimizin istiqlaliyyət qazanmasında əsas amil sayılır. Belə ki, məhz həmin gün - noyabrın 17-də millətimiz birliyinin, həmrəyliyinin, gücünün təntənəsini yaşadı və bu təntənə onun layiq olduğu qələbəni - ölkənin gələcək müstəqilliyini təmin etdi...

Azərbaycan və İSESKO: qarşılıqlı qürur, dayaq və əməkdaşlıq

**“Quran əxlaqı ilə tərbiyələnməmiş əsl insanın vəziyyəti:
Bilik, təcrübə, incəsənət, elm onun sevgili dostlarıdır,
özünü bunlarla bəzəyər”**

“ Bu təşkilatın tək adı – İSESKO (İslam, Təhsil, Elm və Mədəniyyət Təşkilatı) – aydınların varlığına və sıralarının genişlənməsinə dayaq olmağın əsl müsəlman dünyasında nə qədər böyük önəm daşdığını bəlli edir. Ölkəmiz isə tarixin artıq yazılmış və yazılmaqda olan bir çox səhifələrinin məhz belə məqamlarının müəllifi kimi tanınır.

İSESKO – ŞƏRƏFLƏ KEÇİLMİŞ YOL VƏ GENİŞLƏNDİRİLƏCƏK FƏALİYYƏT

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyev tərəfindən imzalanmış 25 iyul 2015-ci il tarixli Sərəncama əsasən Azərbaycan 23-27 noyabr 2015-ci il tarixlərində İSESKO XII Baş konfransına və İcraiyyə Şurasına ev sahibliyi etdi. Respublikamız İSESKO-nun İcraiyyə Şurası Asiya, Afrika və ərəb regionlarını əhatə edən 52 üzv dövlətin nümayəndəsindən ibarət olmaqla, ildə bir dəfə öz toplantısını keçirir. Toplantıda Baş direktorun təşkilatın proqramı və fəaliyyəti ilə bağlı inkişaf üzrə tərəqqi və maliyyə hesabatı nəzərdən keçirilir, üzv dövlətlərin İSESKO büdcəsinə maliyyə töhfələri qiymətləndirilir.

İclasda və konfransda müzakirə olunan məsələlərin müsəlman xalqların həyatında inkişafa doğru yeni pəncərə açmasına, qəbul edilmiş qərarların isə islam ölkələri arasında əməkdaşlığın daha da dərinləşməsinə öz töhfəsini verəcəyinə inam elə ilk çıxışlardan yaranı.

Qurumun İcraiyyə Şurasının 36-cı sessiyasının iclasını giriş sözü ilə açan mədəniyyət və turizm naziri Əbülfəs Qarayev bildirdi ki, 1991-ci ildə İSESKO ilə qurulmuş münasibətlər respublikamızın Birinci xanımı Mehriban Əliyevanın 24 noyabr 2006-cı il tarixində

İSESKO-nun xoşməramlı səfiri adına layiq görülməsi ilə uğurlu inkişaf mərhələsinə qədəm qoydu və hazırda ən məhsuldar dövrünü yaşayır: “Son illərdə ölkəmiz İSESKO ilə bir sıra mühüm layihələr reallaşdırmaqdadır və inanıram ki, birgə fəaliyyət gələcəkdə də davam etdiriləcək.

Ermənistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin sülh yolu ilə həll edilməsi işində ölkəmizin haqq işini birmənalı olaraq dəstəklədiyinə görə İSESKO rəhbərliyinə minnətdarlığımı bildirirəm”.

1982-ci ildə yaradılan İSESKO bu illər ərzində uğurlu yol keçib və indi öz fəaliyyətini genişləndirmək niyyətindədir ki, İslam dünyasının mədəni, elmi şüurunun böyük dövlətlərin yaratdıqları situasiyalardan düzgün nəticələr çıxarmağını asanlaşdırsın. Təşkilatın İcraiyyə Şurasının sədri Bəkr Dokurə, baş direktor Əbdüləziz bin Osman əl-Tüveycri və toplantının iclaslarında çıxış edən nətiqlər İSESKO-nun ötən dövrdəki fəaliyyətinə yüksək qiymət verdilər, bütün dünyaya mütərəqqi, sülhpərvər ismarığını göndərən, qədim tarixə, zəngin mədəniyyətə malik Azərbaycan Respublikası ilə məhsuldar əlaqələrə şərait yaratdığına görə Prezident İlham Əliyevə minnətdarlıqlarını və bizim ölkədə olmaqdan qürur duyduqlarını ifadə etdilər.

Hesabatın qəbul edildiyi ikigünlük iclas üçillik fəaliyyətin yekunu kimi 2016-2018-ci illər üçün yeni tədbirlər planının hazırlanmasına öz töhfəsini verdi.

Prezident İlham Əliyev və xanımı Mehriban Əliyeva
Baş Konfransın nümayəndələri ilə xatirə şəkli çəkdiriblər



SÜLH VƏ İNKİŞAF KONFRANSI

“Təşkilata üzv ölkələrin yüksək səviyyəli nümayəndələrinin, mədəniyyət və təhsil nazirlərinin, diplomatların, dünyanın tanınmış simalarının və media nümayəndələrinin qatıldığı İSESKO-nun XII Baş Konfransının təntənəli açılış mərasimində Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev və xanımı, İSESKO-nun xoşməramlı səfiri Mehriban Əliyeva da iştirak etdilər.

Konfransın açılışında çıxış edən dövlət başçımızın İSESKO-nun dünya miqyasında önəmli beynəlxalq təşkilata çevrilməsi və islam aləmində elmin, təhsilin inkişafı, zəngin islam mədəni irsinin qorunmasında çox böyük uğurlara nail olması, həmçinin İSESKO-Azərbaycan əlaqələri haqqında söylədiyi dəyərli fikirlər konfrans iştirakçıları tərəfindən böyük maraqla qarşılandı. İlham Əliyev İSESKO-nun fəal üzvü olan Azərbaycanın paytaxtı Bakı şəhərinin bu qurumun dayağı sayəsində 2009-cu ildə İslam mədəniyyətinin paytaxtı elan olunmasını ölkəmizə, mədəniyyətimizə və bu gün Azərbaycanın İslam aləmində oynadığı rola verilən yüksək qiymət kimi dəyərləndirdi və yaxın zamanlarda Bakıda İSESKO-nun regional mərkəzinin yaradılacağını bildirdi.

İlham Əliyev Ermənistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin həlli işində İSESKO-nun tutduğu mövqeyə ayrıca yer ayıraraq dedi: “İSESKO Azərbaycanı daim dəstəkləyir. Xüsusilə Ermənistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin həlli işində İSESKO daim Azərbaycanın mövqeyini, yəni, haqq-

ədaləti açıq şəkildə dəstəkləyir. Cənab əl-Tuveycrinin çoxsaylı çıxışlarında bu məsələ ilə bağlı birmənalı mövqe nümayiş etdirilir. Buna görə biz İSESKO-ya minnətdarıq, bütün müsəlman aləminə minnətdarıq.

Biz dəfələrlə bəyan etmişik ki, terrorizmin nə milləti, nə də dini var. Əfsuslar olsun ki, son vaxtlar bəzi Qərb dairələri, media nümayəndələri İslamı terrorla bağlamaq istəyirlər. Biz bu çirkin əməlləri qətiyyətlə pisləyirik. İslam sülh dinidir, mərhəmət dinidir, dostluq dinidir. İslam dəyərlərini dünyaya təqdim etmək üçün Azərbaycanda fəal iş aparırıq. Azərbaycan o ölkələrdəndir ki, dünyanın ən məşhur Luvr muzeyində İslam bölməsinin təşkilində fəal rol oynamış, öz maliyyə töhfəsini vermişdir. Azərbaycan müsəlman aləmində birinci ölkədir ki, Vatikanda öz sərgisini nümayiş etdirə bilmişdir. Biz islamofobiya qarşı açıq şəkildə mübarizə aparırıq. Ən yüksək səviyyədə – Prezident səviyyəsində bəyanatlar verilib. Islamofobiya çox böyük təhlükədir, böyük ədalətsizlikdir. Gələcəkdə sivilizasiyalararası münaqişələrə gətirib çıxara bilər. Ona görə, həm ölkə daxilində, həm xaricdə İslam mədəniyyətini təbliğ edirik. Bu yaxınlarda ölkəmizdə Beynəlxalq Multikulturalizm Mərkəzi yaradılmışdır. Azərbaycan artıq dünyada multikulturalizmin mərkəzi kimi tanınır. Respublikamızda heç vaxt milli, dini zəmində qarşıdurma olmamışdır və əminəm ki, olmayacaqdır.

Biz 2008-ci ildə “Bakı prosesi”nə təkan verdik. O vaxt Azərbaycanın təşəbbüsü ilə Bakıda keçirilən Avropa Şurasına üzv ölkələrin mədəniyyət nazirlərinin toplantısına İslam Əməkdaşlıq Təşkilatına üzv ölkələrin mədəniyyət nazirlərini dəvət etdik. Çünki Azərbaycan həm Avropa Şurasının, həm də İslam Əməkdaşlıq Təşkilatının üz-

12TH SESSION OF THE GENERAL CONFERENCE OF ISESCO

Baku, Republic of Azerbaijan : 14 - 15 Safar 1437H / 26-27 November 2015

الدورة الثانية عشرة للمؤتمر العام للإيسيسكو
بأكو - جمهورية أذربيجان : 14 - 15 صفر 1437 هـ / 26-27 نوفمبر 2015م

2^{ème} SESSION DE LA CONFÉRENCE GÉNÉRALE DE L'ISESCO

Bakou, République d'Azerbaïdjan : 14 - 15 Safar 1437 H / 26-27 Novembre 2015



vüdür. Bu, birinci belə toplantı idi. Ondan sonra 2009-cu ildə İslam Əməkdaşlıq Təşkilatına üzv ölkələrin mədəniyyət nazirlərinin toplantısına Avropa Şurasına üzv ölkələrin nazirlərini dəvət etdik. Yəni, bu prosesə “Bakı prosesi” adı verilib. Dünyada artıq “Bakı prosesi” özünəməxsus rol oynayır.”

İSESCO Baş Konfransının XII sessiyasının Bakıda keçirilməsinin ölkəmiz üçün çox böyük hadisə olduğunu bir daha vurğulayan dövlət başçısı, xalqımızın böyük dostu cənab əl Tüveycrini Azərbaycan dövlətinin yüksək mükafatı – “Dostluq” ordeni ilə təltif etdi.

İSESCO-nun baş direktoru Əbdüləziz bin Osman əl-Tüveycri çıxış edərək ölkə prezidenti İlham Əliyevin və Birinci xanım, İSESCO-nun və YUNESKO-nun xoşməramlı səfiri Mehriban Əliyevanın konfransın açılışında iştirakından və yüksək təltifdən böyük şərəf duyduğuna görə səmimi minnətdarlığını ifadə etdi.

Baş direktorun çıxışından bəlli oldu ki, İSESCO-nun 2016-2018-ci illər üçün tədbirlər planı gənclərin İslam aləmində davamlı inkişafa səfərbərliyi, üzv dövlətlərin təhsil, elm, mədəniyyət və ünsiyyət sahəsində yürütdükləri siyasətdə keyfiyyətin, idarəçiliyin və bərabərliyin təşviqi, insan hüquqlarının, mədəniyyətin təbliğinə, sosial ədalətə və birgə yaşayışa hörmətlə yanaşılması kimi üç strateji məqsəddən ibarətdir.

Əl-Tüveycri: “Bu gün biz Azərbaycan Respublikasındayıq. Prezident İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə əldə edilmiş inkişaf bütün İslam aləmində müasir dövlətin nümunəsi ola bilər. Azərbaycan Respublikası bu gün bir çoxları üçün nümunə ola bilər. Çünki inkişaf etmiş bir dövlətdir. Bu ölkə öz tarixi dəyərlərinə əsaslanaraq sülh şəraitində

birgə yaşayışı təşviq edir, sosial sülhün və ədalətin təmin olunmasında uğurlar qazanır. Biz fəxr edirik ki, İslam dünyasında belə bir ölkə mövcuddur. Azərbaycan Respublikası Allah-Təalanın iradəsi və Prezidentin müdrik rəhbərliyi ilə öz inkişafını, qazanılan uğurları davam etdirəcək.

Azərbaycan Respublikası təcavüzə məruz qalmış, Dağlıq Qarabağ ərazilərinin birmənalı şəkildə azad edilməsinə nail olacaq və işğal altındakı torpaqlar heç vaxt düşməyə nəsib olmayacaq. Biz bu bəyanatı tərəddüd etmədən veririk. Bunu hər zaman etmişik və edəcəyik. Çünki biz, həmçinin istəyirik ki, Fələstin dövləti də İsrail işğalından azad olunsun. Bilirik ki, erməni işğalı nəticəsində böyük dağıntılar baş verib. Onlar işğal olunmuş torpaqlarda dini, tarixi, mədəni abidələri dağıdıblar. Buna görə də istərdik ki, BMT Təhlükəsizlik Şurasının qətnamələrinə hörmətlə yanaşılsın. Çünki mütləq xarakterə malik dörd qətnamədə erməni silahlı qüvvələrinin Azərbaycanın işğal olunmuş torpaqlarından dərhal çıxarılması tələb edilir. Biz onun tərəfdarıyıq ki, bu torpaqlar tezliklə azad olunsun. Mən bütün regional dövlətlərə üzümlü tutub deyirəm: Biz bu işğalla son qoymalıyıq, pozulmuş hüquqları bərpa etməliyik. Mən konfransdan bir bəyannamənin, qətnamənin qəbulunu xahiş edərdim. Bu sənəddə tələb olunsun ki, Ermənistanın silahlı qüvvələri Azərbaycanın Dağlıq Qarabağ bölgəsindən və ətraf rayonlardan çıxarılsın. Azərbaycan torpaqlarının Ermənistan tərəfindən işğalı bəşəriyyətə qarşı cinayətdir. İnsanlar öz yerlərindən didərgin salınıb, qətlə yetirilib, onların hüquqları pozulub. Vaxt artıq çoxdan yetişib. Bu cür cinayətlərin qarşısı alınmalıdır. Azərbaycanın vacib regionu işğaldan azad edilməlidir və ediləcək”.



Azərbaycan Respublikasının mədəniyyət və turizm naziri Əbülfəs Qarayevin qurumun Bakıda keçirilən iclasında sədr seçilməsi ilə növbəti üç ildə İSESKO Baş Konfransına sədrlik, tədbirə ev sahibliyi edən ölkə hüququnda Azərbaycana həvalə edildi. İSESKO Baş Konfransının Azərbaycandan əvvəlki sədri Səudiyyə Ərəbistanı olub. Bu ölkənin ali təhsil məsələləri nazirinin müavini Mühəmməd İbn Abdulləziz əl-Buhali sədrliyi Azərbaycanın mədəniyyət və turizm naziri Əbülfəs Qarayevə təhvil verdi.

Dünyanın böyük bir hissəsi insan hüquqlarının təmin edilməməsindən əziyyət çəkir. İslam ölkələrinin vətəndaşlarının təhsil hüquqlarından yararlanmaları üçün üzv dövlətlərdə elm və texnologiya üzrə mərkəzlər təşkil edilməli, innovasiyalar üzrə əməkdaşlığa şərait yaradılmalıdır. Belə bir fonda Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin İslam mədəniyyətinə və gənclərin təhsilinə göstərdiyi diqqət dünya ictimaiyyəti tərəfindən etiraf edilməyə bilməz. Bu məqamlar Əl-Bühalinin və İSESKO-nun sosial məsələlər üzrə nümayəndəsi xanım Mehna Ahmed Talebnanın çıxışlarında vurğulandı.

“ İSESKO ilə əməkdaşlığın inkişafına göstərdiyi xidmətlərə görə bir sıra üzv dövlətlərin ali nümayəndələrinə, o cümlədən Azərbaycan Respublikasının mədəniyyət və turizm naziri Əbülfəs Qarayevə mükafatlar təqdim edildəndən sonra, Ə.Qarayevin sədrliyi ilə baş tutan XII Baş Konfransın birinci iclasında üzv ölkələrin yekdil qərarı ilə Əbdüləziz bin Osman əl-Tuveycri yenidən baş direktor seçildi.

Bağlanış mərasimində “Müsəlman dünyasında vəziyyətə dair İSESKO XII Baş konfransının Kommunikesi” qəbul edildi. Kommunikədə Dağlıq Qarabağ və ətraf rayonların Ermənistan tərəfindən işğalına son qoyulması ilə bağlı BMT Təhlükəsizlik Şurasının qətnamələri və digər beynəlxalq sənədlərin icrasının zəruriliyi vurğulanır və işğaldakı ərazilərdə Ermənistan Respublikası tərəfindən törədilmiş və hal-hazırda da davam edən hüquq pozuntuları qəti şəkildə

pislənilir. Yeri gəlmişkən, respublikamız, xalqımız və dövlətimiz üçün tələyüklü olan bu məsələyə Pakistan Respublikasının nümayəndəsi öz çıxışında yer ayırıb Dağlıq Qarabağ və digər müsəlman ölkələrində münafiqşələrin nizamlanmasına diqqətin artırılmasının əhəmiyyətini, davamlı sülhün bərqərarı üçün İSESKO-nun bütün imkanlardan istifadə etməli olduğunu önə çəkdi.

Toplantının işinin davamı olaraq İSESKO-nun yeni loqosunun və yeni veb-saytının təqdimatı və mədəniyyət, əməkdaşlıq, informasiya texnologiyaları üzrə üzlərlə layihənin gerçəkləşdirilməsini göstərən hesabatın dinlənilməsi baş tutdu. Baş konfransın sədri bildirdi ki, hesabatda qeyd edilən fəaliyyətlər üzv ölkələrin inkişafına müsbət təsir göstərəcək.

Sonda qonaqpərvərlik və təşkilatın sessiyasının yüksək səviyyədə təşkilinə görə Azərbaycan dövlətinin başçısı İlham Əliyevə İSESKO-nun ünvanladığı təşəkkür məktubu oxundu.

TƏRƏQQİ MƏRAMLI GÖRÜŞLƏR

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev noyabrın 25-də İSESKO-nun baş direktoru Əbdüləziz bin Osman əl-Tuveycrini qəbul edib.

İSESKO-nun baş direktoru Əbdüləziz bin Osman əl-Tuveycri rəhbərlik etdiyi təşkilatın XII Baş konfransının və İcraiyyə Şurasının növbəti iclasının Bakıda keçirilməsinə dayaq oluğuna və yüksək qonaqpərvərliyə görə Prezident İlham Əliyevə minnətdarlığını bildirib. Əbdüləziz bin Osman əl-Tuveycri paytaxtda gedən sürətli inkişaf proseslərinin onlarda dərin təəssürat yaratdığını söyləyib.

İSESKO-nun XII Baş konfransının və İcraiyyə Şurasının növbəti iclasının Bakıda keçirilməsinin önəmini vurğulayan dövlətimizin başçısı yüksək səviyyəli qonaqların ölkəmizlə yaxından tanış olmaları üçün tədbirin yaxşı imkan yaratdığını deyib.

Görüşdə Azərbaycan ilə İSESKO arasında əməkdaşlığın uğurla inkişaf etdiyi bildirilib, bu əməkdaşlığın daha da genişləndiriləcəyinə əminlik ifadə olunub. Söhbət zamanı əməkdaşlığımızın gələcək perspektivləri ilə bağlı məsələlər ətrafında fikir mübadiləsi aparılıb.

Noyabrın 26-da Azərbaycanın birinci xanımı, İSESKO-nun xoşməramlı səfiri Mehriban Əliyeva təşkilatın Baş direktoru Əbdüləziz bin Osman əl-Tuveycri və xoşməramlı səfirləri ilə görüş keçirib. Qonaqları salamlayan xanım Mehriban Əliyeva, İSESKO-nun Baş konfransının XII sessiyasının Azərbaycanda keçirilməsindən məmnunluğunu, bu tədbirin ölkəmiz və ümumilikdə İslam dünyası üçün böyük əhəmiyyət daşıdığını ifadə edib. İSESKO-nun Baş direktorunu Azərbaycanın yüksək mükafatı - "Dostluq" ordeni ilə təltif edilməsi münasibətilə təbrik edən Mehriban Əliyeva təşkilatla ölkəmiz arasında sıx dostluq əlaqələrinin olduğunu söyləyib.

Xanım Mehriban Əliyeva tolerantlığın Azərbaycan cəmiyyətinin həyatında güclü ənənəyə çevrildiyini deyib və İSESKO ilə əməkdaşlığın gələcəkdə də uğurla davam etdiriləcəyinə əminliyini vurğulayıb.

İSESKO-nun Baş direktoru Əbdüləziz bin Osman əl-Tuveycri tədbirin yüksək səviyyədə təşkilinə və göstərilən qonaqpərvərliyə görə minnətdarlığını bildirib. Təşkilatla ölkəmiz arasındakı münasibətlərin yüksək səviyyəyə çatmasında dövlət başçısı İlham Əliyevlə bərabər, İSESKO-nun xoşməramlı səfiri, Heydər Əliyev Fondunun Prezidenti Mehriban Əliyevanın rolunu xüsusi qeyd edib. Görüşdə əməkdaşlığın perspektivləri ilə bağlı fikir mübadiləsi aparılıb.

27 noyabr tarixində mədəniyyət və turizm naziri Əbülfəs Qarayev İranın təhsil naziri Əliəsgər Fəninin rəhbərlik etdiyi nümayəndə heyəti ilə görüşüb. Görüş iki ölkə arasında təhsil və mədəniyyət sahəsində əlaqələrin inkişafına həsr olunub. İranlı nazir İSESKO-nun Baş Konfransının yüksək təşkilinə və müvəffəqiyyətlə keçirildiyinə görə Azərbaycan hökuməti tərəfindən görülmə işlərə görə təşəkkürünü ifadə edib. Nazir Əbülfəs Qarayev Ə.Fəninin rəhbərlik etdiyi nümayəndə heyətini Bakıda qarşılamaqdan məmnunluğunu bildirib. Görüş zamanı birgə həyata keçiriləcək mədəni layihələr və tədbirlər haqqında məsələlərə toxunulub, iki ölkənin dahi şəxsiyyətlərinin, milli-mənəvi irsinin, müştərk mirasının qorunması və təbliği müzakirə edilib. Həmçinin qeyd olunub ki, bu sahədə işlərin görülməsi baxımından İSESKO-nun rolu əvəzsizdir.

MƏDƏNİ PROQRAMLAR

"Əsrlərin sədası", "İslam sivilizasiyası uşaqların gözü ilə"... İnkişaf mütərəqqi ruhlu gənc nəsil deməkdir. Adı çəkilən birinci sərgi



gənc rəssam Məryəm Ələkbərlinin fərdi istedadını, ikinci isə uşaq rəsm müsabiqəsinin yekunlarını əks etdirməklə, toplantı iştirakçılarına məhz bu təşəvvürün əyaniliyinin şahidi olmaq imkanı verdi. Milli İncəsənət Muzeyində və Muzey Mərkəzində təqdim olunan ekspozisiyaları seyr etməkdən əlavə, qonaqlar Bakı şəhəri Cövdət Hacıyev adına 3 saylı musiqi məktəbinin xor qrupunun, Georgi Şaroyev adına 35 saylı musiqi məktəbinin muğam üçlüyünün və Bakı Xoreoqrafiya Akademiyasının uşaq rəqs kollektivinin çıxışlarından da zövq aldılar.



“Paytaxtımız bütün dövrlərdə çeşidli memarlıq üslub və tərzlərinin harmonik, ahəngdar meydanı kimi tanınıb. Heydər Əliyev Mərkəzinə ekskursiya zamanı qonaqlar bunun bir daha şahidi oldular. Onlara dünya memarlığının nadir incilərindən sayılan Heydər Əliyev Mərkəzinin binası və qurumun fəaliyyət istiqamətləri haqqında məlumat verildi. Qeyd olundu ki, Mərkəzin fəaliyyəti Azərbaycan xalqının ümummillili lideri Heydər Əliyevin dövlətçilik fəlsəfəsinin, azərbaycançılıq məfkurəsinin və Ulu Öndərin irsinin dərinəndən öyrənilməsinə və tədqiq edilməsinə yönəlib. Bundan əlavə, Mərkəzin həyata keçirdiyi layihələr Azərbaycan tarixinin, dilinin, mədəniyyətinin beynəlxalq aləmdə təbliğinə və inkişafına xidmət edir. Tədbir iştirakçıları Mərkəzdə “Azərbaycan inciləri: tarixin axarında” sərgisi ilə də tanış oldular.

Dünyəvilik, müasirlik, ənənə, din. Bakını və ümumilikdə Azərbaycanı bu amillərin hansısa biri olmadan təşəvvür etmək mümkün-süzdü. Qafqazın ən böyük məscidi olan Heydər məscidi. Son 11 il ərzində Azərbaycanda inşa və təmir edilən 250-yə yaxın məsciddən biri. Əlbəttə ki, bu məkanın ziyarəti, orda ehtiram namazının qılınması İSESKO tədbirinin ən duyğusal məqamı idi.

TƏƏSSÜRATLAR...



Oman Respublikası Təhsil Nazirliyinin müşaviri Məhəmməd Həmdan Süleyman əl-Tubi:

"Oman Sultanlığı ilə Azərbaycan Respublikası arasında mövcud olan əlaqələr inkişaf edir. Bu əlaqələrin inkişaf etməsində Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin və Oman Sultanı Qabus bin Səidin böyük rolu vardır. İslam ümməti son zamanlar böyük proseslərin şahididir. İslam xalqlarını təmsil edənlərin burada bir yerdə toplanması və məsələləri müzakirə etməsi mühümdür. Düşünürəm ki, bu tədbirdə qəbul ediləcək qərarlar İslam ümmətinin sıralarını daha da sıxlaşdıracaq, İslamla terrorun eyniləşdirilməsinin dinimizə nifrət başlayan tərəflərin uydurmasından başqa bir şey olmadığını dünyaya bəyanlayacaq. Çünki İslam ümməti 1400 ildən çoxdur ki, əsas kitabı "Quranı-Kərim"ə istinad edərək İslam xalqlarının sülh ümməti olduğunu bir daha bildirir və göstərir. Konfransın əhəmiyyətindən danışsaq, qeyd edə bilərəm ki, bu tədbirin keçirilməsindən ötrü Azərbaycanın seçilməsi təsadüfi deyil və həm də böyük əhəmiyyət kəsb edən məqamdır. Çünki Azərbaycan keçmişindən çıxış edərək inkişafa yönəlmiş həyatını yaşayan müasir ölkədir. İnanıram ki, ölkəniz sülh və inkişaf yolunu davam etdirib daha da çiçəklənəcək".

Əbdülrəzzaq Abdulla Əl-Kuvari, Qətər Respublikası Mədəniyyət Nazirliyinin müşaviri:

"Ölkəniz də, adamlarınız da çox xoşuma gəldi. İçərişəhər isə ayrı aləmdir. Bakıdan başqa İmişlidə də oldum. Azərbaycan İslam mədəniyyətinin ənənələrini yaşatmaqda ən gözəl örnək ola biləcək ölkələrdəndir. Respublikanıza bir daha səfər etmək istərdim"



YUNESKO və İSESKO-nun Qazaxıstan üzrə milli komissiyasının baş katibi Assel Utegenova:

"Artıq dördüncü dəfədir ki, Bakıya səfər edirəm. YUNESKO və İSESKO-nun fəaliyyəti ilə bağlı iştirak etdiyim

ötən tədbirlər, budafəki konfrans və sessiyanın təşkilati işindən, Azərbaycan tərəfinin bir ev sahibi kimi yüksək qonaqpərvərliyindən son dərəcə razıyam. İSESKO-nun toplantıları kimi mühüm tədbirlərin dövlət səviyyəsində keçirilməsi, ölkənizin birinci xanımının YUNESKO-nun və İSESKO-nun xoşməramlı səfiri olması isə belə məsələlərə nə dərəcədə ciddi diqqət ayrıldığının göstəricisidir. "Azərbaycan", "Bakı" odla, qonaqpərvərliklə, gözəl mətbəxlə assosiasiya olunan adlardır. Bura hər gəlişimdə

yeniliklərlə də rastlaşıram və bu, çox heyranedicidir. Azərbaycan və Qazaxıstan doğma ölkələrdir. Bura gəlmək bizim üçün bayramdır. Hər dəfə İçərişəhərə mütləq baş çəkirəm. Paytaxtınızın mərkəzində yerləşən və YUNESKO-nun Mədəni İrs siyahısına daxil edilmiş bu məkan doğrudan da, unikal sərvətdir. Belə bir sərvətin layiqli şəkildə qayğısına qalmaq və onu hərtərəfli şəkildə təqdim etmək keyfiyyətiniz isə bizim üçün nümunədir".

Qazaxıstan Respublikasının Xarici İşlər Nazirliyinin xüsusi işlər üzrə səfiri Asqar Tadiyev:

"Qobustan qayaüstü rəsmlərinin ekspozisiyasının təşkili də bu sahədə nümunə ola biləcək təcrübədir. Sərgi mənə çox güclü təsir etdi. Çünki doğrudan da, sizin təcrübəniz savadlı, düşünülmüş, sistemli səviyyədədir. Azərbaycan qonaqpərvərlik və istilik deməkdir. Bu haqda çox eşitmişdim, indi isə ölkənizə gəlmək şərəfinə nail olanda eşitdiklərimin əyani təsdiqini gördüm".



Tacikistan Respublikasının YUNESKO və İSESKO işləri üzrə baş katibi Sərvər Bahti:

"İlk dəfədir, Bakıdayam. Bu gözəl şəhər, sizin xalq haqqında az eşitməmişdim. Paytaxtınızın bir çox gəzməli-görməli yerlərində olduq. Təəssüratlarım çox zəngindir - təkrarsız memarlıq və kommunikasiya möhtəşəm təəssürat oyatmaya bilməz. Gənc rəssam Məryəm Ələkbərlinin sərgisi çox xoşuma gəldi. Toplantının təşkilati işlərinin yüksək səviyyəsi, ab-havanın münbitliyi İSESKO-nun işinin lazımı səviyyədə davam etməsinə şərait yaratması yalnız məmnunluq doğurur".

Hindistan nümayəndə heyətinin üzvü Fatimə Şaz:

"Bakı çox xoşuma gəldi. (gülərək) Hətta o qədər xoşuma gəldi ki, həyat yoldaşımdan məni burda qoyub getməsinə xahiş etdim. Teatr tədbirlərindən ən çox "Leyli və Məcnun" operasını bəyəndim. Oğullarıma tövsiyə edəcam ki, imkan yaranan kimi mütləq Bakıya gəlsinlər və mütləq bu operaya baxsınlar".

İSESKO-nun paytaxtımızda baş tutan İcraiyyə Şurasının iclasında və Baş Konfransın XII sessiyasında 59 ölkənin nümayəndələri iştirak etdilər. Az-çox bəsinə olan şəxs fərqi varmaya bilməz ki, əslində dünyəvi norma və qaydalarla dini ehkamlar arasında elə də kəskin fərq yoxdur, yaxud o norma və qaydalar elə həmin ehkamlardan "rişələnib". Bu mənada epigrafla üçün seçdiyimiz kəlamın məmləkətimiz başda olmaqla, müsəlman ölkələrində öz əksini tapmasının dünya üçün nə dərəcədə əhəmiyyətli olmasını vurğulamağa ehtiyac qalmır.

Samirə Behbudqızı

Cazın Bakı vaxtı

“Caz” kəlməsinin hər hərfini mənalandırısaq, belə bir mənzərə alınar – “canlı” (və deməli cazibədar), “azad”, “zəngin”... Bu üç anlam, anım, assosiasiya – necə istəyirsiniz, adlandırın – birmənalı və tamhüquqlu şəkildə caz musiqisi ilə ayrılmaz tellərlə bağlıdır. Əsl caza aid hər hansı konsert və ya başqa bir tədbir onun iştirakçıları, tamaşaçıları və dinləyicilərinə canlılıq, azadlıq hissini yaşatmaya və duyum, zövq, təfəkkür zənginliyi bəxş etməyə bilər? Bu, mümkünsüzdür.

FESTİVALIN “YENİ DALĞASI”

Azərbaycan Respublikası Mədəniyyət və Turizm Nazirliyi və Azərbaycan Mədəniyyət Fondunun təşkilatçılığı ilə oktyabrın 25-dən noyabrın 3-dək davam edən Bakı Caz Festivalının 14-cü “dalğası”nın ilk ləpə döyənini kanadalı caz ifaçısı **Dayana Kroll** oldu. Musiqiçi ailəsində dünyaya göz açan bu xanım, karyerasının lap əvvəlindən caz pianoçusu kimi tanınmağa başlayıb. 1981-ci ildə Vankuverdə keçirilən festivalın qalibi kimi Bostonun Berkli musiqi kollecində təhsil almaq hüququ qazanıb. D.Krollun karyera yüksəlişi “istedadlıya dayaq ol, istedadsız özü-özünə yol açacaq” prinsipi üzrə inkişaf edib – konsertlərin birində o, Rey Braunla Cef Hemiltonun diqqətini çəkib və gənc cazmen xanımın bu sahədəki irəliləyişlərinin bir sıra tərəfləri bu iki tanınmış musiqiçinin vasitəçiliyinin nəticəsi olub. İlk “Grammy”-sini o, 1996-cı ildə “All for You: A Dedication to the Nat King Cole Trio” adlı albomuna görə alıb. D.Krollun əməkdaşlıq etdiyi sənətkarlar arasında Pol Makkartni, Barbara Streizand kimi isimlər var. Beş “Qremmi” sahibəsi olan bu pianoçu və müğənni, mülayim payız axşamında Heydər Əliyev Sarayında konsertinə gələn dinləyicilərinə bahar ətirli həzin və ritmik melodiylar “dəryası”na baş vurmaq imkanı qazandırdı. Konsertin birinci hissəsində xanım ifaçı musiqiçilərinin müşayiəti ilə çıxış etdi. Bu hissə həm də skripka, kontrabas və zərb alətləri çalğıçılarının ayrı-ayrılıqda improvizə performansları ilə də maraqlı oldu. İkinci hissədə isə çalğıçılar solisti ifaçılıq bacarığı və dinləyicilərlə baş-başa qoydular.



CAZMENLƏR “MƏNİM NƏNƏM” ƏHVALATINI “DANIŞDILAR”

“Builki caz festivalı müştərək layihələrlə yadda qaldı. İlk belə layihə festivalın ikinci günü gerçəkləşdi. Çağdaş caz tariximizin ən istedadlı və mütərəqqi simalarından biri, pianoçu, musiqişünas və bəstəkar, əməkdar artist **Salman Qəmbərov** klassik cazın ən ciddi və eyni zamanda ən avantqard fabula və formasına özünəxas dəsti-xətlə nail olan musiqiçilərdəndir. Onun 1996-cı ildə yaratdığı və bir çox beynəlxalq festivalların iştirakçısı olan “Bakustic jazz” qrupu üslub zənginliyi ilə seçilən musiqi kollektividir – bu qrup kul, postbop, fyujn və modal üslublarında ifaları ilə tanınır.



Budəfəki konsertdə isə S.Qəmbərov gürcüstanlı saksofonçu Rezo Kiknadze, almaniyalı zərb alətləri ifaçısı Klaus Kugel və ukraynalı kontrabasçı Mark Tokarla birgə kinocaz tərzinin daha bir səhifəsini “yazdı”. Bu dəfə musiqiçilər gürcü kinosuna müraciət etmişdilər. 1929-cu ildə Kote Mikaberidzenin çəkdiyi və zamanında qadağan olunmuş “Mənim nənəm” filmi öz dəsti-xətti ilə tanınan gürcü kinosunun səssiz dövrünün ən yaxşı nümunələrindən biri sayıla bilər. Bir trestin və onun işçilərinin timsalında bürokratiya, təqibçilik və şəxsiyyətsizlik qrotesk, fantsasmaqoriya, bir sözlə, hərəkətli karikatura üslublu ifadə vasitələri ilə zəngin olan film, müvafiq gurultulu, nə qədər

BAKU JAZZ FESTIVAL 2015

25 OKTYABR - 3 NOYABR



Azərbaycan Respublikası
Mədəniyyət və Turizm Nazirliyi



Azərbaycan
Mədəniyyəti Fondu

**DİANA
KRALL**

25 OKTYABR
HEYDƏR ƏLİYEV SARAYI
SAAT 20:00



**FOUR
PLAY
qrupu**

27 OKTYABR
HEYDƏR ƏLİYEV SARAYI
SAAT 20:00



**CHARLES
LLOYD**

30 OKTYABR
HEYDƏR ƏLİYEV SARAYI
SAAT 20:00



**EMİL
ƏFRASIYAB
və qrupu**

31 OKTYABR
AZƏRBAYCAN DÖVLƏT
FİLARMONİYASI
SAAT 20:00



**ELÇİN
ŞİRİNOV**

1 NOYABR
BEYNƏLXALQ
MUĞAM MƏRKƏZİ
SAAT 20:00



**NTJAM
ROSIE**

3 NOYABR
AZƏRBAYCAN DÖVLƏT
FİLARMONİYASI
SAAT 20:00



qəribə səslənsə də, yeknəsəqliyin çoxçalarlılığında təqdim edildi. Zala toplaşanların dinləyici və tamaşaçı vəzifələrinin öhdəsindən səhnədəki musiqiçilərə və quraşdırılmış ekrandakı kinematografçılara layiqli şəkildə və məzmununda gəldiklərini mübalığəsiz söyləyə bilərik.

Ümumiyyətlə, S.Qəmbərovun ilboyu istər ölkədə, istərsə də xaricdə təqdim etdiyi konsertlərin əhəmiyyətli dərəcəsini müxtəlif layihələr təşkil edir. Fərqli musiqiçilərlə vaxtaşırı yaradıcılıq ünsiyyətinə olduğu üçün festivalın üç günü ərzində çıxış edən ifaçılar barədə onun fikrini öyrənil (cazmen oktyabrın 29-u növbəti qastrol səfərinə yola düşdüynə görə sevinidiyni, eyni zamanda bu səbəbdən festivalın digər konsertlərində, ən çox da Çarlz Lloydun konsertində iştirak edə bilməyəcəynə görə təəssüfləndiyini bildirdi, söhbətimiz isə bu səfərdən bir gün öncə baş tutdu - red.) **Mədəniyyət.AZ** dərgisinin oxucularına çatdırmağı lazım bildik.

S.Qəmbərov:

- Dayana Krollun konserti kütləvi caz dinləyicilərinə ünvanlanmış konsert idi. Spesifik musiqi deyildi. Sözün əsl mənasında gözəl musiqidən həzz alıb rahatlanmaq istəyənlər üçün əla imkan. Təxminən eyni sözləri "Fourplay"-in konsertinə, ümumilikdə, onların dərinliyi ilə seçilməyən "smooth jazz" tərzinə aid etmək olar. Başqa sözlə, bu da beyin, düşüncə musiqisi yox, qulaq musiqisidir. Mən özüm



konsertlərə gedəndə dinləməyə və işləməyə gedirəm, istirahətə getmirəm. Xoşlayıram ki, qocaman cazmen cavan musiqiçilərlə çıxış etsin. Belə tandemlərdə təcrübə ilə yeni nəfəsin birləşməsi çox gözəl nəticə verir. Yadıma gəlir ki, bir neçə il əvvəl dörd qocaman musiqiçi gəlib Bakıda konsert verdi. Mən onların konsertində çox yorulдум və ifaçılara yazığım gəldi. Həmin konsertdə musiqi yox idi. Onlar sa-

dəcə, dostluqlarını, əməkdaşlıqlarını bir daha nümayiş etdirmişdilər. Bu sözümlü qətiyyənl qocaman musiqiçilərin maraqsızlığı kimi qəbul etmək lazım deyil. Əksinə, onlar maraqlı olduqları üçün cavan musiqiçilərlə tandemdə ikiqat maraqlı nəticələr meydana çıxır. Və qocaman musiqiçilər heç bir vəchlə inkişafdan, yeni tendensiyalardan kənarda qalmamalıdırlar. Hər şey çox sadədir - incəsənətin, konkret, musiqinin bütün növlərində, janrlarında olduğu kimi cazda da müxtəlif istiqamətlər, üslublar və hər birinin öz dinləyici auditoriyası var. Mənim də seçimim beyindən gələn və düşüncəyə xidmət edən musiqidir. Ömrümün 56 ilinin 50 ilini musiqiyə həsr etmişəm, ona görə musiqi mənim üçün əyləncə, istirahət vasitəsi ola bilməz. Təbii ki, mən bütün caz musiqiçilərinə hörmətlə yanaşıram, çünki bilirəm ki, ən pis caz musiqisi ən yaxşı pop musiqisindən üstündü.

- Bu dəfəki konsertinizin tarixçəsi necə yazılmağa başlayıb?

- İki il əvvəl bu layihə Tiflisdə baş tutdu.

“ O zaman ideya iki gürcü filminin üzərində qurulmuşdu - epik xarakterli “Eliso” filmi və “Mənim nənəm”. O vaxt layihənin iştirakçıları tamam başqa musiqiçilər idi və ona görə də təbii ki, ifa da fərqliydi. Layihənin budəfəki təzahürünü total improvizə adlandırmaq olar. Bakı konsertimizin iştirakçıları olan musiqiçilərin adları, ola bilər ki, o qədər də tanınmış deyil, amma onların hər biri “fri jazz”, yəni sərbəst caz janrında yetərincə nüfuza malik simalardı.

Əvvəlcədən heç bir məşq etməmişdik. Sadəcə, birlikdə filmə baxmışdıq. İnanmıram ki, sırayı tamaşaçılar arasında bu vaxta qədər kimsə o filmi görmüş olsun. Ona görə də Ramiz Fətəliyev kimi kinoya birbaşa aidiyyəti olan şəxsləri ilk dəfə idi ki, konsertimə dəvət etmişdim. Onu da deyim ki, son dərəcə cəsarətli filmdi...



- Hətta aktualıq tapmaq olar filmin süjetində...

- Ooo... Belə filmlər hər zaman, hər bir ölkədə aktual ola bilər. Bu musiqiçilər elə bir intellekt səviyyəsinə malik musiqiçilərdi ki, onlarla əvvəldən məşq etməyə yer qalmırdı. Sadəcə olaraq, "fri-jazz" üslubunun tələb etdiyi kimi bir-birimizi dinləmək, qarşılıqlı inam və növbəli şəkildə improvizəni doğru yolla aparmaq lazım idi. Bu üslub həm musiqiçilərdən hazırlıq tələb edir, həm də dinləyicilərdən. Ona görə də belə layihələr son 25 ildə çox dəbdə olan yanaşmadır. Həmin filmlər rəfdə qalmış, artıq heç kimə lazım olmayan, zamanında kinoseanslarda "tapyor" çalğısının müşayiəti ilə nümayişlənmiş filmlərdir. İndi isə onlar ikinci həyatlarını yaşamağa başlayırlar. Hətta belə filmlər üçün ayrıca musiqi bəstələyən bəstəkarlar var. Beləliklə, onlar yeni şərhlər, yeni vurğular qazanmış olurlar. Biz, "Lətif"də də belə etdik.

- Kino ilə təmas caz musiqisinə, ümumilikdə caz musiqisinə nə verir? Belə layihələrin yeni caz tərzlərinin yaranmasına şərait yaratması mümkündürmü?

- Ola bilər... Ümumiyyətlə, mənim ifalarımın yeni çalar qazanması təkca musiqiyə qulaq asmaqla baş vermir. Bu, hansısa filmə və ya rəsm əsərinə baxanda da reallaşa bilər. Müasir dövrün incəsənət adamı təkca öz sahəsinə qapılıb qalmamalıdır, bütövlükdə incəsənətlə maraqlanmalı və hər bir yenilikdən xəbərdar olmalıdır. Əvvəllər başqa cür olub - müəyyən bir üslub, tərz incəsənətin bütün növlərində və həm də ədəbiyyatda eyni vaxtda üzə çıxıb. İndiki dövr bir az başqadır. İndi fərdilik, hətta mən deyərdim ki, üslubsuzluq dövrüdür, bu vaxta qədər təzahür etməyən və hamının getmədiyi yolla getmək, öz yolunu, öz dilini, öz üslubunu tapmaq epoxasıdır. Amma təbii ki, bu yolun, bu dilin, bu üslubun dar bir dairədə ilk olmadığına əminlik şərtilə.

- Bakı caz festivallarının "yeni dalğası"nın bu günə qədərki təşkilati işlərini necə qiymətləndirirsiniz?

“ - Birmənalı və qəti surətdə, tam səmimiyyətlə deyə bilərəm ki, "Amerikanın səsləri" təşkilatından və Bakı Caz Mərkəzindən sonra 2009-cu ildən bu festivalların təşkilati işlərinin Mədəniyyət və Turizm Nazirliyinin səlahiyyətinə keçməsi hər bir cəhətdən son dərəcə müsbət haldır, təşkilati işlərin zirvəsidir. Məhz nazirlik istənilən tanınmış cazmenin Bakıya dəvət edilməsinə və eyni zamanda yaşından asılı olmayaraq, lazımi peşəkarlığa malik yerli caz musiqiçisinin hər birinə həmin tanınmış cazmenlə birgə layihə qurmağa imkan yaratdı. Bu, çox gözəl məktəbdir. Təbii ki, gənc ifaçılarımız unutmamalıdırlar ki, əsas məqsəd tanınmış musiqiçi ilə işləmək yox, öz peşəkarlığını cilalamaq və həqiqi mənada maraqlı, dəyərli ifa ilə çıxış etməkdir. Şəxsən mənim üçün layihələrimi "ulduz"larla qurmaq heç vaxt əsas məqsəd olmayıb - həmişə ürəyimə yatan, dünyagörüşlərimiz uyğun gələn musiqiçiləri seçmişəm, onlar məşhur cazmenlər də, az tanınan musiqiçilər də ola bilərlər.

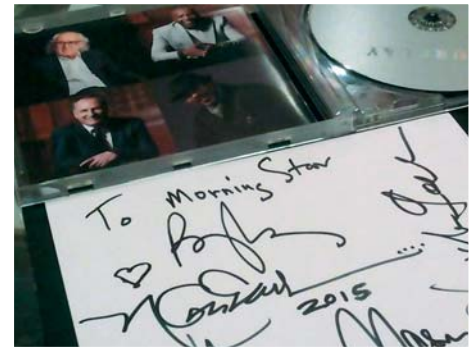
DÖRDLÜKDƏ 25 İL OYNAYANLAR

Heydər Əliyev Sarayında baş tutan üçüncü konserti iki il əvvəl keçirilən Bakı Caz Festivalının iştirakçısı ilə daha bir görüş, yaxud əsrin bir çərəyinin Bakı təntənəsi adlandırmaq olar. Məsələ burasındadır ki, 2013-cü ildə Amerikanın məşhur "Fourplay" qrupunun üzvlərindən biri **Bob Ceyms** festivalımızın iştirakçısı olarkən təşkilatçılar qərara alıblar ki, qrupun 2015-ci ilə təsadüf edən 25 illik yubiley konsertlərindən biri Bakı Caz Festivalının tarixinə yazılsın. Beləliklə, "Fourplay"-in üzvləri Bakının "caz şəhəri" titulu şərəflə daşıyan az sayda, seçilmiş şəhərlərdən olduğunu nəzərə alaraq bu ideyanı həvəslə gerçəkləşdirdilər. Yarandığı gündən bəri uğurlu



qastrol həyatı yaşayan bu musiqi kollektivi bir neçə Grammy Awards nominasiyası, həmçinin musiqi sahəsində müstəsna töhfəsinə görə ABŞ Konqresinin

Congressional Record fəxri mükafatının sahibidir. "Fourplay" kvarteti "smooth jazz" ("yüngül caz") ifa tərzinin ən parlaq təmsilçilərindən biridir. Ötən əsrin 70-ci illərində Şimali Amerikada meydana gələn bu "yumşaq", "ütülənmiş", hətta bir qədər "poplaşdırılmış" caz təzi indiyədək öz dinləyici auditoriyasını saxlamaqdadır. Qrupun "contemporary jazz" ("müasir caz") üslubunda yazılan ilk albomunun adı da "Fourplay" olub və hit-paradlarda 33 həftə üstünlüyü əldən verməyib. 25 il ərzində kollektiv pərəstişkarlarına 11 albom hədiyyə edib. 1998-ci ildə qrupun tərkibi dəyişib. **B.Ceyms, Natan Est, Harvey Masonla** birlikdə yaradıcılıq yolu keçən **Li Ritenur** qrupu tərk edərək yerini gitaraçı **Larri Karltona** verib. "Smooth jazz" tərzin-



də fəaliyyət göstərən kollektivin əsas komponenti saksofon olsa da, "Fourplay"-in konsertində həmin alətin səsi qulağa "dəymədi". Amma bu, heç də çatışmazlıq effekti yaratmadı. İşlərinin virtuozu olan, dünyanın ən tanınmış və ən nüfuzlu çalğıçı, bəstəkar və aranjimançılardan ibarət qrup cazsevərlərin, musiqi xiridarlarının ümidlərini tamamilə doğrultdu. Yubilyarlar müxtəlif illərə aid olan bəstələrini ifa edəndən sonra avtoqraf-sessiya keçirdilər və məmnuniyyətlə pərəstişkarları ilə ünsiyyətdə oldular.

İSTİRAHƏT VƏ İDMAN KOMPOZİSİYALARI KONSERTİ



O axşam R.Behbudov adına Dövlət Mahnı Teatrının ab-havasına, formatına uyğun çox məhrəm atmosfer var idi - həmkarları, dostları və sənətini sevən dinləyiciləri Cəmil Əmirovun konsertinə təşrif buyurmuşdular. Onların arasında heç bir təqdimata ehtiyacı olmayan Akif İslamzadə də vardı. Akif bəylə foyədə salılaşmış hal-əhval tutanda insanın sevdiyi, bacardığı işlə məşğul olub öz yerini tapmasının çox böyük əhəmiyyət kəsb etdiyini dedi.

Və konsert axşamının qəhrəmanı ilə illər öncə caz ladları tərzində baş tutan "Alma almaya bənzər" xalq mahnısı ilə bağlı birgə layihələrinin o dövrün Bədii Şurasının nəzarətindən keçmədiyini söylədi. Səbəb də o olub ki, C.Əmirovun aranjimanının, interpretasiyasının və A.İslamzadənin ifasının xronometrajı Bədii Şura üzvlərinə qədərindən çox görünüb.

A.İslamzadə: "Sadəcə, hər bir əsərin yaşamaq hüququ qazanması üçün vaxt tələb olunur. Bu, musiqiçilərin özlərinə də aiddir. Olub ki, bir əsərə qulaq asmışam, amma ilk dəfədən məni "tutmayıb". Və yaxud da mənim özümü vaxtilə musiqi istedadımın olmasını səbəb göstərərək, musiqi məktəbindən xaric etmişdilər..."

Qayıdaq axşamın səbəbkarına:

Görkəmli bəstəkar Fikrət Əmirovun layiqli davamçısı olan C.Əmirov Bakıda orta və ali musiqi təhsilini başa vurandan sonra Dövlət Kamera Orkestrində çalışıb, Dövlət Televiziya və Radiosunun "Qobustan" xalq estrada ansamblına rəhbərlik edib. Və məhz bu ansambladakı fəaliyyəti dövründə etno-caz üslubunu yaradıcılığının əsas istiqamətinə çevirib. Daha sonra "Cəngi" qrupunun solisti olub. 2003-cü ildə "Savab" qrupunu yaradıb. İştirak etdiyi bir sıra beynəlxalq müsabiqələrdən qalib kimi qayıdıb.

Beləliklə, festivalın daha bir konsertinin şirinin intizarı sona çatdı və C.Əmirov başda olmaqla musiqiçilər səhnəyə çıxdılar. Bu musiqiçinin konsertləri hər dəfə nağıl təsəvvürü yaradır. İndi də belə oldu. C.Əmirov Ruslan Hüseynovun (bas-gitara), Elvin Bəşirovun (zərb alətləri), Tofiq Cabbarovun (perkussion) və Coşğun Sadıqovun (nəfəs alətləri) müşayiətində altı əsər ifa etdi.

C.Əmirov:

- Hamısı yeni kompozisiyalardır. "Manqal", "Su pərisi", "Şən oğlan", "Emil" - bu kompozisiyanı nəvəmə həsr eləmişəm, "Rafiq Babayevə ithaf" və "Formula-1". Ümumiyyətlə, bilki festival proqramımız özümüza görə də yenilikdir. Məşq prosesində də hiss edirdik ki, layihə bizim üçün yeni "dalğa"dır. Kollektivimiz 2003-cü ildə yaradılıb. Bu illər ərzində özümüza görə bir yol keçmişik. Bir neçə formatda işləmişik. Amma əsas istiqamətimiz etno-cazdı. Bizdə çox zaman bu tərzli muğam-caz adlandırırlar, amma bütün dünyada etno-caz kimi qəbul edilib. Bu-dəfəki proqramımızda da muğamlarımızdan bəhrələnməmişik. Müxtəlif muğamlardan istifadə etmişik. Bəzi kompozisiyalarda bir neçə muğamın müxtəlif ladlarından, pərdələrindən, bir sözlə, onların tükənməz potensialından istifadə olunub. Caz belə miksə imkan verir. Muğamın bir hissəsini tapmışıq, hər dəfə ondan istifadə edirik və hər dəfə də fərqli səslənir - muğamın gözəlliyi bundadır.

- Bu proqram neçə müddətə ərsəyə gəldi?

- İcimdə, belə demək mümkünsə, bir neçə aya "bişirdim". Bir ay müddətində isə məşq etdik. Fərsətdən istifadə edib musiqiçilərin hamısına təşəkkürümü bildirirəm. Hər birindən ayrı-ayrılıqda və hamısından birlikdə çox razı qaldım.

- Festivalın daimi iştirakçılarından biri kimi təşkilati işləri necə qiymətləndirirsiniz?

- Çox yaxşı qiymətləndirirəm. Həm Azərbaycanın özü, həm də dünya üçün bu festival çox lazımlı, əhəmiyyətli, böyük işdir. Yaradıcı

adamların bir-birinə qaynayıb-qarışmasından yalnız yaxşı nəticələr hasil ola bilər. Bu, mütləq davam etməlidir.

- 14 il ərzində dinləyicilərin kəmiyyət və keyfiyyət nisbiliyində nələri müşahidə etməkdəsiniz?

- Sözün açığı, dinləyicilərin azaldığını müşahidə edirəm. Hər festivalda əsasən eyni adamları görürəm. Cavanlar az "dəyir" gözümlə. Bu, yaxşı hal deyil. Bakı "caz şəhəri" kimi tanınır. Bu söz boş yerdən yaranmayıb, arxasında tutarlı amillər var. Bizim gözəl caz bəstəkarlarımız, caz ifaçılarımız olub, özümüzə xas caz ənənələrimiz, caz məktəbimiz var. Yalnız cazla bağlı məsələ deyil, ümumiyyətlə, dinləyici zövqü cılızlaşıb. Səbəb də təbliğatın olmamasıdır. Məhz təbliğatın, əsl musiqiyə hörmətin, diqqətin lazımı səviyyəyə hələ də çatmamasının nəticəsidir ki, hansısa bayağı mahnılar oxuyan "ara müğənnisi"-nin konsertində zal ağzına kimi dolur. Əsl musiqiçilərin konserti haqqında isə təəssüf ki, bunu deyə bilmirik. Bu, ümumi problemdir.

- İmprovizə etmək ildən-ildən asanlaşır, yoxsa çətinləşir?

- Hardasa asanlaşır, hardasa çətinləşir

- Hansı amillərin təsiri ilə?

- Əsas odur ki, yaradıcı adam həmişə formada qalsın, dünya miqyasında musiqidə nələrin baş verməsi haqqında məlumatlı olsun. Həvəsi azalmasın, belə təqdirdə, yaradıcı adam yeniliklər meydana qoymağa çətinlik çəkməz.

"CAZ FƏVVARƏSİ"

“Musiqi incəsənətin ən kamil növüdü - söz-süz danışır və dinləyicinin birbaşa ürəyinə yol tapa bilir. Əgər musiqinin mənə bəxş etdiyi sonsuz fərəh hissini başqaları ilə bölüşməyin öhdəsindən gəlirəmsə, bu, mənə çox xoşbəxt edir”. Bu sözlər cazın canlı əfsanələrindən olan Çarlz Lloyd aiddir. Tenor-alt-saksofon və fleyta ifaçısı Ç.Lloyd etno musiqi ilə akustik cazın sintezinin formalaşmasında müstəsna rol oynayıb. Los-Anceles musiqi məktəbində oxuyub, caz-klublardan birinin üzvü olub, ötən əsrin ortalarının ünlü cazmenləri ilə bir səhnədə çıxış edib.

Daha sonra dünyanın mədəniyyət mərkəzlərindən biri olan Nyu-Yorka yollanıb və altmışıncı illərdə ilk solo səsyazmalarını lentə alıb. 1966-cı ildə öz adı ilə adlanan kvarteti yaradıb. Müxtəlif illərdə hər bir musiqiçinin arzuladığı "parnas"ları fəth edib.

77 yaşlı Ç.Lloydun pianoçu Cerald Kleyton, barabançı Erik Harland və bas ifaçı Co Sanderslə birgə çıxışını festivalın zirvələrindən biri adlandırmaq olar. Ç.Lloyd piano, kontrabas və zərb alətlərinin gənc ifaçılarının müşayiətində səhnədə əsl "caz fəvvarəsi" "püskürdü". Məhz bu konsert cazı ilk dəfə və ya dəfələrlə dinləməyindən, adi dinləyici və ya musiqiçiliyindən asılı olmayaraq, hər kəsə əsl sənət zövqü yaşatdı.



KOLMARDAN BAKIYA YAZILAN "ATAMA MƏKTUB"

Festivalın növbəti konserti M.Maqomayev adına Dövlət Filarmoniyasında baş tutdu. Beynəlxalq müsabiqələr laureatı, ölkəmizdə daha geniş vüsət tapmış, böyük ənənəyə malik caz pianoçuluğunun və ya piano cazının yeni nəslinin bacarıqlı mümayəndələrindən biri **Emil Əfrasiyab** azərbaycanlı və əcnəbi musiqiçilərlə həmsəfərlik yaradaraq məlum və məşhur bəstələrin yeni nəfəs və toxunuşla səslənməsinə, deməli, dinləyici zövqünü oxşamağa nail oldu. E.Əfrasiyab dünya caz arenasında 2011-ci ildə Montrö Caz Festivalında solo ifaçılar arasında mükafata layiq görüldəndən sonra tanınmağa başlayıb. O, hazırda ABŞ-in ən yaxşı musiqi məktəblərindən biri olan Berklee College of Music kollecində təhsil alır.



İfaçı sentyabr ayında Fransanın Kolmar şəhərində baş tutan 20-ci Caz Festivalının açılışında uğurla iştirak edib. E.Əfrasiyab klassik Azərbaycan cazının əsas dayağı olan muğamlarımızdan qaynaqlanan caz tərzinə bu konsertdə də sadıq qaldı, həm də ifasını özünəməxsus təqdimatla çatdırdı. Bu dəfə yalnız ruhən onun yanında olan, ötən il dünyasını dəyişmiş atasının xatirəsini musiqiçi ayrıca, çox təsirli kompozisiya ilə yad etdi.

Ümumilikdə konsertdə yarımbaşlıqda adı qeyd olunan kompozisiyadan savayı müəllifliyi F.Əmirova, A.Məlikova və E.Əfrasiyaba aid olan həm yeni caz bəstələri çalındı, həm də klassik musiqi parça-

ları yeni interpretasiyada ifa edildi. Caz musiqiçiləri arasında xüsusilə dayanıqlı, davamlı və effektiv olan duet və ya qrup ifaçılığının vəhdətindən bu konsert də xali olmadı. Yerli və əcnəbi musiqiçilər bir-biri ilə gözəl anlaşıqları üçün dinləyicilərin də zövqünü oxşaya bildilər.

DAHA BİR BEYNƏLXALQ LAYİHƏ

Beynəlxalq Muğam Mərkəzi bu dəfə digər caz pianoçumuzun ixtiyarına verilmişdi. **Elçin Şirinov** da beynəlmiləl tərkibli heyətlə çıxış edərək Muğam Mərkəzini bir aşxamlıq caz mərkəzinə çevirdi. Onu dablbas ifaçısı Andrea da Biase və zərb alətləri ifaçısı Con Skott



müşayiət edirdilər. Onlar həm öz kompozisiyalarını, həm dünyəvi caz standartlarını, həm də Azərbaycan xalq mövzuları üzərindəki impvizasiyalarını – məsələn, Ü.Hacıbəylinin komediyalarından seçilmiş müvafiq mövzuları ifa etdilər. E.Şirinov haqqında bildirək ki, o, musiqi məktəbini bitirəndən sonra Vəqif Sadıxov, Aaron Qoldberq, Kevin Heys və Yakov Okun kimi ifaçı və pedaqoqlardan dərs alıb. E.Şirinov bununla kifayətlənməyərək Bill Evans, Herbi Hənkok və Bred Mel-danın ifalarını ciddi təhlil edərək, texniki bacarığını kamilləşdir-məkdədir. İfaçı respublikamızda və digər ölkələrdə keçirilən müx-təlif xarakterli caz tədbirlərində uğurla iştirak edib.

YENİ ORKESTRDƏN NOSTALJİ OVQAT

“Cazın 2015-ci ilə aid olan Bakı vaxtının son konsertlə-rindən biri nostalji çaları ilə yadda qaldı. Mahnı Teat-rında baş tutan konsertin qəhrəmanı bu dəfə 1 yaşlı Estrada-Simfonik Orkestri idi. Caz orkestrləri caz ani-mının ən qəbəriq elementlərindəndir və Bakı caz ifaçı-lığı məktəbi də bu mənada istisna olmayaraq, ötən əs-rin əvvəllərində məhz orkestr ifaçılığı mədəniyyətindən qaynaqlanıb, kollektivdə peşəkar saydmenlərin (caz orkestri musiqiçisi) nəslə formalaşmış.

2014-cü il martın 1-də Mədəniyyət və Turizm Nazirliyinin təşəb-büsü ilə Nazirlər Kabinetinin Qərarına əsasən R.Behbudov adına Dövlət Mahnı Teatrının nəzdində yaradılan orkestrin varlığı və bu konsert festivalın maraqlı günlərindən biri olmaqla yanaşı, musi-qi mədəniyyətimizin də önəmli səhifəsi kimi dəyərləndirilməlidir. Orkestrin bədii rəhbəri, Əməkdar artist Salman Qəmbərov, dirijoru isə pianoçu və aranjimançı Azər Allahverdiyevdir. Konsert orkestrin müşayiəti və Mədinə Kazımovanın ifasında vokalizlə başladı. Proq-ram həm yeni, həm də yaddaşlarda yaşayan Azərbaycan və əcnəbi bəstələrin instrumental və Fərid Əsgərovun təqdimatında vokal ifa-dan tərtib olunmuşdu. Konsertdə Karlssonun, Arturo Sandovalın, Dizi Gilespinin, Brodskinin, Qara Qarayevin, Cəmil Əmirovun, Azər Allahverdiyevin, A.Motsartın, Konsuelo Velaskesin, Pat Metininin, Deyv Veskinin əsərləri ifa olundu.

SÖHBƏTCİL MUSIQIÇI

“Festivalın yekun konsertinin qəhrəmanı da ilk konsertdə olduğu kimi əcnəbi xanım ifaçı oldu – əslən kamerunlu Niderland müğənnisi, gitara ifaçısı, mahnılar müəllifi və prodüser Ntjem Rouzi! O, Rotterdam Codarts Musiqi Akademiyasındakı təhsilini uğurla başa çatdırmasa da, ruhdan düşməyib – mahnılar bəstələyib və hətta caz qrupu yaradaraq, müxtəlif ölkələrə qastrollara çıxıb.

N.Rouzinin proqramı, ifa tərzəi caz ətrafında variasiyalara daha ya-xın olsa da, ifaçının səhnə mədəniyyəti, estetik görünüşü və səmimi



davranışı dinləyicilərin ürəyini “ələ” ala bildi. İfaçı hətta konsertöncə-si KİV nümayəndələrinin suallarını da cavablandırdı.

N.Rouzi: “*Bakıda ilk dəfəyəm. Amma ölkəniz haqqında çox eşitmişəm. Bir çox həmkarlarım ötən Bakı caz festivallarına qatılıblar. Çox sevinirəm ki, təşkilatçılar bu il mənə də dəvət et-dilər. Düşünürəm ki, hər şey yüksək səviyyədə keçəcək. Mən öz kvintetlə bir sıra ölkələrdə çıxış etmişəm və şadam ki, Bakı-da da parətişkarlarım olacaq.*”

Gənc xanımın intuisiyası onu aldatmadı. Elə ilk ifalardan zalla ün-siyyət qurub dinləyici tapmağı bacardı. Bundan ötrü o, həm vokal imkanlarından, repertuarındakı ən məşhur kompozisiyalardan, həm də ifalar arasında imkan tapıb düzgün istiqamətə yönəltdiyi söhbət-cilliyindən ustalıqla yararlandı. Konsertdən sonra isə N.Rouzi ruh yüksəkliyini gizlətmədən bunları etiraf etdi: “Həmkarlarım deyirdilər ki, sizin dinləyicilərin ürəyinə yol tapmaq çox çətinidir. Öz hislərimi ifadə etməkdə çətinlik çəkirəm. Mən sizə yox, siz mənə enerji ötü-rürdünüz. Yenidən Bakıya gəlməyə çox şad olardım”.

SEVƏN, SEVİLƏN, SEVDİRƏN CAZ

“Beləliklə, bu ilin 9 günlük (oktyabrın 29-u proqramına konsert təyin edilməmişdi) Bakı iqlimli caz mövsümü tarixə çevrildi. Bakılılara və paytaxtımızın qonaqları-na növbəti dəfə caz musiqisinin çoxçalarlılığı ilə təmas imkanı verən festivalın yeganə təəssüf doğuran məqa-mı Caz Mərkəzinin təmiri səbəbindən ustad-dərsləri və cem-seyşnlərin bu dəfə keçirilməməsi oldu.

Belə festivalların önəmli musiqi və ümumilikdə mədəniyyət ha-disəsi olmasından savayı, çeşidli sevindirici halları da müşahidə edilməkdədir. Ötən illərdə əcnəbi musiqiçilərin “Azərbaycan”, “Bakı”, “salam”, “axşamınız xeyir”, “çox sağ olun”, “təşəkkür edirəm” kimi azəri kəlmələrini “şparqalka”ya baxaraq səhnədən söyləmələrinə rəğmən, artıq belə yaddaş kağızlarına ehtiyac duyulmaması, qo-naqların ölkəmizi daha yaxşı tanımalarının və bizə bələd olmalarının gerçək təzahürü idi.

Konsertlərin aparıcısı, zövqü, intellekti ilə hər kəsə yaxşı tanış olan Rahib Azərinin hər bir proqram, layihə, ifaçı haqqında müfəssəl, lakonik çıxışları, bu və ya digər caz təzahürü, caz musiqiçisi ilə bağlı

Rahib Azari



Yogev Gabay



Roni Eyton



Nadav Şapira



şəxsi xatirə, təəssürat və rəsmi məlumatları konfransye çıxışının çox rəvan kompozisiyasına çevirməsi və beləliklə, dinləyicilərdə hər bir konsertə uyğun əhval yaratması isə festivalın zövq bəxş edən cəhətlərinin ayrı bir səhifəsini yazdı.

Caz konsertlərinin daimi tamaşaçıları arasında festivala bir-başa və ya dolayısı ilə aidiyyəti olan şəxslərdən başqa İTAR-TASS agentliyinin baş direktorunun birinci müavini, Rusiyanın Əməkdar mədəniyyət işçisi və Dövlət Mükafatı Laureatı Mixail Qusmanı, Rusiyanın ölkəmizdəki fəvqəladə və səlahiyyətli səfiri Vladimir Doroxini və digər ziyalıları görmək olardı. Festivalın yerli iştirakçılarının və

digər musiqiçilərin konsertlərdə iştirakı həmrəyliyin, festivalın işinə ev sahibi və musiqiçi marağının təcəssümüydü. Tamaşaçılar sırasında kiçikyaşlı və hətta ayağı hələ yer tutmayan uşaqların olması, konsert boyunca nadinclik etmədən musiqinin sədaları altında öz uşaq xəyallarına dalmaları, bəzilərinin isə melodiyaların taktına uyğun hərəkətləri artıq indidən cazla süslənən gələcək dinləyicilərin varlığı çox sevimli və təqdirəlayiq mənzərə idi. Bu mənzərə isə caz musiqisinə və deməli caz festivallarına sevginin bütün hallarda dayanıqlığının təsdiqidir.

Samirə Behbudqızı



Andrea Da Biase



Mark Tokar



Reso Kiknadze

WOMEX – DÜNYA MUSIQİ SƏRGİSİ VƏ AZƏRBAYCAN REALLIQLARI



Azərbaycan mədəniyyətinin ölkə həüdudlarından kənarda təbliği hər bir vətəndaş üçün fəxarət hissidir. Mədəniyyət və Turizm nazirliyinin xətti ilə gerçəkləşən yeni layihələr isə qurumun uğurlu siyasəti ilə yanaşı, burada çalışan əməkdaşlar üçün də məsuliyyətdir.

Hər il ənənəvi olaraq keçirilən Womex - Dünya Musiqi Sərgisi (The World Music Expo) bu il oktyabrın 21-dən 25-dək Macarıstanın paytaxtı Budapeştdə reallaşdı. Ölkəmizi mötəbər tədbirdə təmsil etmək mənə də nəsib olmuşdu. Nazirliyin Mədəniyyət müəssisələri və xalq yaradıcılığı şöbəsinin Muzey işi və mədəniyyət sərvətlərinə nəzarət sektorunun aparıcı məsləhətçisi kimi üzərimə düşən işin çəkisini və məsuliyyətini hiss edərək sərgiyə böyük səylə hazırlamışdıq. 94 ölkənin qatıldığı sərgidə bizim guşə öz fərqli dizaynı ilə seçilirdi.

**Milli kəlağaylarımız
ecazkar Şərq ekzotikası
təsiri bağışlayırdı**

Məlum olduğu kimi, YUNESKO-nun Qeyri-Maddi Mədəni İrs üzrə Hökumətlərarası Komitəsinin 2014-cü il noyabrın 26-da keçirilən iclasında Azərbaycan kəlağayı sənəti "Kəlağayı simvolizmi və ənənəvi sənəti" adı ilə YUNESKO-nun Qeyri-Maddi Mədəni İrs üzrə Reprezentativ Siyahısına daxil edilmişdir. Bizim sərgi sahəsinin təvanının Basqal İpək Mərkəzinin müxtəlif çalarlı kəlağaylarından düzəldilmiş çətirlərlə bəzədilməsi təşkilatçıların və buraya təşrif buyuran qonaqların böyük marağına səbəb oldu. Göy qurşağının əlvan

rəngləri, sirli Azərbaycan və sonsuz bir nağıllar aləmi... Pavilyonun ekspozisiya sahəsi isə Türkiyənin "Vokaliz" şirkətinin dizaynerləri tərəfindən hazırlanmışdı, Azərbaycanın musiqi mədəniyyətinə həsr olunan rəngarəng və maraqlı tərtibat musiqimizin daha gözəgəlimli şəkildə təqdimatına şərait yaradırdı.

“Pavilyonumuza gələn qonaqlara milli musiqimiz haqqında kitablar, CD-lər, Azərbaycan loqolu flaş-kartlar və sair hədiyyə etdik. Pavilyondakı xüsusi ekranlar vasitəsilə Azərbaycanın milli alətləri - tar, kamança, balaban, saz, eləcə də ölkəmizdə keçirilən festivallar barədə süjetlər, Bakı Media Mərkəzinin ərsəyə gətirdiyi "Yurdum", "Azərbaycan", "İşıq saçan Bakı gecələri" və digər video-görüntülərin ardıcılıqla nümayişi zəngin mədəniyyətimiz, eyni zamanda ölkəmizin turizm potensialı haqqında ətraflı informasiya bazası yaradırdı.

Sevindirici hallardan biri də sərgi ilə əlaqədar pavilyona təşrif buyuran qonaqlara respublikamızın təbliği üçün xüsusi hazırlanmış turistik çantalarda müxtəlif səpgili çap-poliqrafiya məhsulları, kitabçalar, bukletlər, milli musiqimizə aid disklər, "Natiq" ritm qrupunun CD-ləri, üzərində Azərbaycan loqosu olan hədiyyəli elektron daşıyıcıların bağışlanması zamanı vətənimizə qarşı böyük marağın şahidi olduğumuz idi. Pavilyonun qarşısında isə yenə də ayrıca olaraq hədiyyə məqsədilə hazırlanmış Mədəniyyət və Turizm Nazirliyinin loqosu təsvir edilən çətirlər paylanırdı. Hər gün pavilyonu demək olar ki, 150-200 tamaşaçı ziyarət edirdi. Sərginin hədiyyə

çantalarına ölkəmiz tərəfindən keçiriləcək tədbirlər, konsert və ziyafət haqqında məlumatlar da əlavə edilmişdi. Xüsusilə vurğulanı istərdim ki, dünyanın 94 ölkəsindən tədbirə qatılan 2500 nəfər iştirakçının vəsiqəsində baş sponsorlardan biri kimi Azərbaycan Respublikası Mədəniyyət və Turizm Nazirliyinin loqosu çap olunmuşdu.

Ritm həyatdır...

“**Həqiqətən də ritm həyatdır deyənlər yanılmırlar. Sərgi çərçivəsində oktyabrın 22-də Palace of Arts (Müpa) konsert salonunda baş tutan “Natiq” Ritm qrupunun konserti yaddaşlara həkk olundu. Həmin gün Budapeştdə Azərbaycan musiqisinin, Azərbaycan ritmlərinin təntənəsi yaşandı. Böyük tamaşaçı kütləsinin izlədiyi proqram maraqla qarşılanmaqla yanaşı, musiqimiz haqqında dolğun təəssüratlar yaratdı. 45 dəqiqə davam edən konsert World Music Expo təşkilatçıları tərəfindən ən möhtəşəm konsert kimi qeydə alındı və parlaq ifası və məhz musiqimizin düzgün təbliği nəticəsində Natiq Şirinov bir çox Avropa festivallarına, sərgilərə, eləcə də ABŞ-ın Boston şəhərində fəaliyyət göstərən dünyaca məşhur kolleclərdən biri Berklee College of Music-də 2 həftəlik mühazirələrə və konsert proqramı ilə çıxışa dəvət aldı.**

Sərginin üçüncü günü Azərbaycan pavilyonunda qonaqlar üçün “Happy hour” adlı tədbir düzənləndi. Tədbirdə Azərbaycan mətbəxinin təbliği məqsədilə paxlava, milli şərablar və s. təqdim olundu. Ziyafət zamanı “Natiq” Ritm qrupunun rəhbəri Natiq Şirinov tərəfindən nağaranın inkişaf tarixi ilə bağlı geniş məlumat verildi və master klass nümayiş etdirildi.



Yeni sərgi – yeni əməkdaşlıq

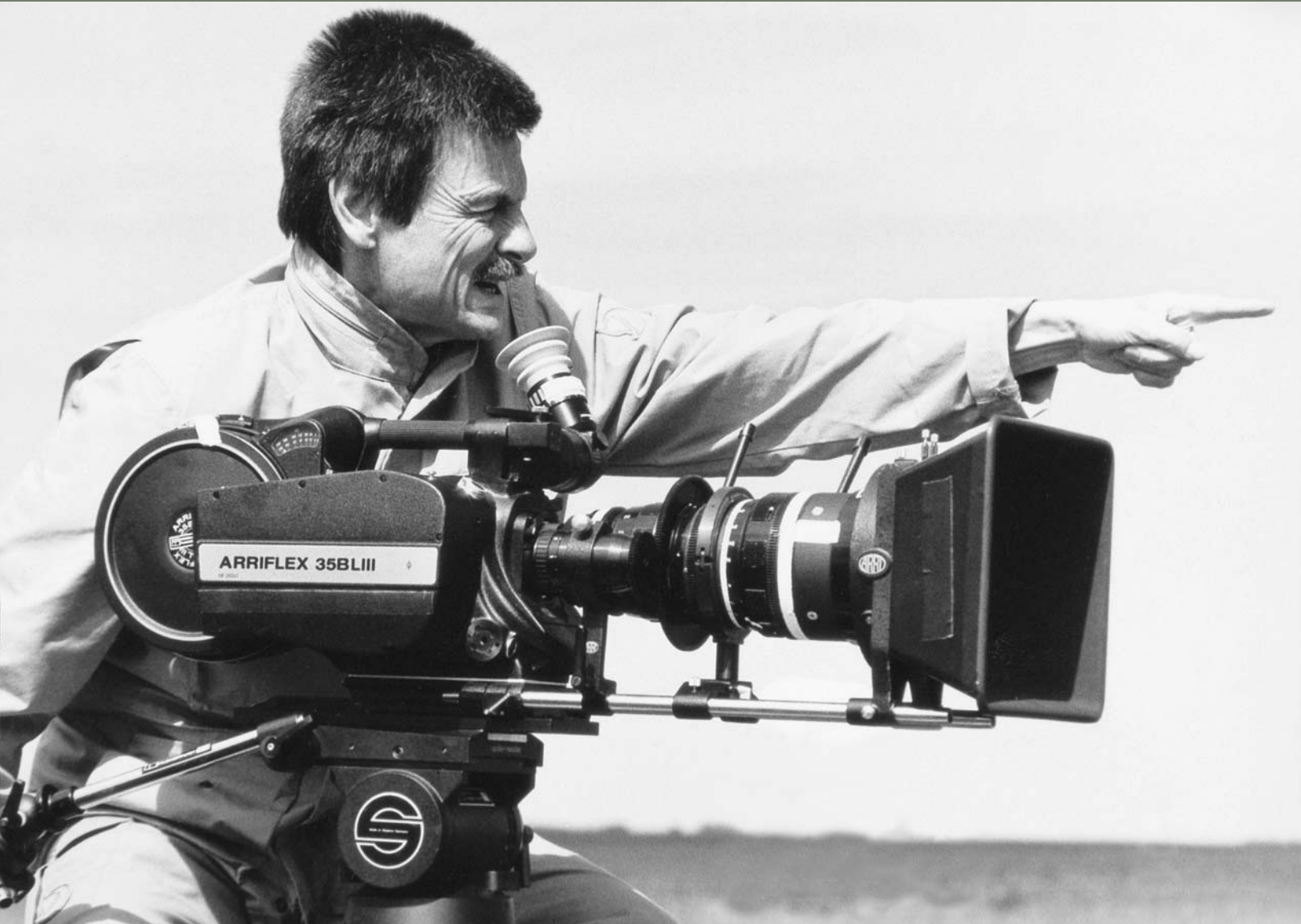
Sərgidə əldə edilən uğurlardan biri də Avstriyanın Best of Film Music Tomek (BOFM) şirkəti tərəfindən dünyada məşhur olan filmlərin soundtreklərinin orkestr üçün hazırlanmış layihəsinin təqdimatı və layihənin Azərbaycan Dövlət Simfonik Orkestri tərəfindən həyata keçirilməsi təklifi idi. Bildirildi ki, soundtreklərin işlənmiş notları, konsert səhnəsinin, avadanlıqların quraşdırılması sözügedən layihəyə daxildir.

2015-ci ildə Azərbaycanın Womex - Dünya Musiqi Sərgisi (The World Music Expo) iştirakçısı kimi, tədbirdən yaddaşlara xatirələrə ayrıldıq. Ölkəmizin iştirakı, hazırladığı konsert proqramı, təşkil edilmiş sərgi bütün ziyarətçilərin və təşkilatçıların razılığı ilə qarşılandı, yüksək qiymətləndirildi. Ən əsas isə nümayişə təqdim edilən pavilyonlar arasında Azərbaycan birincilər sırasında oldu.

Womex - Dünya Musiqi Sərgisində iştirakını ildən-ilə təkmilləşdirən Azərbaycan, 2016-cı ildə İspaniyanın Qalisiya vilayətinin Santiaqo de Kompostela şəhərində keçiriləcək növbəti Womex Dünya Musiqi Exposuna dəvət aldı.

Yeni sərgilərdən daha böyük nailiyyətlər haqqında xəbərlər gətirmək ümidi ilə!

Nərgiz Abdullayeva,
Mədəniyyət və Turizm Nazirliyinin
aparıcı məsləhətçisi



YADDAŞIN GÜZGÜDƏKİ AÇARI

Müəllif bu yazısında dünya kinosu incilərindən olan “Зеркало” (“Güzgü”) (1974) filmindən bəhs edir və məqaləni, əsasən həmin ekran işini görməyənlər üçün nəzərdə tutduğundan, daha çox, “güzgü təhkiyəsi” effektinə meyillənib...

“Kinorejissor Andrey Tarkovskinin prototipi olaraq, yalnız uşaqlıqda görünməklə, xatirələri, yuxuları canlandırmaqla, kadrarxası müəllif mətnini səsləndirən Alekseyin təmsalında avtobioqrafik həllini tapan “Зеркало” filmi (ssenari – Aleksandr Mişarin, Andrey Tarkovski) rejissorun yaradıcılığındakı üç əvvəlki, üç sonrakı filmlərindən kəskin şəkildə fərqləndi.

Televiziyanın kinematoqrafa təsirini təsvirdə əks etdirən bu filmə 12 yaşlı İqnatin (İ.Daniltsev) işə saldığı televizorun ekranında gedən verilişdə anket suallarını kəkələyərək cavablandıran Yurinin (onu hipnozla müalicə edən həkimin təhrikilə) nitqini bərpa etməsi yaddaşın araşdırılmasının çətinliyini göstərən açara çevrilir. İ.Smoktunovskinin səsləndirdiyi müəllif mətni fonunda görünən palıd meşəsi tərəfdən gəlib kimliyini bildirən Həkimin (A.Solonitsin),

əkizbənzər uşaqlarını tor yelləncəkdə yatırımaqdakən siqaret tüstülədən cavan ana Marusyanın (M.Terexova) oturduğu şərti ağac hasarı öz ağırlığı ilə sındırması gözlənilən hadisəni simvollaşdırır; insan və təbiət, bütün canlıların dünyanı dərk etmək cəhdi kimi fəlsəfi fikirlər müəllif kredosunu açır. Uzaqlaşan Həkimin dönüb geriye baxarkən hündür otların, qısa kol-ların Marusyaya sarı əylməsi ilə quruluşçu rejissorun atasının (şair Arseni Tarkovskinin) xanımına həsr etdiyi şeirini oxuması sənədlilik faktorunu artırır. Səslənən şeirin obrazlı mətni altında başları qırıxıq əkilərini tavadan yemləyib göz yaşı axıdan ananın bayırdan gələn səslərə qulaq kəsilib yağıın olduğunu bildirməsi gərginliyi artırır. Quyu kəndirində yellənən vedrədən üzünə su çırpın Marusyanın qonşudakı ağac evlə ot tayasının (bəlkə də ildırım düşməsilə) tonqal kimi alovlanması soyuq-qanlıqla seyr etməsi məlum repressiya dövrü tutatutunda in-san münasibətlərinin mənzərəsini canlandırır. Gecə bu kasıb evdə Atanın layəndə saçlarını yuyan Marusyanın başına tökdü-yü su səsinin güclənən yağış damcıları kimi tavanı uçurtması yeni peşəkar üslub və təfəkkür tərzini kadraxili montajda təq-dim edir.

Artıq ötən əsrin 70-ci illərini təsvir edən epizodda, təxmi-nən, qırx yaşlı Alyoşanın güzgüdəki ikili təsvirdə görünən yaşlı Anaya (M.İ. Vişnyakova) sözün (mətnin) əhəmiyyətsizliyi, gö-rüntünün (təsvirin) dəyəri barədə danışması, Atasının 1937-də deyil, hələ 1935-də yoxa çıxmasının dəqiqləşdirilməsi, vaxtilə nəşriyyatda çalışan Lizanın dünyasını dəyişdiyini öyrənməsi sənədliliyi artırmaqla, növbəti epizoda keçid yaradır. Marus-yanın yağışlı-çiskinli havada Hərbçinin qoruduğu nəşriyyata gələrək, redaktə etdiyi materialda həyatı üçün təhlükə yarada biləcək səhvin gedib-getməməsini dəqiqləşdirməsi total dövr-ün siyasi mənzərəsini yaradır. Birgə çalışdığı rəfiqəsi Liza (A. Demidova) ilə mübahisədən sonra ərinin görüş barədə şeiri qulaqlarında səslənən Marusyanın duşda yuyunarkən suyun kəsilməsi vəziyyətin çıxılmazlığının göstəricisinə çevrilir. Növ-bəti təsvirdə Alekseyin artıq boşandığı duyulan arvadı Nataşanı (M.Terexova) anası Marusyanın cavanlığına bənzətməsi – bir aktrisanın iki rolda çəkilməsini sığortalamaqla, İqnatin da özü kimi atasız böyüyəcəyinə təəssüflənməsi – dövrün ağır yükünün qadınların çiyinə düşməsi fikrini vurğulayır. Paralel olaraq, Nataşanın cəbhədən orden-medallarla qayıtmış (yazsa da çap olunmayan) Yazıçıya (O.Yankovski) ərə getmək niyyətini götür-qoy etməsi, üzərinə düşən məişət qayğılarına da tab gətirməyən qadının portretini yaradır. Film boyu üzə çıxan bu portretlər sırasının təsvir həllində rejissor A.Tarkovskini dərin-dən anlayan quruluşçu operator Georgi Rerberq yüksək peşə-karlıq göstərir.

İspaniyalının (Del Boske E.) Korida döyüşünü təsvir etməsi ilə ölkəsindəki vətəndaş müharibəsinə dair kinoxronika ma-teriallarının ekrana gəlişi sənədli təsvirin miqyasını genişlən-dirməklə, onun milli rəqsi yaxşı ifa edə bilməyən qızını cəza-landırması vətən həsrətini üzə çıxarır. Kütlənin üzərinə "SSRİ" yazılmış və haraya düşəcəyi bilinməyən hava şarında səmayə

qalxması ilə kommunal mənzildə yaşayan Nataşa və İqnatin çantadan döşəməyə səpələnən xırda pulları yığmaları-şuar-çılıqla yaşayan totalitarizmin real sosial mənzərəsini göstərir. İqnatin qonşu qadının dəftərindən J.J.Russonun gündəliyindən mədəniyyət və təhsillə bağlı sətirləri, Puşkinin publisist P. Çaa-dayevə məktubundakı (tatarların Avropaya hücumunun qarşı-sını alan Rusiyanın pravoslavlığı qəbul etməklə təklifə düşər olması barədə) fikirləri oxumasının yarımçıq kəsilməsi sen-zuralı mühitdə sənətkarın fikir azadlığının olmamasını göstərə bilir. Telefonla oğlu İqnata sevimək vaxtının gəldiyini deyən Alekseyin ekranda canlanan uşaqlığında sevdiyi qız barədə düşünməklə nişangaha atəş açma bilmədiyindən Hərbi təlimat-çının (Y.Nazarov) qəzəbinə gəlməsi müharibənin məhv etdiyi uşaqlığı göstərir. Arseni Tarkovskinin ölümsüzlük barədəki optimist ruhlu şeirini müşayiət edən müharibə kinoxronikası-nın atom bombasının partlayışı və Çin sərhədindəki Damanski qalmaqlı ilə davam etməsi zaman hüdudlarını şəffaflaşdırır. Alekseyin uşaqlıq xatirələrini canlandıran yuxularında küləyin güclənməsi ilə çırağın yıxılması, yağışın ağac evin divarına çırpılması sürrealizm çalarlarını artırır.

Həyatında dərin iz qoyan növbəti uşaqlıq xatirəsinə qayıdan Alyoşanın xəyalən müharibənin aclığında yaşadıkları kəndə qayıtmasını, yad bir evdə uşaqlığının əsas yeməyi kimi yad-daşında qalan soyutma kartofa masadan süzülən südə nəzər-diqqəti film boyu ekrana gələn güzgüdə özünü görməsi-məx-susi müşahidə metodu ilə ekrana gətirilir. Anasının dolanışiq naminə sırğa-üzüyünü satması, həkim Dmitri İvanoviçin ha-milə arvadının təhrikilə şam yeməyi üçün xoruzun başını balta ilə üzməsi portretin psixoloji deformasiyaya uğrama dramatiz-mi ilə seçilir. Son anda mənəvi zənginliyini qorumaq naminə qaçan Mariya Nikolayevna ilə, aclığın kütləviləşdiyi zamanda toxluğunu nümayiş etdirməkdən həzz alan əyalət təfəkkürlü, meşşən təbiətli Nadejda Petrovna (L.Kizilova - Tarkovskaya) arasındakı uçurum filmin strukturundakı etiraf faktorunu bir daha üzə çıxarır. N.Petrovna roluna quruluşçu rejissorun eyni xasiyyətli sonuncu həyat yoldaşı, aktrisa Larisa Kizilovanı çək-məsi isə sənədliliyin bu epizodda da qorunmasını təmin edir... Marusyanın artıq Nadejdanın qulaqlarında asılan sırğalarının, barmağına taxdığı üzüyün pulunu verəcək əri Dmitri İvanovi-çi gözləmədən arxiv öskürən və ayaqyalın oğlu Alekseyi şə-r vaxtı qabağına qatıb, Arseni Tarkovskinin ruh, bədən, torpa-ğın səsi və ilaxır barədəki şeirinin mətni altında geriye -aclıq bürümüş şəhərə qayıtması mənəviyyatın daxili üsyanını sə-ciyyətləndirir. Kommunal mənzildəki Saqqallı həkimin (A.Mişa-rin) ağır diaqnoz qoyduğu yaşlı Alekseyin əlindəki xırda quşun uçması ilə uzaqdan görünən tanış meşənin montajı- ruhun uşaqlıq məkanına doğru uçmasını təsdiqləyir. Sonda, Yazıçının ər kimi sevimli Nataşadan oğlan, yoxa qız istədiyini soruş-ması ilə, qoca Ananın nəvələrilə birgə meşədə təməli çürümüş evi ziyarət etməsi filmi geriye dönməyən uşaqlığın nostaljiyə qalib gələn xoşbəxtlik notlarında bitirir...

"Iskusstvo kino" jurnalının 1975-ci il 3-cü sayında "Müasirlik



Oleq Yankovski Ata rolunda

və ekran” rubrikasında çap olunan, Sov. İKP MK-nın “Sovet kinematografiyasının gələcək inkişaf tədbirləri” qərarına uyğun olaraq, SSRİ Dövlət Kino Komitəsi ilə SSRİ Kinematografıqlar ittifaqının “Əsas mövzu – müasirlıkdır” adı altında keçirdiyi müzakirədə Sergey Gerasimovun “Güzgü” filmi və onun rejissoru barədə söylədiyi: “Aydın- dır ki, bizim qarşımızdakı bu adamın çox ciddi istedadı olsa da, o, özünün “klassik” xəttini tapmaqda çətinlik çəkir. İstedadı onu özün- nün və ətrafındakıların həyatına dair ən müxtəlif maraqlara doğru itələyir. “Güzgü” filmində biz insan ruhunun təhlilini görürük. Burada sənətkar sanki öz taleyi ilə görüşür. Nə varsa-onun şəxsiyyətindən süzülüb keçir. Filmdə nəşriyyat, xoruz səhnəsi kimi maraqlı, yüksək səviyyəli parçalar yüksək sənətdən xəbər verir. Bununla belə, bədii əlaqələrin mürəkkəbliyi filmin qavrayışına mane olur” sözləri sonra- lar adı ÜDKİ kimi təhsil ocağına veriləcək ustadın standartdankənər yeni strukturu qəbul edə bilməməsini göstərir.

“Güzgü” filmi ikili təəssürat yaradır. Ayrı-ayrı gözəl epizodlar ağıl- lı, həssas sənətkardan xəbər versə də, bütövlükdə film alınmayıb. Dövrün böyük, mürəkkəb problemlərinin ziddiyyətlərinə toxunulsa da, sona qədər və aydın danışmaq Tarkovskiye müəssər olmayıb. “O, bu günün sənətkarına vacib olan müəyyən nəticəni çıxarmaqdan qaçır” deyən kino tənqidçisi Georgi Kapralov, ideyanın hökmranlığını önə çəkən total mühitdə sənətkarın öz dərini ekrana gətirməsinin, fərdi üslubunun üzə çıxmasının mümkünsüzlüyünü sanki tamamilə unudur.

“Mən “Güzgü” filminə iki dəfə baxdım və hər dəfə heyrtləndim” deyən ədəbiyyatşünas, kino tənqidçisi, professor A.Karaqanovun: “Yutkeviçin “Lenin Polşada” filmində rejissorun rəhbərin fikirlərinin hərəkətinin göstərilməsi naminə rejissorun istifadə etdiyi üsul mə- nə aydın idi. Fellininin dramaya həyəcanlanan sənətkarın düşüncə- sini ekranlaşdırmasının da öz səbəbləri vardı. “Güzgü” isə məkan və zaman anlayışlarına müstəqil müdaxilənin tutarlı həllini tapa bilmir” cümlələri həqiqətin pıçılı ilə deyilməsinin qəbulədməzliyini, yalnız şüarçı qışqırığa imkan verildiyini önə çəkir.

“Tarkovskinin “Güzgü” filminə dəfələrlə baxmışam. Burada sə- nətkar, şəxsiyyətin ərsəyə gəlməsini, ayrı-ayrı qırıq, hərdən qərribə duyğularını, xatirələrini, mülahizələrini tədqiqat predmeti kimi mü- rəkkəb psixoloji quruluşda təhlilə cəlb etməyə çalışır. Bütün bunla- rın tamaşaçını heyrtləndirməsi təbiidir. Və bütün bunlar çox yaxşı, emosional çəkilmişdir. Bizim uşaqlığımızdan gətirdiyimiz kəskin ağ- rılarla tütümlü, dumanlı, dalğalı, küləkli yaddaşımızın təxəyyülümüz- də canlandırılması dərin təəssürat yaradır. Təbiətlə ünsiyyətin can- landırılması Tarkovskinin nadir vergisidir. Əgər filmə Tarkovskinin mövqeyindən nəzər salsaq, layiqli tərəflər ilə yanaşı, peşəkara ya- raşmayan qüsurlar da tapmaq mümkündür. Tarkovskinin qurduğu prinsipə görə film-real həyat, mövcud insanın anası, arvadı, oğlu və digərləri ilə qarşılıqlı münasibətləri, xatirələr, yuxular, uşaqlıq qara- basmaları kimi üç istiqaməti əhatələndirir. Bu üç istiqamət müəlli- fin ideyasını, əsas fikrini tamaşaçıya çatdırmalı olsa da, çox zaman alınmır. Çoxları, hətta ən acgöz tamaşaçı belə ekranda göstərilən- lərdən baş çıxara bilmir. Götürək elə Hərbi təlimçi ilə bağlı çox yaxşı, emosional, güclü çəkilən epizodu. Bu, həqiqət deyil. Niyəsini izah etməyə çalışaram. Uşaqlığım həmin dövrdə keçdiyindən sənətkar



elə məni təsvir edib. Oğlanlar özlərini ekranda göstərildiyi kimi apara bilməzdilər” – deyən kinorejissor Vladimir Naumov yaxşı başlasa da, sonda özünü təsdiqə yuvarlanır. Hərbi təlimçidən danışanda Vladimir Naumovun hansı hisslər keçirdiyini anlayıram. Ancaq bu film subyektivdir deyə, müəllifin bizim tarixi olduğu kimi göstərmək iddiası yoxdur” deyən B.Metalnikovun: “Böyük təəssüflə bildirirəm ki, Tarkovskinin bu filmi yaxşı kinematografiya təhsili görmüş dar çərçivənin adamları üçündür. Bununla da sənətkar filmin ictimai fikrə təsir əmsalını azaldır” qənaəti təbliğat funksiyalı sosrealizm cərəyanının müdafiəçisinə çevirir.

“Kinoşünas - professor V.Baskakovun “Etik-əxlaqi problemlər qaldıran bu filmdən baş çıxarmaq çətinidir. Bu elitar film azsaylı tamaşaçı üçündür. Kino isə öz mahiyyətinə görə elitar incəsənət ola bilməz”, kino tənqidçisi D.Orlovun: “Tamaşaçı ekranda baş verənləri həyəcanla izləmək əvəzinə, müəllif reburslarını açmaqla məşğul olacaq” ittihamları müzakirəyə təsirsiz ötürür.

Çıxışı: “Mən bu filmi Tarkovskinin uğuru saya bilmərəm” cümləsi ilə başlayan kinorejissor M.Xutsiyevin: “İş burasındadır ki, filmə dialoq baş vermir, burada həmsöhbətinin qayğısına qalmayıb, özü ilə danışan müəllifin monoloqu vardır” münasi-

bəti ilk baxışdan məntiqli görünə də, əslində ekran sənətində sözün, mətnin deyil, görüntünün, təsvirin dramaturgiyasının vacibliyini sanki unutturur. “Tarkovskinin bu filmi alınmayıb. Özü haqqında bəlkə də alınıb, zaman barədə isə qətiyyətlənir. Bu o demək deyil ki, biz indi müəllifi şaqqalamalıyıq” cümlələrinin məsuliyyəti yaşamaq uğrunda mübarizə aparan sənətkarları bir-biri ilə qarşılaşdırən Sovet ideologiyasının yaratdığı-fərdiyyəti məhv edən qurumların, birliklərin üzərinə düşür. Stanislav Rostotskinin: “Heyif ki, həyatın güzgüsünə çevrilməyən bu film müəllifin fikirlərini tamaşaçıya çatdırma bilmir” deyib ekran əsərinin adını belə ələ salması nəzərdən qaçmır.

Məmurlarla qol-boyun olmaqla, şəxsi təminatlarını ödəyənlərin vətəninə didərgin saldıqları Andrey Tarkovskinin 1970-ci ildən ömrünün sonuna (1986) qədər başına gələnləri təsvir etdiyi “Martiroloq. Gündəliklər” (Martiroloq - xristian zülmkarlarının siyahısıdır. - A.D.) kitabındakı: “Güzgü” filminin müvəffəqiyyəti ekran təhkiyəsində şəxsi emosional təcrübənin vacibliyi barədəki gümanlarımın düzgünlüyünə inamımı bir daha artırdı” cümlələri müəllifin üzdənirəq həmkarlarının qəbul edə bilmədiyi, tövbə faktorunun audiovizual təqdimatında “İncil”dən qaynaqlanan sənət kredosuna sədaqətini təsdiqlədi.

Aydın Dadaşov,
professor

Daxili çulğunluğun gözəlliyi

Aktyor təbiətinə görə Zərnigar Ağakişiyeva xarakterik obrazlar oynamağa üstünlük verir. O, heç vaxt qəhrəman sevgililəri oynamaq iddiasında olmayıb. Diqqət yetirin, aktrisa Akademik teatra, orta yaşlı xanımı oynamağa dəvət alıb. İkinci rol, "Şöhrət və ya unudulan adam" (Nazim Hikmət) tamaşasındakı Qadın obrazı da yaş baxımından Zərnigar xanımdan böyükdür. Onun Akademik teatrda üçüncü rol Aleksandr Vampilovun "Böyük oğul" komediyası əsasında Tofiq Kazımovun quruluş verdiyi "Övlad" tamaşasında Makarskaya obrazı oldu. Tofiq Kazımov tamaşanı qısa müddətə hazırladı və premyera 1974-cü il dekabr ayının 28-də oynanıldı



Teatr 1975-ci il mart ayının 22-də Maksim Qorkinin "Meşşanlar" dramını tamaşaçılara təqdim etdi. Əsərin tərcüməçisi və quruluşçu rejissoru Mehdi Məmmədov idi. Bu tamaşa Mehdi Məmmədovun Akademik teatra qayıdışından sonra dördüncü quruluşu idi. Əvvəl o, Lev Tolstoyun "Canlı meyit", Hüseyn Cavidin "Xəyyam", Səməd Vurğunun "İnsan" dramlarına səhnə quruluşu vermişdi. "İnsan" və bunun ardınca da "Meşşanlar" tamaşası oynanıldı və təəssüflər ki, bunlar əvvəlki iki tamaşa kimi monumental və möhtəşəm, fəlsəfi-romantik vüsətli alınmadı. Bu da bir başqa məsələdir, mövzumuzdan kənar olduğu üçün üzərində dayanmaq fikrim yoxdur.

Zərnigar Ağakişiyeva "Meşşanlar"da da bir növ yaşına uyğun

Tatyana rolunda çıxış etdi. Obrazın digər ifaçısı artıq teatr ictimaiyyətində kifayət qədər tanınan və sevilən aktrisa Amaliya Pənahova idi. Bu dəfə onun oyundaşları yeni idi, çünki Mehdi Məmmədovun öz aktyorları vardı. Tamaşada çox sanballı aktyorlar oynayırdılar. Əsas rolları Həsən Turabov (Nil), Sofiya Bəsirzadə (Akulina İvanovna), İsmayıl Osmanlı (Perçixin), Mehdi Məmmədov və Məmmədrza Şeyxzamanov (Terenti Teterov), Əminə Nağıyeva (Stepanida), Şəfiqə Məmmədova (Yelena Nikolayevna), Səməndər Rzayev (Bessemenov) ifa edirdilər.

Makarskaya və Tatyana rollarında səhnə cazibədarlığı, çevikliyi, ifadəli oyun manerası ilə diqqəti cəlb edən Zərnigar Ağakişiyevaya elə həmin il, yəni 1975-ci ildə "Vaqif" mənzum dramının bərpa tamaşasında Xuraman rolunu verdilər. İlk tamaşası 1938-ci il oktyabr ayının 5-də göstərilmiş tamaşa bərpa edilərək noyabr ayının 15-də teatrsevərlərə təqdim edildi. Zərnigar Ağakişiyeva öz Xuramanını iki Vaqiflə oynadı: İsmayıl Dağıstanlı və Səməndər Rzayev.

Qısa bir müddətdə, yəni Akademik Milli Dram Teatrına (başqa sözlə, böyük səhnəyə) gəldiyi təxminən il yarımnda Zərnigar Ağakişiyeva həm yaş, həm xarakter, həm milliyət, həm sosial təbəqə, həm zaman-məkan xronotopu baxımından fərqli personajlarda çıxış edib. "Çıxış edib" əslində ümumi sözdür, aktrisa həmin rollarda yüksək sənətkarlıq nümunəsi sərgiləyib. O, Leyla xanımla Amaliya xanımın yüksək bədii ifadə vasitələri, güclü aktyor ifası, lirik-emosional və dramatik-psixoloji dəyərlərlə möhür vurduqları Fəxrəndə və Kəmalə rollarını yeni səpkidə, maraqlı oyun üslubunda tamaşaçılara sevdirə bildi.

Bax, budur Zərnigar xanımın qısa müddətdə yiyələndiyi peşəkarlıq vərdişləri!

Bax, budur Zərnigar xanımın bir aktrisa kimi cəsarəti, öz gücünə, istedadına inamı!

Bax, budur Zərnigar xanımın səhnə məlahətinin cazibədarlığı, emosionallığı, drammatizmi, psixoloji dözümlünün potensialı!

Bax, budur Zərnigar xanımın səhnəyə olan məhəbbətinin güclü istedadı, coşqun enerjiyə, həərətli sənət sevgisinə əsaslanan reallığı!

C.Cabbarlı. "Sevil".
Zərnigar Ağakışiyeva – Dilbər



Zərnigar Ağakışiyeva dəfələrlə etiraf edib ki, o, bir aktrisa kimi mürəkkəb xarakterli, mənfili-müsbətli, insani münasibətləri təzadlı olan, intriqaya, ziddiyyətlər yaratmağa meyil göstərən dramatik personajları oynamağa üstünlük verir. Çünki aktrisaya tipik səciyələrdən istifadə edərək, real ictimai-sosial, məişət personajlarını canlandırmaq yaradıcılığının sirlərini, daxili aktyorluq imkanlarını büruzə vermək daha əlverişlidir. Bir anlığa onun televiziya tamaşalarında ifa etdiyi Mirandalina ("Mehmanxana sahibəsi", Karlo Qaldoni), Qaynana ("Kökdən düşmüş pianino", Mövlud Süleymanlı), Akademik teatrda oynadığı Pəri xanım ("Lənəkəran xanının vəziri", Mirzə Fətəli Axundzadə), Seliya Piçem ("Üç quruşluq opera", Bertold Brext və Kurt Vayl), Amaliya ("Yad adam", Leonqard Frank) rollarını xatırlamaq kifayətdir ki, söylədiyim fikirlərin həqiqiliyi bir daha təsdiqlənsin.

Ancaq və di gəl ki, aktrisa eyni zamanda lirik ana obrazlarını xüsusi şövqlə, xüsusi sənət yanlışısıyla, xüsusi səmimiyyət lətifətilə, xüsusi kövrək lirizmlə, xüsusi həzinliklə oynayır. Bu baxımdan Anarın

"Ötən ilin son gecəsi" lirik-psixoloji dramının televiziya tamaşasında ifa etdiyi Həmidə obrazı Zərnigar xanımın yaradıcılığında parlaq sənət qələbəsi kimi dəyərlidir. Kövrək lirizmlə, həzin dramatizmlə cəlalanmış obrazlar içərisində İlyas Əfəndiyevin "Sarıköynəklə Valehin nağılı" və Altay Məmmədovun "Kişilər" televiziya tamaşalarında, Cəmil Əlibəyovun "Gülüstanda qətl" səhnə əsərində Ceyran, Rəxşəndə və Bəyim nənə surətlərinin bədii cazibə gücü, emosional-psixoloji dolğunluğu daha artıqdır.

Zərnigar Ağakışiyevanın elə obrazları var ki, hadisələrin psixoloji gedişatına uyğun olaraq dramatizmdən lirizmə, lirizmdən kövrək psixologizmə keçidlər gözlənilməz vəziyyətlərdə baş verir. Obrazın daxili ritminin dəyişməsi birbaşa hadisələrin mahiyyəti ilə əlaqələndirilir. "Dantenin yubileyi" bədii televiziya filmindəki Xədicə rolunda aktrisa öz obrazının hərəkət dinamikasını və psixoloji sürət-ritmini bir neçə dəfə dəyişməli olur. Həmin dəyişmədə Xədicənin insani duyğularının yeni-yeni cəhətləri açıldıqca tamaşaçılar aktrisanın ifadə palitrasının rəngarəngliyinə heyran qalırlar. Bir də ki, Zərnigar



xanımın həssas musiqi duyumu belə dəyişmələrdə aktrisanın pauzaları hərərətli baxışlarla oynamasına imkan açır. Əsası isə odur ki, aktrisa bu imkandan yüksək səviyyədə barına bilir.

Sənətkarın yaradıcılığının daha maraqlı bir tərəfini yada salaq.

Vaqif Mustafayev qərribə yaradıcılıq üslubu olan, qroteskdən, sosial satiradan, qarışıq janrlardan (sürrealizm, postmodernizm, avanqardizm, neorealizm və sair) cəsarətlə və yüksək peşəkarlıqla istifadə etməyi bacaran rejissordur. O, milli kinomuza bir sıra təzə mövzular və yeni rejissor dəst-xətti gətirib. Eyni zamanda çəkdiyi filmlərdə Vaqif Mustafayevin əsasən öz aktyorları var: Yaşar Nuriyev, Səidə Quliyeva, Əjdər Həmidov, Arif Qasimov... və Zərnigar Ağakışiyeva. Onun çəkdiyi "Yaramaz" (Qayınana), "Fransız" (Zərnigar), "Hər şey yaxşılığa doğru" (Ana) filmlərində Zərnigar Ağakışiyevanın həm hərəkət plastikasının, həm sifət ifadələrinin, həm də daxili imkanlarının tamamilə yeni keyfiyyətləri özünü büruzə verdi. Üç obrazın üçündə də Zərnigar xanımın sözü azdır. Lakin aktrisa pauzalarla göstərilən hərəkətlərlə və iri planda ekranda görünən baxışları, bir də məzəli yerləşə və qaçışı ilə ("Fransız"da qapının zəngi çalınanda açmağa yüyürməsi) qərribə tip-xarakterlər təqdim edə bilib.

Sözümün canı ondadır ki, Zərnigar Ağakışiyevanın potensial yaradıcılıq imkanlarının hələ açılmamış qatları çoxdur. Bunların dönə-dönə şahidi olduğumuz üçün aktrisanın televiziyada, kinoda və ən əsası teatrda təzə rejissor üslubu ilə yaradıcılıq axtarışlarına qatılması lazımdır. Hansısa rejissor belə bir qatlaşmaya imkan açarsa, onda heyranları Zərnigar xanımı yenə də gözlənilməz amplitudada görə bilirlər.

Aktrisa hərdən hissiyyətə qapılır və özünün potensial yaradıcılıq imkanlarını obyektiv dəyərləndirə bilmir. Bax, elə bu xasiyyətinə görə də bir müddət böyük səhnədən uzaqlaşmış.

Ancaq mən Zərnigar xanımın yaradıcılığına ehtiram və inamla yanaşan teatra bağlı bir adam kimi həmişə, bütün vəziyyətlərdə

aktrisaya inanmışam. İnandığca da istəmişəm ki, onun bu sözləri özünün yaradıcılıq yoluna həmişə işıq saçsın: "İnsan yaşadığca arzularını daha tez reallaşdırmağa can atır".

Zərnigar Ağakışiyeva səhnədə oyundaşlarla həssaslıqla davranmaqda son dərəcə ehtiyatlı və diqqətlidir. Oynadığı obrazın xarakter bütövlüyünə zəmin hazırlayan hərəkət plastikasını dəqiq müəyyənləşdirir və onu sonadək inkişaf prosesində verir. Eyni zamanda hər aktyorun səhnədəki sürət-ritminin, plastikasının ahənginə uyğun səmimi əlaqə-ünsiyyət yaradır. Zərnigar xanım məşhur aktyorlarla səhnədə bütün vəziyyətlərdə həssas ünsiyyət qura bilib. Özü də tamaşanın janrından, mövzunun ictimai-sosial mahiyyətindən, oynadığı obrazın böyük-küçüklüyündən asılı olmayaq.

Bir məsələni də xüsusi vurğuyla qeyd edim ki, Zərnigar Ağakışiyeva rejissorların üslublarını, dəst-xətlərini həssaslıqla tuta və onlarla tamaşa üzərində işləmə prinsiplərini dəqiq, anlaşıqlı qavraya bilib. Akademik Milli Dram Teatrının yaradıcılıq üslubu, poetika göstəriciləri ümumən bir prinsipə əsaslanır. Lakin hər rejissorun özünün fərdi üslubları və bu üslubu xarakterizə edən ifadə vasitələri, pyesi tamaşaya çevirmək səriştəsi var.

Mehdi Məmmədovun fəlsəfi-romantik dərinliyə, Ələsgər Şərifovun monumental realizmə, Tofiq Kazımovun realist-psixoloji lirizmin dinamizminə, Əşrəf Quliyevin məişət realizminin qabarlılığına, Mərahim Fərzəlibəyovun məqsədyönlü janr qarışıqlığına, Vaqif İbrahimovun çoxqatlı satirik ironiyasına, Bəhram Osmanovun sərt realizminə əsaslanan tamaşalarda Zərnigar xanım yaradıcı sənətkar kimi sərbəst olub, bütün mərhələlərdə peşəkarlığına xələl gətirməməyə çalışıb.

Qənaətlərim oxucular üçün də aydın olsun deyə, üstəlik rolların, rejissor üslublarının, janr müxtəlifliyinin, mövzu bənzərsizliyinin fərqi bir daha xatırlamaları üçün müəyyən misallar çəkmək istəyirəm. Yəni, aktrisanın adları çəkilən rejissorların quruluşlarında oynadığı rolların bir neçəsini göstərəcəm.

Mehdi Məmmədovun quruluşunda Maksim Qorkinin "Meşşanlar" dramında Tatyana rolu.

Ələsgər Şərifovun quruluşunda Nikolay Poqodin "Kreml saati" dramında Zabelina rolu.

Tofiq Kazımovun quruluşunda Aleksandr Vampilovun "Övlad" komediyasında Makarskaya, Əkrəm Əylislinin "Yastı təpə" dramında Reyhan, Anatoli Safronovun "Daşqın" əsərində Olqa Semyonovna rolları.

Əşrəf Quliyevin quruluşunda Aleksandr Ostrovskinin "Müdrilər"ində Mamayeva rolu.

Ağakışi Kazımovun quruluşunda Bəxtiyar Vahabzadənin "Dar ağacı" faciəsində Ana, Cəmil Əlibəyovun "Gülüstanda qətl" dramında Bəyim nənə rolları.

Lütfi Məmmədbəyovun quruluşunda Nahid Hacızadənin "Məhəbbət yaşadır" psixoloji dramında Nilufər, Süleyman Sani Axundovun "Eşq və intiqam" faciəsində Yasəmən rolları.

Alman rejissoru Karl Georq Kayzerin quruluşunda Bertolt Brext və Kurt Vaylin "Üç quruşluq opera"sında Seliya Piçem rolu.

Fuad və Zəminə Hacıyevlərin quruluşunda Cəfər Cabbarlının "Sevil"ində Dilbər rolu.

Hüseynağa Atakışiyevin quruluşunda Vəqif Səmədoğlunun "Yayda qartopu oyunu" dramında Adilə xanım rolu.

Mərahim Fərzəlibəyovun quruluşunda Qarsia Lorkanın "Dişi canavar" pyesində Bernardo, Anarın "Təhminə və Zaur" psixoloji dramında Zivər, Cəlil Məmmədquluzadənin "Ölülər" tragikomediyasında Kərbəlayı Fatmanisə, Mirzə İbrahimovun "Közərən ocaqlar"ında Maral xanım rolları.

Vəqif İbrahimovun quruluşunda Mirzə Fətəli Axundzadənin "Lənkəran xanının vəzir" komediyasında Pəri xanım rolu.

Oruc Qurbanovun quruluşunda Leonqard Frankın "Yad adam" dramında Amaliya rolu.

Bəhrəm Osmanovun quruluşunda Seyran Səxavətin "Qızıl teşt" dramında Qəbula gələn qadın, Nazim Hikmətin "Kəllə" əsərində Qadın rolları.

Əsgər Əsgərovun quruluşunda Alber Kamyunun "Ağlasığmaz qətl" faciəsində Ana, Aqata Kristinin "Tələ" dramında Missis Boyl rolları.

Mehriban Ələkbərzadənin quruluşunda Elçinin "Poçt şöbəsində xəyal" dramında Qadın rolu.

Aktrisa kinoda və televiziya tamaşalarında da üslub baxımından fərqli rejissorlarla işləyib. Bu sırada kinorejissorlar Rasim Ocaqovun, Eldar Quliyevin, Gülbəniz Əzimzadənin, Teymur Bəkirzadənin, Vəqif Mustafazadənin, Fikrət Əliyevin, Ayaz Salayevin, Hüseyn Mehdiyevin, telerejissorlardan Ramiz Həsənoğlunun, Təriyel Vəliyevin, Lütfi Məmmədbəyovun, Kərim Kərimovun, Ədalət Ziyadxanovun adlarını çəkə bilərik. Onlarla birgə yaradıcılıq prosesində Zərnigar Ağakışiyeva fərdi aktyorluq estetikasına əsaslanaraq, ümumən filmin və

ya teletamaşanın estetik ruhunun bütövlüyünə çalışıb.

Daxilən zəngindir, mütaliəni sevir. Bəlkə də elə buna görə o, hadisələrin baş verdiyi dövrdən, zamandan, məkandan asılı olmayaaraq, cəmiyyətin elit, orta, kəndli və sadə şəhər adamları təbəqəsinə məxsus fransız, italyan, rus, alman, ispan... qadın obrazlarını şövqlə və məhəbbətlə, ifadəli və tərəvətli koloritlə oynayır. Hadisələrin baş verdiyi dövrün bütün təbəqələrdəki davranış qaydalarını öyrənir, ədəb-ərkan ölçülərini, geyim koloritini canında-qanında duyur, mənimsəyir və sonra bütün bunları ifadəli şəkildə, yaradıcılıq coşğunluğu ilə obrazın ətə-cana gəlməsinə sərf edir.

Zərnigar xanımın heç bir obrazında (sakit, çılğın, sadələvh, ehtiraslı, haray-qışqırıqçı, həyasız, lirik, psixoloji, dramatik, fəci xarakterli olsun, fərqi yoxdur) sünilik, kino-teatr dili ilə desəm, falş (yad intonasıya) hiss olunmur. Tamaşaçı onun oynadığı personaja nifrət edə, gülə, yazığı gələ, hiddətlənə, heyrətlənə, yaxud onu sevə, eh-



tiram bəsləyə bilər... Əsas odur ki, bütün məqamlarda tamaşaçı aktrisanın sənətkarlığına rəğbətlə yanaşır, ifasının heyratəmiz çalarlarını hiss edir, onun səmimi, sənətkarlıqla yoğurulmuş oyunundan məmnunluq duyur.

“Aktrisa komik səciyyəli obrazların ifasında istedadının əsas gücünü və coşğun daxili enerjisini personajın yumor ahənginin mahiyyətini, zərif həyəcan, emosional zəriflik çalarları ilə reallaşdırır. Aktrisa həm Avropa karnaval estetikasının prinsiplərini, həm də milli oyun-tamaşa elementlərini (məsxərə, məzhəkə, hoqqa, lağ, şəbədə, kinayə və sair), qaravəlli poetikasını mənimsəmiş sənətkardır. Hər tamaşanın mövzusuna, janr ruhuna, məkan-zaman xronotopuna uyğun olaraq sadaladığım cəhətlərdən istifadə edən Zərnigar xanım səhnədə yumor hissini, satira meyarını, məsxərə ölçüsünü heç vaxt itirmir.



Qarsia lorka. "Dişi canavar".
Z. Ağakışiyeva – Bernardo

Rolun taleyini öz içindən keçirtməklə, qəlbina, ruhuna doğma-laşdırmaqla sanki tamaşaçıların duyğu və düşüncələrini də həmin ovqata kökləyir. Aktrisa əslində obrazı olduğu və özünün dərk etdiyi tərzdə təqdim etməklə onun xarakterinə "açıq" münasibət bildirmir. Bununla da süni publisistikanın qarşısına qətiyyətlə sədd çəkir və təcrübəli səhnə xadimi kimi tamaşaçılara xarakter - mürəkkəb səciyyəli, mənfili-müsbətli insan obrazı təqdim edir. Zərnigar xanım obrazı, necə deyirlər, öz içindən keçirməklə özü də hadisələrin baş verdiyi zamanın və məkanın içindən keçib səhnəyə çıxır. Bununla da öz səhnə obrazının reallığına möhkəm təməl hazırlayır.

Zərnigar Ağakışiyeva yaradıcılıq ruhuna və fərdi üslub keyfiyyətlərinə görə realist aktyor məktəbinin estetik səciyyələrinə və poetika xüsusiyyətlərinə daha yaxındır. Karnaval estetikalı şən komediya rollarını və tipik cəhətləri ilə diqqəti çəkən dramatik rollarda daha şövqlə oynayır. Daxili ehtirasını və psixoloji tapıntılarını ifa etdiyi obrazın səhnə təfsirinə uyğun tərzdə məharətlə nizamlaya bilər.

Həyatda sakit təbiətli, az danışib qulaq asmağa üstünlük verən insandır. Hətta bu xarakteri bəzən onu tanımayanlarda aktrisa barədə yanlış təəssürat oyadır. Lakin Zərnigar xanım səhnədə çox diqqətlidir, oyundaşları ilə asanlıqla isti ünsiyyət qurur. Çəkiliş meydançasında, məkandan asılı olmayaraq, kamera qarşısında çox

həssasdır. Obyektivi dərinləndirir və buna görə də oynadığı obrazın iri planda da lentə alınmasında rejissorları əziyyətə salmır. Ümumi, orta və iri planların çəkilişlərində hərəkət plastikasına qərribə möhtəşəmlik verir, etdiyi bütün hərəkətlər psixoloji məntiqə əsaslanır, personajın iç dünyasının gizli çalarlarını qabarıq verməyə əsaslanır.

Xarakterindən asılı olmayaraq, oynadığı personajın bədii səciyyələrinə ehtiramla yanaşır və buna görə də onun səhnə görünüşünü səlist, dürüst, mənalı təqdim etməkdə çətinliklə üzləşsə də, yanılmır, səhvə yol vermir. Aktrisa hadisələrin baş verdiyi zamanı öz daxilində yaşatmaqla obraza çağdaşlıq ruhu aşılayır, dövrün koloritli ictimai-sosial ovqatını, fəlsəfi-psixoloji, etik-estetik, mənəvi-əxlaqi dəyərlərini hissiyyatın zərifliyi ilə qəhrəmanın varlığına hopdurur.

Zərnigar Ağakışiyevanın çəkildiyi əsas filmlər: "Mezozoy əhvalatı" (Satıcı), "Dantenin yubileyi" (Xədicə), "Yol əhvalatı" (Ədilə), "Köhnə bərə" (Eldarın anası), "Qəm pəncərəsi" (Şərəf), "Özgə ömür" (Səkinə xanım), "Yaramaz" (Qayınana), "Fransız" (Zərnigar), "Təhminə" (Zivər), "Qara volqa" (Salomonovna), "Yarasa" (Qadın), "Hər şey yaxşılığa doğru" (Ana), "Özgə vaxt" (Tibb bacısı), "Nə gözəldir bu dünya" (Həkim), "Yuxu" (Xurşud xanım).

Teatrla müqayisədə film çəkməyin, kino sənətinin öz estetikası, öz ifa prinsipləri var. Teatrda tamaşaçı hansısa hadisəni əvvəldən axıradək izləyir, düynün nöqtəsinin başlanğıcını, konfliktin inkişaf xəti-

tini, intriqanın zirvə nöqtəsinə, dramaturji düynülərin açılmasını və nəhayət finalı ardıcılıqla izləyir. Aktyorlar həmişə, onuncu... yüzüncü... mininci... dəfə də tamaşanı eyni ardıcılıqla oynayırlar. Kinoda isə bəzən final əvvəldə, başlanğıc ortada, dramatik intriqa səhnələri axırda çəkilir. Yaxud, qəhrəmanın ölümü çəkiliş günündə havanın durumu, digər yaradıcılıq və texniki məsələləri ilə bağlı əvvəldə, onun digər epizodları sonra lentə alına bilər. Bu, kinonun yazılmamış qanunudur. Ona görə də kinoya çəkilən sənətkar mütləq obrazı tam mənimsəməli, onun psixoloji dinamikasını dürüst müəyyənləşdirməlidir ki, çəkilişlər ayrı-ayrı vaxtlarda olsa da, tamaşaçı filmə baxanda personajın dramaturji inkişaf xəttində qırıqlıq, uyarsızlıq, rabitəsizlik hiss etməsin.

Belə çətinliklərə və sənət özünəməxsusluqlarına baxmayaraq, Zərnigar Ağakışiyeva heç vaxt ekranda (eləcə də səhnədə) təsadüfi nailiyyət qazanmayıb. Onun uğurlu və yaxud nisbətən zəif ekran personajları əsl sənətkarlıq axtarışlarının bədii məhsuludur. Təbii ki, bu qalereyada parlaq və boz rənglər, isti və soyuq çalarlar, çılğın və süst emosiyalar, ləng və çevik hərəkət plastikası paralel cazibədarlıqdadır.

İlham Rəhimli



A.Vampilov. "Övlad"
Z.Ağakışiyeva – Makarskaya
R.Məlikov – Busigin



B.Brext. "Üç quruşluq opera"
Z.Ağakışiyeva – Səliya Pıçem

Cizgilər – lirik, dramatik və xüsusiən komik!..



“ Mif yaratmaq və ona inandırmaq cəhdindən danışanda müxtəlif forma və ifadə üsulları sadalanır. Məqsəd isə istedadı üzə çıxarmaqdan daha çox, hamını düşündürmək, bu istedadın həqiqiliyinə və daimiliyinə inam formalaşdırmaqdır...”



Çağdaş insanı düşündürmək çətinləşdikcə, onun zövq və estetik tələbatlarındakı aşınmalar dərinləşdikcə, yaradıcı sferalara “məxsus” miflər daha sürətlə dağılır, stereotiplər sınırlarını. Səhnə sənətinin mifik ecəzi necə, özünün klassik anlamına sadıqdır? Sənət və sənətkara münasibətdə istər-istəməz bu təbəddülatlar yaşanır. Bil-mirəm, onu, oynadığı rolları, səhnə və həyat obrazı arasındakı təzadları, sənət səadətindən həyat drammatizminə keçiddəki qəhrəman “yükünü” xatırlayanda kim nə düşündür. Amma yaqin edilən bir qənaət dəyişmir: o, hər zaman adının və sənətinin məsuliyyət yükünü layiqincə daşıya bilib.

O, tamaşaçıların sevimlisi, səhnəmizin bənzərsizidir. Heç biri sadəcə söz xatirinə deyilməyən, zəhmət və istedadı, bacarıq və əzmkarlığı ilə rəsmi və qeyri-rəsmi titulları təqdimatının qarşısına yazdırmağı bacaran və bütün bunlardan öncə xalqın sevimli sənətkarı adını qazanan Afaq Bəşirqızı bu gün ömrünün 60-cı zirvəsindədir. Bu yuvarlaq rəqəmdən üzü gələcəyə inamla baxan və keçmişin ağır yükünü, sənət və yaşam qayğılarını yorulmadan çəkən sənətkar – Xalq artisti, “Şöhrət” ordenli, Prezident təqaüdcüsü, Mədəniyyət və İncəsənət Universitetinin professoru Afaq Bəşirqızı, mübariz həyat-sənət obrazındadır.

Azərbaycan teatr və kino sənətinin inkişafında, milli komediya ifaçılığının daha da zənginləşməsində onun öz rolu var. Təbii ki, özünəməxsusluğunu səhnəyə gəldiyi zamandan göstərüb qəbul etdirməyi bacaran aktrisa, sənət-səhnənin laqeydliyi, qeyri-səmimiliyi bağışlamadığını çox yaxşı bilir.

Keçdiyi sənət yoluna nəzər salıb görürük ki, Afaq xanım tamaşaçıların axtardığı əsl komediyanı ciddiyyətlə duyur və bunu ifadə edə bilir. O, səhnə oyunlarında daim improvizələrə yer verən və bunu aktyorun əsl silahı sayan ifaçı olaraq, satira ilə drammatizmi bəzən vəhdətdə, bəzən “qonşuluqda” təqdim edir. Cəmiyyətin güldüyü qadın obrazlarından bir qəhrəman modeli yaradaraq, tamaşaçıların ətrafdakı proseslərə dərinləndirən nəzər salmağa çağırır. Beləcə, gülüş obyektı olan tiplərinin vasitəsilə seyrçilərinin diqqətini əsl hədəflərə yönəltməyə çalışır.

Yaradıcılığa dramatik teatrlarda başlayan və “komik aktyor”, “amplua” sözlərindən qəti xoşlanmayan Afaq xanım, Azərbaycan Milli Musiqili Teatrı səhnəsinin yetişdirdiyi say-seçmə qadın



sənətkarlardandır. Obrazlarının iç dünyası, cəmiyyətə münasibəti nə qədər oxşar olsa da, Afaq xanım özünəməxsus istedadla onların fərqli cizgilərini yaratmaq gücündədir.

Yəqin ki, bu da genetik kod deyilən müvafiq ştrixlərlə bilavasitə bağlıdır. O, Azərbaycanın görkəmli aktyoru, ölməz sənətkar Bəşir Səfəroğlunun layiqli qızı və davamçısı olaraq, Azərbaycan musiqili komediya janrında öz dəst-xəttini yaradan, atasının sənət adının arxasında daldalanmağı sevməyən Aktrisaadır.

Onun həyat və sənət tərcümeyi-halına nəzər saldıqda bu fikirlərin əyani sübutunu da görmüş oluruq.

1955-ci ildə Bakı şəhərində böyük aktyor Bəşir Səfəroğlunun ailəsində dünyaya göz açıb. 1974-1979-cu illərdə Azərbaycan Dövlət Mədəniyyət və İncəsənət Universitetində təhsil alıb. Aktyorluq fəaliyyətinə 1973-cü ildə Lənkəran Dövlət Dram Teatrında başlayıb və burada elə ilk rollarından özünü istedadlı, işgüzar, səhnəyə böyük məhəbbətlə bağlı, daim axtarışda olan sənətkar kimi göstərərək tamaşaçıların dərin rəğbətini qazanıb, dramatik obrazları ilə də bölgə tamaşaçılarının diqqətini çəkə bilib.

İki illik Lənkəran dönmindən sonra səhnə fəaliyyətini Sumqayıt Dövlət Dram Teatrında (1975-ci ildən) davam etdirən aktrisa təxminən 15 ilə yaxın bir dövrdə bu teatrın səhnəsində xeyli sayda xarakterik rollara, lirik-dramatik obrazlara səhnə həyatı verib.

“ Hər zaman müsahibələrində “komik aktrisa” kimi dəyərləndirməni qəbul etmədiyini söyləyən Afaq xanım, özünü dramatik aktyor sayır, əslində, hər bir komediyanın kökündə dərin dramatismin dayandığını vurğulayır. Qərribə də olsa, hər zaman faciə oynamaq istədiyini deyən aktrisa, yəqin bununla səhnədən tam fərqli bir obrazla tamaşaçıya əsl sənətkarın istənilən rolun ifasına hazırlığını isbatlamağa çalışır.

Əslində komediya oynamaq bəzən daha çətindir. Çünki obrazın daxili dünyasından tamaşaçıya gülüşün ən müxtəlif boyalarda, həm də real şəkildə, həyatı elementlərlə sintezdə yozumu çatdırılmalıdır. Yüngül, sürüşkən, bayağı gülüşdən qaçmaq üçün aktyor, əsl gülüş hədəfini müəyyən etməli və tamaşaçısını qəhrəmanının vəziyyətinə əvvəl güldürməyi, sonra isə gözəgörünməz keçidlə düşündürməyi bacarmalıdır.

Səhnə həyatında daim bu prinsipə söykənən və əsasən, komik rolların ifaçısı kimi daha da püxtələşən Afaq xanım, 1989-cu ildə Musiqili Komediya Teatrına dəvət alıb və ilk gündən tamaşalarda əsas rolları ifa edərək, bir-birindən maraqlı obrazlar yaratmağa nail olub. Təsədüfi deyil ki, bu teatrın səhnəsində onlarla fərqli obrazlarda özünü tamaşaçıya sevdirməyi bacaran və hər rolunda ənənəçilikdən, artıq ştamplanmış oyun üslubundan ustalıqla qaçmağı bacaran aktrisa məhz elə buna görə də tamaşaçının bezmədiyini azsaylı sənətkarlardandır.

Afaq Bəşirqızı teatr yaradıcılığı ilə yanaşı, bir sıra kino və televiziya tamaşalarında da çəkilib. Aktrisanın filmografiyasında 15 film var: “Bəşir Səfəroğlu” (film, 1969), “Evləri köndələn yar” (t.t., 1982), “20+1” (film, 1986, qısametrajlı bədii süjet-Mozalan № 105), “Gözbağlıcı” (film, 1986), “Yaşıl eynəkli adam” (t.t., 1987), “Bəxt üzüyü” (film, 1991), “777 №-li iş” (film, 1992, tammetrajlı bədii film), “Bala-başa bəla!” (t.t., 1995), “Yarımştat” (t.t., 1996), “Yaşıl eynəkli adam-2” (t.t., 1999), “Nekroloq” (film, 2001), “Yaşıl eynəkli adam-3” (t.t., 2002), “Dəvətnamə” (film, 2003), “Girov” (film, 2005), “Bankir adaxlı” (t., 2008).

Bunlardan “Bəxt üzüyü”, “Evləri köndələn yar”, “Yaşıl eynəkli adam”, “Bala-başa bəla” kimi film və televiziya tamaşaları aktrisanı milyonların sevimlisinə çevirən əsas işlərdir. Hər nümunədə bir tipajı canlandıran və onların xarakterik xüsusiyyətlərini sevrək tamaşaçıya da sevdiren Afaq xanım həm də bir üslubda kök sal-



mayan, tamaşaçının sevgisi xatirinə onun qəbul etdiyi ştrixləri obrazdan obraza "calamayan" peşəkardır.

“Mən özümü ancaq səhnədə aktyor görürəm, həyatda aktyor deyiləm. Həyatda mən başqa Afaqam” –, deyən aktrisa, özünün komedizminə qərribə bir təhlil də verir: “Aləmi güldürəni güldürmək istəyəne gülürəm. Mən insanları çox sevirəm, onlara bir təşnə kimi, mehrab kimi baxıram. Düşünürəm ki, onları sevsəm, hər şey yaxşı olar”.

Hər zaman şəxsi xarakterik xüsusiyyətlərini kənarda tutan və aktyorun sevilən obrazında ilişib qalmasını onun faciəsi hesab edən aktrisa “Fərqləndirməni, fərqi çox sevirəm, məsələn, Söylü ilə Afaqın fərqlərini. Bu fərqi simalarda oxuyanda sevinmişəm ki, qalibəm, çünki həmin fərqi oynaya bilmişəm. Bilirlər ki, mən Söylü deyiləm, Zibə deyiləm” kimi fikirlərlə hamıdan öncə öz oyun üslubuna qiymət verir. Buna baxmayaraq, həm də bir obrazla sevilib yadda qalmasını aktyorun səadəti sayan sənətkar, özünə yad və doğma Söylünün özəlliyini də daim vurğulayır, bu sadələvh qadına məhəbbətini durmadan ifadə edir. Sanki həm də Söylünün qazandığı sevgiyə təşəkkür kimi: “Bu gün Söylünün tərbiyəsinə böyük ehtiyac var. Söylünün sədaqəti, lirikası, insanlığı, Moşudan fərqli olaraq, mən çox cəlb etdi. Əslində Söylü kimi Suğranı, Zəhranı da yaşamışam. Heç

vaxt mövzudan, şəraitdən istifadə edən aktrisa olmamışam. Etiraf edirəm ki, hələ arzuladığım obrazı oynamamışam”.

Beləcə daim yeni yaradıcılıq axtarışlarında olan aktrisa sənətin ən şöhrətli mərtəbəsində də rol arzularından danışır.

Həyat haqqında öz gerçəklikləri olan təpədən-dırnağa realist qadın, ömrünün 60-cı məqamına da maraqlı bir rəng verir və beləcə zamanın sənət müstəvisində acizliyini etiraf edir:

“Vallah, elə bil həftənin birinci günü soruşdular neçə yaşın var, dedim 19, 6-cı günü də soruşurlar, deyirəm 60! Amma buna heç özüm də inanmıram. Zamanın gərdişi dedikləri belə olmalıdır, ya da vəfasız ömür gileyləri yerindədir. İllər nə tez keçdi və bu marafonda adam heç durub nəfəs dərməyə belə macal tapmadı. Sevincliyəm, çünki insan bir işlə məşğul olursa və həyatını bütün dolğunluğu ilə yaşamağı bacarırsa, yaşının tez ötməsi kədərli deyil. Bu mənada həyatımdan çox razıyam. Çünki mən işsiz qala, səhnəsiz yaşaya bilmərəm. Biz elə bil sənət yetimləriyik. Taleyimizi də səhnə, sənət yazıb müəyyən edir”.

Bu sənət təsvir-təşbehində 60-dan sonrakı yolu müəyyən edən aktrisanın qorxusu da elə sənətlə, daha doğrusu, səhnəsizliklə bağlıdır: “Bir qadın olaraq yaş yox, səhnəsizlik məni daha çox qorxudur. Ümumən gəncliyimdən səhnə ilə bağlı bir şeydən qorxmışam: adım çəkildə “kablukumun” səsinə eşidərək səhnəyə çıxıb, elə o sədanın müşayiəti ilə də səhnədən getmək! Həyatımda bunu heç bir sənətkara arzu etmirəm, elə özümə də. Amma yenə də deyirəm, mən 60 yaşınadək oynamışam və bundan sonrası üçün isə hər şey səhhətdən asılıdır. Aktyor onsuz da özünə məxsus deyil. Bir növ tamaşaçı qarşısında dəyişir və bəzən də yox olur. Yəni, sabah siz səhnədə mənim bu yerimi, gülüşümü, çevikliyi, şənliyimi görməyə bilərsiniz. Amma yenə də israrla həmin reallığı qəbul etmir və səhnədə qalırımsa, bu artıq faciəmdir.

Baxın, zaman dəyişir, amma sənətkarın qiymətini onun tamaşaçısı mütləq verir. Sadəcə, yaradıcılığın bəzi dönümündə fasilə tələb edir. Tamaşaçı daim aktyoru axtarmalıdır, ona mənəvi tələbatı olmalıdır. Təəssüf ki, bu gün tamaşaçıların daha çox efirə marağı olduğuna görə, sənətə münasibətdə də müəyyən aşınmalar var”.

43 illik səhnə fəaliyyətinin 18 ilini dramatik teatrda işləyən, gülüşünə rəğmən, faciəni daim ciddi şəkildə çatdırmağa çalışan aktrisa, çağdaş komizmin, yeni komediya üslubunun əsl gülüşə zərbəsindən də narahatdır:

“Biz fanatlarıq, yəni aktyor-fədailərik. Amma indi aktyorluğun biznesini edənlər yetişib və onlar səhnəni ucuz şouya çevirirlər. Hansında insaf var, verilən meydanda sənətin yerini bilir, yoxdursa, o meydanda belədən-belə cəng edir. Çox təəssüf ki, elələri çoxluq təşkil edir və nəticədə gülüşə bayağılıq, sürüşkənlik, bəsitlik qatılır. Etiraf edək ki, bu qarışıqlıqda sənətkar məktəbi zəifləyir, daha doğrusu, sırası seyrəlidir”.



60 yaş insan ömrünün müdriklik zirvəsidir. Xüsusilə də bütün həyatını sənətə həsr etmiş sənətkar üçün belə bir zirvədə olmaq ikiqat məsuliyyətdir. Özünün təbircə desək, səhnə-sənət arzuları çoxdur və Allahın rızası ilə bunları reallaşdırmağa gücü çatır. Ən azı, sənətinə daim yüksək qiymət verən xalq və dövlət qarşısında borcuna görə.

Bu müqəddəs "borc" səadətiniz uzun olsun, gülən, güldürən və düşündürən qadın!

"Deyirlər 60 yaşım var, heç verərsüz?!" kimi özünəməxsus yumorla, o, yaşını silib-süpürən cazibə və şuxluqla səhnəyə çıxan, özünün yubiley təntənəsindən hər kəsə pay ayırmağı bacaran Afaq Bəşirqızı, yenə heç vaxt onu tərk etməyən kövrək səhnə həyəcanını yaşayırdı həmin axşam. Yubiley gecəsində də oyun ab-havasına köklənmişdi. Qucaq-qucaq gül dəstələri, məmurundan sadə tamaşaçısına, Musiqili Teatra axışanların üzündəki xoş təbəssüm, təbrik nitqi ilə sinəsi dolu yaxın-uzaq illərin dost-tanışlarının zaldan pıçılıyla söylənən sevgi dolu ismarışları xanım sənətkarı bir ayrı ovqata köklənmişdi. Payız küləyinin şıltaqlığına rəğmən, ilıq tamaşaçı məhəbbəti, sənət sevgisi yubilyarı ilə ağışuna almışdı ki, o kövrək notlu gecədə ...

Noyabrın 7-si axşamı aktrisanın illərdir çalışdığı, tamaşaçı alqışıyla pərvazlandığı səhnəyə çıxışı bu dəfə ikiqat məsuliyyətli və sevincli idi: o, yubiley tamaşasını oynayırdı. Bununla hesabat verir, bir növ təbrikinə gələnlərə təşəkkür edirdi. Təbii ki, bu qarşılıqlı təbrik-təşəkkür daha sanballı olmalı idi. Oldu da. Yubiley tədbirində mədəniyyət və turizm naziri Əbülfəs Qarayev başda olmaqla, nazirliyin rəsmiləri və bir çox mötəbər qonaqlar - aktrisanın sənət dostları, ölkənin tanınmış ziyalıları, bir sıra teatrların nümayəndələri iştirak edirdilər. Tamaşaçılar yubiley tədbiri çərçivəsində A.Bəşirqızının iştirakı ilə Əli Səmədlinin "Toya bir gün qalmış" komediyasına baxmaq-

la, ikiqat məmnun görünürdülər. Elə səbəbkarın özü də.

Teatrın foyesində Afaq Bəşirqızının və böyük gülüş ustası Xalq artisti Bəşir Səfəroğlunun həyat və yaradıcılığını əks etdirən fotosərgi nümayiş olunurdu. Səhnədə keçən illər, sənətə fəda ömür və dolğun yaşamın anları ağ-qara fotolarda qəribə bir təzad yaratmışdı: yaşananlarla yaşamaq gözəl və bir o qədər də ağırdır. Çünki sən itən zamanda özünə bağlı xatirələrə boylana-boylana qalırsan. Deyəsən elə qonaqlar, sərgiyə tamaşa edənlər də iki insanın - bir-birindən vaxtsız ayrılmış və beləcə fotolarda qovuşmuş doğmaların kədərli təbəssümü önündən laqeydliklə keçə bilmirdilər.

Bir az ağır mətləbli düşüncələrin müşayiətində zala toplaşanları şaqraq və daim səadət soraqlı səs fikirdən ayırdı: "Sənətimi dəyərləndirən, bu xüsusi gündə məni tərk qoymayan, tədbirdə iştirak edən, başda hörmətli nazirimiz Əbülfəs müəllim olmaqla, hər kəsə minnətdarlığımı bildirirəm. Bundan sonra da teatrımızın, ümumilikdə, Azərbaycan mədəniyyətinin inkişafı üçün var gücüm ilə xidmət edəcəyəm". Budur, Afaq Bəşirqızı söz verdi, israrla hələ bundan sonra da tamaşaçı məhəbbətini cavablandıracağını dedi. Əvəzində isə salon alqışlara qərq oldu.

Pərdə açıldı və "Toya bir gün qalmış" tamaşası başlandı. Əməkdar incəsənət xadimi Əsgər Əsgərovun quruluş verdiyi ağır həyat həqiqətli komediya baş qəhrəmanın simasında cəmiyyət realılıqlarını komik boyalarla tamaşaçıların ixtiyarına verdi.

Beləcə, ilk rollarından özünü istedadlı, işgüzar, səhnəyə böyük məhəbbətlə bağlı, daim axtarışda olan sənətkar kimi göstərərək, tamaşaçıların dərin rəğbətini qazanan Afaq Bəşirqızı, yubiley gecəsində canlandığı obrazı ilə bir daha sənətdə nəyə qadirliyini sübut etdi.

Həmidə Nizamiqızı

...heç kəs şoka düşmədi...

“Bir dəfə bir ilan sıx otluqda başqa bir ilana rast gəlir. “Mənə bax” - deyər birinci ilan fışıldayır - “bütün aləmdə məndən gözəl və mükəmməl varlığa rasr gəlinməz. Sənin isə bu dünyada yaşamaq haqqın yoxdur. Bir özünə bax: burnun uzundur, nə gözün var, nə də ağzın”. Birinci ilan ağzını açıb öz rəqibini çalmağa istəyəndə qəfil anlayır ki, bu, onun öz quyruğudur”.

(Pritça)

“YUĞ” Teatrında “Şok” tamaşası oynanıldı. Lakin heç kəs şoka düşmədi...

“Teatrı, nəyə lazım olması, ümumiyyətlə, nəyə xidmət etməli olduğu barədə mübahisələr, yəqin ki, bəşəriyyətin son günlərinə qədər səngimək bilməyəcək. Onun cəmiyyətdə hansı rol oynadığını teatr xadimləri hər biri öz bildiyi kimi yazaraq, müxtəlif üslublar, yanaşmalar və nəzəriyyələr tərtib etmişlər və təbii haldır ki, onların heç biri mütləq, universal sistem olmaq iddiasında deyil.

Bu mütləqlik iddiası yalnız və yalnız yaradıcı insanın daxilində mövcud olan kainatın koordinat sistemində əsaslı olur. Orda və yal-

nız orda Onun, yəni yaradıcı insanın öz bilincləri, mələkləri və şeytanları, inkir-minkiri, qorxuları və sevincləri ayrı heç bir kəsin anlamadığı qayda-qanunlara tabedir, heç kimin başa düşə bilməyəcəyi təzahür formalarına malikdir. O, yəni yaradıcı insan, bizi belə bir şərəfə layiq bilən halda həmin aləmin qapılarını azacıq aralayır və kimini valehedici, kimini qorxuducu, kimini sevindirici və ya əsəbi bir hala salır. Yeganə fakt odur ki, heç kəsi laqeyd saxlamır. Belə bir yanaşmada tamaşanın pis və ya yaxşı, uğurlu və ya uğursuz keçməsi, aktyor heyətinin və ya rejissorun öz işinin öhdəsindən layiqli surətdə gəlməsi barədə söhbətlər yaranmamalıdır. Əksinə, səhnədə yaradıcı və ilk növbədə, canlı insanların tamaşaçı qarşısına məcazi mənada çılpaq çıxaraq onlara ürəklərini, ruhsal qatlarını açması daha vacib məsələdir.

Soldan sağa: Oktay Mehdiyev (Xaço), Rasim Cəfərov (İsrafil),
Təranə Atacan (Aymələk), Vüqar Hacı (İsrafil), Amid Qasim (Xaço)



“YUĞ” Teatrında “Şok” tamaşası oynanıldı. Lakin heç kəs şoka düşmədi...

“ Bu, heç də tamaşanın müəlliflərinin - rejissor Günay Səttar, oyunçular Təranə Atacan, Zümrüd Bəxtiyar, Oktay Mehdiyev, Rasim Cəfərov, Amid Qasım və Vüqar Hacınin niyyətində deyildi. Bəlkə də əsərin müəllifi Türkiyə yazıçısı Turqay Narin də fikrində olmayıb. İstənilən halda, yəqin ki, bir çoxları buna əmin olmaq üçün “Zibillik” pyesinin məzmunu ilə maraqlanmaq istəyərlər.

Daha cəsarətlə də arz edə bilərəm ki, adıçəkilən pyesi azərbaycan dilinə tərcümə edən Mehman Musabəyli də qarşısına belə məqsəd qoymamışdı. Tamaşanın süjetini açıqlamağa da ehtiyac yoxdur. Bir qrup səfil insanın zibillik içində olan münasibətləri öz-özlüyündə maraq doğura bilər, lakin “YUĞ” Teatrında qoyulan bütün tamaşalarda olduğu kimi, burda da psixoloji vəziyyətlər və personajların dərin iztirab keçirərək müxtəlif emosional hallar yaşaması əsas əhəmiyyət kəsb etmir. Teatrın bu günə qədər də işlətdiyi və təkmilləşdirdiyi Psixosof poetikasının tələblərinə uyğun qurulmuş tamaşada əsas vurğu İnsan ruhunun yaşama, həmin qatda yaranan və sönən psixi proseslərin həllənməsi, birbaşa sözlə ifadə edilə bilməyən ovqat və hallardır. Bunu əldə etmək üçün tamaşanın quruluşunda ilk nəzərdən teatr sahəsindən uzaq olan bir çox nəzəriyyələrə - transpersonal psixologiyaya, Lütfi Zadənin qeyri-müəyyən çoxluqlar nəzəriyyəsinə (bəzi akademik dairələrdə onu səhvən qeyri-səlis məntiq nəzəriyyəsi adlandırırlar, halbuki, adı çəkilən məntiq həmin nəzəriyyənin postulatlarından yalnız biridir), kvant psixologiyasına, Yunqun analitik psixologiyasına, Riman və Lobaçevski həndəsəsinə, Vasilyev riyaziyyatına söykənilmişdir. Sözsüz ki, teatr öz axtarış və analizində sırf elmə qapılmır, peşə tələblərinə uyğun şərtləri yerinə yetirir. Amma eyni zamanda onu da qeyd etmək lazımdır ki, “YUĞ”-da nümayiş edilən tamaşaların analizində klassik teatr meyarlarını tətbiq etmək mümkün deyil. Çünki burda qabaq plana pyesdəki qəhrəmanların hiss-həyəcanları deyil, oyunçuların tamaşaçılarla intim, səmimi, yaxın ünsiyyət qurmaq bacarığı, bunun nəticəsində onlarda hər hansı bir halın, ovqatın yaradılması, hər bir tamaşaçının səhnədə baş verən hadisələrə deyil, sonucda özünə var olmasına yönəlmişdir. Bu məqsədlə də “YUĞ” Teatrında daha çox məzmunuz strukturlara üstünlük verilir və ya bütün yozum ümumi süjetin sxemləşdirilməsinə yönəlir. Bu, ilk dəfə “YUĞ”-a qədəm basan, hazırlıqsız tamaşaçı qavrayışında müəyyən çətinliklər yaratsa da, bir müddətdən sonra o, həmin psixodelik halları yaşamağa başlayır. XX əsrin əvvəllərində LSD və digər preparatların vasitəsilə insan şüurunun söndürülməsi və gerçəkliyin qavrayışını dəyişən, digər istiqamətə yönəldən eksperimentlər bizim ruh qatımızın daha dərin səviyyələrini aşkar edərək, bir çox psixoloqların və psixoterapevtlərin insan təbiəti haqqında yeni nəzəriyyələr yaratmaları üçün zəmin formalaşdırmışdı. Lakin sırasıyla tamaşaçıya həmin halları yaşamaqdan ötrü belə preparatların qəbul etməsi lazım deyil. Hər bir insan oxşar vəziyyəti öz yuxularında yaşaya bilər. Teatrın da vəzifəsi təkcə cəmiyyətdə baş verən aktual məsələlərin

Zümrüd Bəxtiyar (Aymələk), Vüqar Hacı (İsrafil),
Amid Qasım (Xaç)



qabardılması, bəyan edilməsi, onların həll yollarının axtarılması deyil, o cümlədən insanların solumda məhrum olduğu özünübərpa mexanizmini qazandırmağa köməkdir.

“YUĞ” Teatrında “Şok” tamaşası oynanıldı. Lakin heç kəs şoka düşmədi...

“ Amma hər bir seyrçi daxilində öz həyatını yaşadı, özünütəhlilə can atdı, bir çox müsbət cəhətlərini qeyd etdi. Həmin prosesə kömək və təhrik edəcək nişanlar tamaşa boyu bərabər surətdə yerləşdirilmişdi. Burda həm İncil motivlərinə, həm Tövratin sitatlarına, həm də Qurani-Kərimə olan eyhamlara rast gəlmək olur. Tamaşanın əvvəlindən aktyorların əks, güzgüvari tərəflərdən zala qəfil çıxışları seyr edənləri öz yerində rahat oturub tamaşaya baxacaqları xəyallarını bir anın içində dağıdır.



Personajların cəmi üç nəfər – Aymələk, Xaço və İsrafil olmağına baxmayaraq, səhnədə altı aktyorun eyni zamanda mövcudluğu görünür və ilk dialoqlardan bir qəhrəmanın eyni zamanda iki aktyor tərəfindən oynanıldığı belli olur. Azacıq fasilə ilə bir-birlərinin sözlərini təkrar etməsi bir tərəfdən əks-səda effekti yaradır, digər tərəfdən isə insanın öz daxili kainatındakı sonsuzluğa üz tutaraq o taydakı əksi ilə dialoqu xatırladır. Belə bir vasitə ilk baxışdan maraqlıdır. Lakin onun daha dərin qatına vardığıca, eyni zamanda dəhşət və valeholma hissləri yaşanmağa başlayır. Sonradan baş verənlər tamaşaçıları bir haldan digər hala keçirir, sözlə ifadə edilə bilməyən ovqat yaradır. Qəhrəmanların (Oktay Mehdiyev, Amid Qasım və Rasim Cəfərov, Vüqar Hacı) şişirtmə kukla tapıb onunla müxtəlif oyunlar çıxarma səhnəsi xüsusi yumorla qurulub. Burda həm söz oyunundan bacarıqla istifadə edilir, həm artıq klişə halını almış “mentalitet” anlayışının, ondan sui-istifadə edənlərin əlində absurd xarakter alması məsxərəyə qoyulur. Rejissor pyesdə olan ictimai-siyasi məsələləri insan varlığının istənilən siyasi qurumda, daha doğrusu istənilən siyasi qurumdan asılı olmayaraq varolma, ekzistensial problemlərlə üzləşməsini öz xüsusi yanaşması ilə vurğulaya bilmişdir. Belə bir üzləşmənin nümunəsi Aymələyin (Zümrüd Bəxtiyar, Təranə Atacan) öz-özüylə, öz “mən”iylə, əksi ilə rəqs səhnəsidir. Aymələk rolunun ifasında daha bir əlamətdar hissə onun etiraf səhnəsidir. Bu məqamı da qeyd etmək lazımdır ki, bir rolu ifa edən aktyorlar müxtəlif tamaşalarda yerlərini dəyişirlər və keçən dəfə “baş” rolu oynayan ifaçı gələn dəfə özünün “kölgəsi”nə çevrilir. Belə bir üsul bəhrəsini verir və hər bir “heyət”də tamaşanın müxtəlif metamorfozaya uğraması maraqlı prosesin müşahidəsi üçün imkan yaradır. Ümumən götürəndə, tamaşada arxetipik nəsnələrə çox rast gəlmək olur. Bu, həm əvvəl qeyd edilən “əks-səda oyunu”nda, həm personajların adında, həm də bütün gedişat boyu sayrışmalar formasında özünü biruzə verir. Sözügedən yerlərdən biri də ilan Aymələyi sancma səhnəsidir. Burda ilan, sadəcə insana xəsarət yetirə bilən sürünənlər sinfinin nümayəndəsi kimi

təqdim edilmir, eyni zamanda bir çox xalqların mifologiyasında və əsəirlərində sonsuzluq rəmzinə özündə ehtiva edir. Yeri gəlmişkən, onu da qeyd etmək lazımdır ki, tamaşada simvolikaya çox müraciət edilib. Bəzi yerlərdə onun həddən artıq istifadə edilib-edilməməsi mübahisə doğura bilər. Lakin müəyyən bir əhval-ruhiyyənin yaranmasına mane olmayan simvollar öz funksiyasını yerinə yetirir və onları bilənlərə daha bir, tamaşanın alt qatında yerləşən mənanı çatdırmağa xidmət edir. Eyni sözləri personajların adı barədə də demək mümkündür. Burda Xaço, Aymələk və İsrafil hər biri ayrı-ayrılıqda və eyni zamanda hər üçü bir yerdə həm xristianlığın, həm iudaizmin, həm də islamın rəmzləri kimi qavranıla bilər. Amma belə təyində bilavasitə nəyə isə işarə yoxdur və məsələ tamaşaçının öz öhdəsinə buraxılır. Nəticədə müxtəlif yozumların yaranması yalnız tamaşanın uğuruna dəlalət edə bilər. Sanki belə çoxtərəfli rəmzləri aramaq üçün tamaşada bir sıra İncil pritçaları əsasında qurulmuş və ya onları xatırladan səhnələr var.

YUĞ Teatrında “Şok” tamaşası oynanıldı. Lakin heç kəs şoka düşmədi...

“Düşə də bilməzdi. Müasir dövrdə bizi şoka sala biləcək nəyisə təsəvvür etmək mümkündür? Çətin ki! Şoka düşmək istəyənlərə Cənubi Koreya kinematografına müraciət etməyi məsləhət bilərdim. Xüsusən, “Oldboy” (“Köhnə dost”) və “I saw the Devil” (“Mən İblisi görmüşəm”) filmlərinə baxanda şok yaşamaq mümkündür. Amma bəzilərində həmin görüntülər də az təsir edir. Elə bizi də indi nə iləsə şok vəziyyətinə salmaq müşkül məsələdir. Heç dünyada baş verən hadisələri işıqlandıran xəbərlər də bizi bir o qədər sarsıtmır.

Bəs nə baş verməlidir ki, biz şoka yaxın bir vəziyyətə düşək? Məgər indi biz mənəviyyətsizliklə üzləşəndə şok halına düşürük? Bütün

bu sualların cavabını “Şok” tamaşasında tapılmasına tam zəmanət olmasa da, orda axtarmağına dəyər.

“Şok” tamaşasında daha bir xüsusiyyəti də görmək olar. Orada hər bir kəs öz yerini tutmaqla ümumi ansamblın təşkilinə xidmət edən işin öhdəsindən gəlməyə çalışır. Kənardan baxanda isə oyunçulardan hansının nisbətən təcrübəli, hansının daha geniş spektr aktyorluq bacarığına malik olduğunu təyin etmək çətinidir – hər biri eyni səviyyədə görünür. Tamaşa öz axarı ilə gedir və hər bir oyunçu, sanki onunla məşq olunduğu kimi deyil, öz halına köklənərək istədiyi vaxt ümumi hadisəyə qoşulur. Amma eyni zamanda tamaşanın dəqiq struktura malik olduğu sezilir. Məhz belə strukturla, daha doğrusu sxem üzrə quruluş vermək Psixosof poetikasını digər teatr üslublarından seçir. Adi bir sual da yarana bilər – axı, ümumiyyətlə, şok nədir? Şokun tibbi sahədə 4 dərəcəyə görə təsnifatı verilmişdir: 1-ci dərəcə – kompensə edilmiş, 2-ci dərəcə – subkompensə edilmiş, 3-cü dərəcə – dekompensə edilmiş və 4-cü dərəcə – dönməz, bərpaedilməz vəziyyət kimi dəyərləndirilir. Anı olaraq tamaşanı briinq formasında nəzərdən keçirəndə bütün mərhələlərin olduğunu görmək mümkündür. Günay Səttar rejissor olaraq, bütün tamaşanı belə mərhələlərdən ibarət bütöv struktura tabe etmişdir. Üzərində formal süjetin qurulduğu tamaşada hər bir keçiddə tamaşaçı zalına birbaşa nəzərlə müsayiət edilən dinməz çıxışlar olur. Nazik pərdə arxasından çıxan aktyorlar seyrçilərə sanki müraciət edirlər. Arada oynanılan səhnələrdə də tamaşaçı ilə təmas itirilmir. Yəqin ki, hər bir tamaşaçıda səhnələrin bir-birini əvəz etdiyi zaman qeyri-ixtiyari sual yaranır. Bir insan kimi şok vəziyyətinin hansı dərəcəsində olduğumuzu anlamaq qabiliyyətinə malik ola bilərikmi? Adətən, bizim

üçün özümüə kənardan baxmaq mürəkkəb məsələdir. Şövlə özümüə başqaları qarşısında tərifləyə bilərik. Danmaq olmaz ki, heç kəs öz mənfi cəhətlərini etiraf etmir. Amma normal düşüncəli insan öz şəxsiyyətinə gerçək yanaşmaya nail ola bilər. Nəyəsə kənardan qiymət vermək daha asan olduğundan teatr məkanında buna gözəl imkan yaradılır. Xəstə orqanizmin müalicəsi çox zaman kənardan qəbul edilən medikamentoz preparatların hesabına həyata keçirilir. Amma sarsılmış ruh üçün daxilində gedən bərpaedici proseslərə daha çox ehtiyac yaranır. Rəvan bir süjet ara-sıra emosional baxımdan güclü, təsiredici səhnə ilə əlamətdar formada göstərilmişdir. Axıra yaxın bu gərginlik artır, tamaşaçı daha böyük hadisələr çevrəsinə cəlb edilir. Bir-birini əvəzləyən səhnələr və keçidlər ümumi atmosferi yarada bilir. Ortada baş verənlər rahatlıqla podiumu xatırladan səhnənin bu başından digər qütbünə keçir. Ləməkan bir yerin göz önündə canlanması təəssüratı yaranır. Uzun “podium” gah rinqi, gah iki tay arasında olan körpünü, gah da nəhəng çarmıxı xatırladır. Bir sözlə, tamaşa hər cəhətdən, demək olar ki, istənilən zövqə oxşamaq iqtidarındadır.

Son olaraq, qeyd etmək istərdim ki, “YUĞ” Teatrında nümayiş edilmiş növbəti tamaşa heç kəsin ümidini qırmadı, gözlənilən dərəcədə əksər hissəsini qane etdi. Ona görə də

**YUĞ Teatrında “Şok” tamaşası oynanıldı.
Lakin heç kəs şoka düşmədi.**

Tərən Rəsulov

Zümrüd Bəxtiyar (Aymələk)



“Fusion Doll - 2015”



III Bakı Beynəlxalq Kukla biennalesində yeddi ölkə təmsil olundu



Azərbaycan paytaxtında açılan “Kukla” incəsənət qalereyası – Cənubi Qafqazda bu sahə üzrə ilk ixtisaslaşdırılmış qalereyadır. Sözügedən biennalenin hər sərgisi bu incəsənətin təbliği ilə yanaşı, sözün əsl mənasında, ölkəmizdə kukla sənətinin gələcək inkişafına təkan verir. Respublikamızda bu sahəyə marağın artması ilə bərabər həm də yeni kukla rəssamlarının adlarının sənət tariximizə yazılmasına zəmin yaradır.

Adıçəkilən unikal sənət növünün yaşı məlum deyil. Tarixin müəyyən dövründə o, ayin, oyun və daha sonra teatr alətindən bədii sənət əsərinə çevirilib və digər sənət növləri arasında layiqli yerini tutub. Müasir dövrdə kukla üzrə məşhur ustaların işləri şəxsi kolleksiyalarda yox, o da dünyanın ən məşhur muzey və qalereyalarında da nümayiş olunur.

Kukla sənəti, xüsusilə də müəllif kukla yaradıcılığı, özlüyündə bir neçə sənəti əks etdirən incəsənət növüdür. Bu sənət rəssamlığı, zərgərliyi, heykəltəraşlığı birləşdirir.

Bakıdakı Kukla Art-qalereyasının əsas vəzifəsi cəmiyyəti kukla sənəti sahəsində çağdaş bədii proseslərlə tanış etməkdir.

Paytaxtımızda artıq III Bakı Beynəlxalq Kukla biennalesi, Mədəniyyət və Turizm Nazirliyi, “Kukla” Art-qalereyası və Muzey Mərkəzinin birgə təşkilatçılığı ilə reallaşdı. Sərgi bu dəfə Azərbaycan, Belarus, Gürcüstan, Rusiya, Ukrayna, Estoniya və Yaponiyanın kukla ustalarını bir araya gətirdi.

Muzey Mərkəzində təşkil edilən sirli kukla dünyasına səyahət bir-birindən maraqlı nümunələr, rəngarəng kompozisiyalar və nəhayət, müəlliflərin fərdi sənət fəlsəfəsi ilə diqqəti cəlb edirdi.

Sərginin ilk günü, açılış mərasimində növbəti dəfə sənətseverləri bir araya gətirən sərginin artıq öz auditoriyasının formalaşdığı vurğulandı. 2011 və 2013-cü illərdə təşkil olunan biennalenin sonrakı mərhələdə Azərbaycanda kukla sənətinə təkanverici qüvvə olduğu, bu yöndə sənətkarların maraqlı işlər yaratdığı, Kukla Art-qalereyasında müxtəlif təqdimatların keçirildiyi qeyd edildi.

Müəllif kukla sənəti peşəkarlarının görüş yerinə çevrilən Bakı Beynəlxalq Kukla biennalesi “Fusion Doll”, şəhərimizdə yenə də maraqlı sənət nümunələri ilə bu incəsənət növünə həssaslıqla yanaşanların görüş yerinə çevrildi.

Kukla Art-qalereyasının yaradıcısı Lalə Kazımova da “Fusion Doll” III Bakı Beynəlxalq Kukla Biennalesinin uğurla keçdiyini diqqətə çatdırdı: “Bu sənət hədsiz dərəcədə incə və fəlsəfidir. İki ildə bir dəfə keçirilən biennalenin böyük maraqla qarşılanması təşkilatçıları sevindirir. Kuklaçı rəssam olmaq çox çətindir. Bu sənətdə gücünü sınamaq istəyən adam bir neçə sənətin texnikasını bilməlidir. Sərgilənən əsərlərin hər biri kukla ustalarının sənət dünyasından xəbər verir. Bilirsiniz ki, Avropada kukla art sənəti çoxdan formalaşıb. Hazırda Azərbaycanda da bu sənətlə məşğul olan sənətkarlar var. Sərgi isə həm də bir təcrübədir. Dünyanın müxtəlif yerlərindən olan kuklaçılar bir araya gələndə təbii ki, öz təcrübələrini bölüşəcəklər. “Fusion Doll” ildən- ilə daha da təkmilləşir”.

Sərgidə artıq bu sənətdə öz nüfuzlu sözünü deyən kuklaçı-rəssam Pərviz Hüseynovun da düşüncələri maraq doğurur. Hər dəfə kukla sənəti barədə danışanda söhbət lap uzaqlara, bu sənətin yaranma tarixinə gedib çıxır.

Pərviz Hüseynov: ...Когда появилась первая кукла, не знает никто. Однако представление о дате ее рождения, как рукотворного творения, дают нам археологические раритеты и письменные источники, по которым можно проследить начало истории появления куклы в среде людей. Особенно яркими представляется страницы истории из театральной, культовой, тактильно игровой и конечно же прикладной жизни кукол (вспомним времена, когда французские модельеры наряжали кукол в модные наряды и показывали их дамам). В целом же исторический диапазон присутствия кукол в человеческом обществе доходит до отметки 40000 лет. Отметки, когда выживаемость на Земле, в связи с резкими климатическими изменениями достигла своего пика. Интересно, что сама кукла того периода имела конкретный внешний характер. Как правило, это была стилизованная статуэтка женщины, символизирующей саму жизнь...

Что же касается истории появления искусства создания авторской куклы, то это самое молодое направление из всех визуальных изобразительных видов искусств, только пережившее 30-летний рубеж. Тем не менее, сегодня уже трудно представить культурный мир без международных выставок и галерей кукол.

Одним из событий, привлекающих внимание многих любите-



телей авторских кукол, стало Бакинское биеннале кукол "Fusion Doll". Открытие в Азербайджане единственной в регионе галереи "Кукла" помогло объединению мастеров для успешного развития этого вида искусства. За короткий период галерея стала популярным местом посещения жителей и гостей столицы. Идя в ногу со временем, наши интеллектуалы, чутко прислушиваясь ко всем мировым культурным тенденциям, не могли остаться вне развития этого уникального вида искусства.

Значение галереи в международном аспекте трудно переоценить. Постоянный поиск и связь с лучшими мастерами этого жанра из разных стран дают возможность пополнять экспозицию новыми оригинальными работами, что заметно выделяет эту галерею среди многих других. Следует так же отметить и воспитательное воздействие кукольной галереи. Посещение учащихся школ становится одним из шагов подрастающего поколения к полноценному познанию мировой культуры. Все это и многое другое, дает возможность нашим художникам-создателям уникальных образцов кукол, из года в год совершенствовать свое мастерство и достойно представлять Азербайджан на лучших выставочных площадках, внося вклад в современную мировую культуру и конечно же, достойно принимать гостей на собственной площадке.



Sərginin açılış günü iştirakçılara diplomlar təqdim olundu. III "Fusion Doll" biennalesində ölkəmizi tanınmış kukla ustaları Pərviz Hüseynov, İrina Qundorina, Tamilla Qurbanova, eləcə də rəssamlar Anarə Salmanova, Zinaida Həsənova, Nübar Şahbazova, Alla Liçnorovskaya, Fərəh Əliyeva, Olqa Abbasova təmsil etdilər.

Yadda qalan məqamlardan biri də biennalenin sonuncu günü yaponiyalı kukla ustası Mari Şimizunun sərgiyə gətirdiyi əl işlərindən üçünü "Kukla art" qalereyasına hədiyyə verməsi oldu. Təqdim edilən əsərlər qədim yapon mədəniyyətini əks etdirən geyşa (geisha), müasir yapon qızı və ənənəvi yapon geyimi kimonoda olan kukla nümunələridir.

Lalə Azəri

RƏŞAD MEHDIYEVİN RƏNGLƏR DÜNYASI



Mədəni dirçəlişin üslub, dəst-xətt, janr və şəxsiyyətlərin qarşılıqlı meyli, əlaqəsi, təsiri zəminində gur inkişafda olan yaradıcılıq proseslərinin cərəyan etdiyi məkanda seyr, düşünmək, dinləmək, duymaq qabiliyyəti ilə seçilən rəssam Rəşad Mehdiyevin xüsusi yeri var. Onun özü-özlüyündə həssas yanaşmaya layiq yaradıcılığı diqqətlə sistəmləşdirilməli və dərk edilməlidir

Rəşad Mehdiyevin bir rəssam olaraq formalaşması müasir Azərbaycan incəsənətinin keşməkeşli zamanlarına təsadüf edir. Həmin dövrü köhnə təsviri sənət sisteminin dağıldığı və yeni sənət sisteminin yarandığı, klassik sovet monumentalizm məktəbinin məhv edildiyi və yenilikçi, eksperimental xarakterli bədii üslubların nüfuzunun artdığı, nəhayət, milli ənənələrə qayıdış mərhələsi kimi səciyyələndirmək olar.

Bütün bu müxtəliflikdə öz fərdi bədii dəst-xəttini seçmək, gənc nəslin yaranmaqda olan meyllərini dərinlən duymağı, hiss etməyi bacarmaq, eyni zamanda klassik məktəbin nailiyyətlərini itirməmək, həmin mürəkkəb dövrün bir çox rəssamlarına müyəssər olmadı. Rəşad Mehdiyev isə bu sınaqdan uğurla çıxdı. O, məhsuldar yaradıcılığını yüksək peşəkarlıq, özünəməxsus təsvir qabiliyyəti, kompozisiya ünsürlərini məkanda yerləşdirmək məharəti və yaratdığı surətlərin heyratəmiz ifadəliliyi üzərində qurmağa müvəffəq oldu.

Rəşad Mehdiyev məşhur qrafik-rəssam Rafiq Mehdiyevin ailəsində dünyaya gəlmiş, gələcək peşə seçimini qabaqcıdan müəyyənləşdirmiş, uşaqlıqdan yaradıcı insanlarla ünsiyyətdə böyümüşdür. Söhbətlərində, müsahibələrində də bu sahəni seçməsinə, özünəməxsus yaradıcılıq yolunu tapmasında atasının bilavasitə rolunu tez-tez qeyd edir. Rəşad əvvəlcə Ə.Əzimzadə adına məktəbdə peşəkar rəssamlıq təhsili alıb, sonra Dövlət İncəsənət İnstitutunda (indiki Azərbaycan Dövlət Mədəniyyət və İncəsənət Universiteti) davam etdirib, sonra özünü pedaqoji fəaliyyətdə sınaqmaq qərarı verib. O, məhsuldar qrafik-rəssam kimi işləməklə yanaşı dissertasiya müdafiə edərək, sənətsünaslıq üzrə fəlsəfə doktoru elmi dərəcəsinə layiq görülüb. Təsvir dilinin praktik və nəzəri əsaslarına yiyələnmiş Rəşad Mehdiyev eyni zamanda mütərəqqi baxışlara və əqidəyə malik tələbələri öz ətrafında birləşdirir.

Rəşadın sənət imkanlarını təsnifatlaşdırmaq və ya sistemləşdirmək asan deyil. Hər hansı üslub istiqamətinə aid etmək, yaradıcılı-

ğına təsir göstərən zahiri amillərin ümumi sxemini müəyyənləşdirmək isə daha çətinidir. Bəlkə də rəssamın seçdiyi istiqamətlərdən birini simvolizm üslubu kimi səciyyələndirmək olar, lakin bu, orta əsrlər Şərq miniatür sənəti, İntibah dövrünün klassik Avropa portreti və qismən, şüur estetikasının sinkretizmindən yaranan sırf fərdi simvolizmdir. Bu təyin heç də rəssamın üslub axtarışının tam mənzərəsini əks etdirmir.

Əsərlərinin bədii təhlilində, rəssamın öz yaradıcılığında tez-tez məharətlə istifadə etdiyi müəyyən ümumi təsvir sxemlərini aşkar etmək mümkündür. R.Mehdiyev təsvir məkanı quruculuğunda demək olar ki, həmişə parlaq, müxtəsər mərkəzi surət seçir (kişi surəti, bir növ - avtoportret; qadın surəti - ümumiləşdirilmiş qız-gəlin ideali). O, kompozisiyanı yerli-yersiz, həddən artıq nişan-simvol təfəsilatı ilə yükləməkdən vaz keçir. Nəticədə, təsvir əbədi mənəvi dirçəliş ideyası daşıyan sirli mahiyyətə malik olur.

Qadın və kişi surətlərinin vahid ümumiləşdirilmiş, naməlum tipdə birləşdirmək üslubu Rəşadın bədii dəst-xətti üçün səciyyəvi xüsusiyyətdir. Belə insan heç vaxt tamaşaçının gözünün içinə baxmır, kırıqları yarıqapalıdır, əl barmaqları dəqiqliklə təsvir edilmişdir, bu, öz-özlüyündə mühüm məna yükünə malikdir, həm kişi, həm də qadın surətlərinin sirli ifadəliliyini xeyli artırır.

Rəssamın təsviri əsərlərinin tədqiqindən belə nəticəyə gəlmək olar ki, o, orta əsrlər Şərq miniatür irsinə müraciət etməklə nadir miniatür sənəti və müasir incəsənətin yeni meylləri kimi tamamilə müxtəlif bədii sistemlərin ənənələrini qəsdən birləşdirməyə can atır.

Təsvirlərinə parlaq, eyni zamanda təvazökar kolorit gətirən, geyim, baş örtükləri, interyer elementləri kimi külli miqdarda dekorativ ünsürlərdən istifadə edən R.Mehdiyev diqqətlə, planlı şəkildə öz fərdi dəst-xəttinin konstruktiv modelini yaradır.

"Sufi", "Leyla", "Həvva" və digər portretlərində onun tez-tez qadın başlanğıcına, qadın ideyasına müraciəti duyulur. İnsan surətləri, demək olar ki, həmişə seyrçi, rəvan, sanki yüngül ilıq mehin oxşadığı vəziyyətdə təsvir edilir. Fiqurların zahiri hərəkətsizliyinə baxmayaraq, gövdələrinin mürəkkəb, az qala ağlasığmaz şəkildə qıvrılması və mürəkkəb rakursda verilməsi surətlərə mifik səslənmə gətirir, gərilmiş kaman təsiri bağışlayır. Belə təsvir üsulları tamaşaçıların fantaziyasını oyadır, ümumi kompozisiyada gizlədilmiş mənalara açıqlamağa sövq edir. R.Mehdiyev kompozisiya məkanını diqqəti yayındıran artıq təfəsilat və təsvir üsulları ilə yükləməkdən məharətlə vaz keçir. Bu, onun incə estetik zövqə və qüdrətli ifadəlilik üsullarına malikliyindən irəli gəlir. Sənətkar tamaşaçını dinc vəziyyətdə seyrə dalmağa, düşünməyə, fikrini toplamağa dəvət edir. Şərq fəlsəfəsinə və ədəbiyyatına, sufi və Avropa mütəfəkkir ideyalarına müraciət rəssamın meylinin süjet-məzmun bünövrəsində dayanır.



Cənnət ağacı

“ R.Mehdiyevin öz dünyagörüşünə yaxın sürrealizm üslubuna meyli insanın təkcə təfəkkürünə deyil, hissiyatına, təhtəşüuruna ünvanladığı əşya-simvollar tamaşaçıda mürəkkəb təsəvvürlər yaradır. Sənətkarın qəsdən çevrə, quş, ağac, qab, alma, ilan kimi rəmzləri daxil etməsi, onları müxtəlif kompozisiyalarda dəfələrlə təkrarlaması bir daha təsdiqləyir ki, üslub və janrların sinkretizmi XXI əsr incəsənətində yeni cərəyan və istiqamətlərinin yaranması üçün güclü təkan verə bilər.

Çevrə tamlıq, aramsızlıq, əbədlilik bildirən universal simvoldur, sənətkarın bir çox əsərlərində tez-tez təsadüf edilən, onun sevimli təsvir elementlərindən biridir. Onun “Çevrəli qadın portreti” və “Çevrə” əsərlərində həmin rənz kompozisiya mərkəzi rolunu oynayır. Rəssam əsas ideya kimi əbədiyyət, məhsuldarlıq, kainatın, zamanın, həyatın aramsız inkişafı, onların vəhdəti ideyasını qabartmağa nail olur.

Çevrə günəş rəmzidir, təkcə formasına deyil, günəşin çevrə üzrə sutkalıq və illik hərəkətinə işarədir. R.Mehdiyev əsərlərində insan bədənini və çevrə fiqurunu şüurlu surətdə eyniləşdirir. Bu, assosiativ təsvir üsuludur. Üsulun tətbiqi sənətkarın heyratəmiz intuisiyaya malik olduğuna dəlalət edir.

İnsan ağuşunda bütün dünyanı, kainatı, əbədiyyəti saxlamaq arzusu ilə yaşayır. R.Mehdiyevin major səslənən əsərləri bu arzunun faniliyindən, puçluğundan xəbər verir. Sənətkarın təsvirlərində bə-



şəri kədər, axirətin qaçılmazlığı, məişət hüdudlarından qurtulmaq arzusu açıq-aşkar duyulur. Simalarını irəli uzadaraq sanki gələcəyi görməyə can atan insan fiqurlarının təsviri sənətkarın dəst-xəttinə müəyyən gərginlik gətirir. Uzanmış sifətlər, cansız ağaclar, onların gərilmiş gövdələri ümumi məkanı gərgin insan fiqurları ilə tamamlayır.

Qeyd edildiyi kimi, R.Mehdiyevin simbolikaya və simbolizmin yaranma mənbələrinə müraciətini, onun gerçəkliyi və təhtəlsüuru tarazlaşdırmaq istəyini "Üçbucaqlar" kompozisiyasında, "Alma saxlayan qadın", "İlanlı portret" və s. əsərlərində sezmək olar. Mədəniyyət tarixində sevgi, ehtiras, istək və həzz rəmzi olan alma, olduqca ziddiyyətli simvoldur. Alma bir tərəfdən, həyat dolğunluğunu, sevgi səadətini və bahar dirçəlişini təcəssüm etdirir. Digər tərəfdən, məhz almanı qadağalı meyvə və ilkin günahın rəmzi adlandırırlar.

Kişi və qadın arasında məhəbbətin ikili təbiəti də almanın rəmziliyi ilə bağlıdır. R.Mehdiyev özü qəsdən əsərlərinə onlarda duyulan təvəzökarlığa və hətta müəyyən məhrəmiyyətə zidd olan ikibaşlı simvol və işarələr daxil edir. Rəssamın "İnsan və ilan" əsəri bədii ideyasına görə onun ən parlaq və mürəkkəb əsərlərindən biridir. Kompozisiyanın mərkəzində mürəkkəb duruşda qadın və kişi ideyalarının vəhdətini bildiren, ağrı və əzabdan qıvrılan insan fiquru təsvir edilmişdir. İnsan onu boğmağa, sancmağa, məhv etməyə can atan

ilanla mübarizə aparır. İlan simvolu olduqca mürəkkəb və universal simvoldur. O, həm qadın cinsinə, həm də ki kişi cinsinə işarədir, artıb-törəməyə qadirdir. Məhv etməyə qadir məxluq kimi, ölüm və əcali bildirir, dərisini mütəmadi dəyişən məxluq kimi isə həyat və dirilmək rəmzidir. Halqavari qıvrılmış ilan hadisələrin dairəvi axarına işarədir. R.Mehdiyevin əks etdirdiyi iki qüvvənin, iki ziddiyyətin, xeyir və şər, gecə və gündüzün mübarizəsi sənətkarın zaman və məkandan kənar bədii ideyasını müəyyən edən mövzudur.

Çevrə, alma, üçbucaq kimi universal simvollarla yanaşı, Rəşadın əsərlərində quş təsvirinə də rast gəlinir. Şərq miniatur sənətində və İntibah incəsənətində fikir və ruh, dünya və yaradıcılıq sərbəstliyinin təcəssümü olan quş təsvirinə tez-tez təsadüf edilir. Bir çox dini əhənlərdə quş, Tanrının yer üzündə elçisi və carçısı şəklində təqdim olunur. Sənətkar da portretlərində quru budağa qonmuş quş fiqurunu insan fiqurları kimi hərəkətsiz təsvir edir.

Zahiri hərəkətsizliyinə baxmayaraq, belə təsəvvür yaranır ki, bir saniyədən sonra quş qanad çalıb uçaçaq. Sanki filmdə olduğu kimi, kompozisiya canlanacaq, külək qalxacaq, kətanda çəkilməmiş insan fiquru qalxıb hərəkətə gələcək, həsrət və həsədlə göylərə pərvazlanan quşun ardınca baxacaq, öz könlündən də uçub getmək arzusu keçəcək...





Sənətkarın erkən və kamillik dövrü əsərlərinin tədqiqi onun yaradıcılıq üsullarının qanunauyğunluğunu asanlıqla üzə çıxarır. R.Mehdiyev demək olar ki, qrup portretlərinə və çoxfıqurlu mürəkkəb kompozisiyalara müraciət etmir, insanı göstərməyə üstünlük verir. Onun nümayiş etdirdiyi insan ilk növbədə müəmma, mif, gerçəklikdən uzaq surət, varlığın canlı təbiətinə zidd vücud kimi çıxış edir.

Sənətkar məzmununa görə qüvvətli təsir bağışlayan, sirli, hətta mistik portretlərin yaradılmasında xüsusi məharət göstərir. Belə əsərlərin dərkisi təmaşaçıdan müəyyən intellektual səviyyə tələb edir. Gözəl təsvir texnikasına malik ustad, surətlərin simalarının işlənməsində səliqəsi və dəqiqliyi ilə seçilir, əsərlərinə parlaq kolorit gətirir. R.Mehdiyev kətan üzərində təsvir etdiyi insana fərdi münasibəti ilə fərqlənir. Müəllif münasibətinin açıq-aşkar sezilməsi əsərin təmaşaçıda yaratdığı təəssüratı daha da gücləndirir.

“Rəşad Mehdiyevin yaradıcılığı müasir Azərbaycan incəsənətində böyük hadisədir. Təsviri sənətə, onun qanunlarına və hikmətinə vurğun gənc fırça ustası kimi sənətə qədəm qoyan ustad, hazırda yaradıcılıq zirvələrinə doğru inamla irəliləməkdədir. Onu cəsarətlə, müasir Azərbaycan incəsənətini formalaşdıran, inkişaf və təbliğ etdirən rəssamlar qrupuna aid etmək olar. Fikrimizcə, dərin düşüncə, diqqətlə dinləmək, həssaslıqla duymaq qabiliyyətinə malik sənətkarın ən mühüm nailiyyətlərindən biri, həyat və yaradıcılıq yolunda öz istiqamətini qətiyyətlə seçməsindən ibarətdir. Məhz bunun nəticəsidir ki, sənətkarın hər yeni əsəri bir hadisəyə çevrilir, işlərindən ibarət sərgilər sənətsevərlərin marağına və müzakirəsinə səbəb olur.

Hennessy
CRAFTING THE FUTURE
SINCE 1765

250
YEARS

Rəşad Mehdiyev
fərdi sərgi
27.10.2015 | 18:30 - 20:30

Müasir İncəsənət Muzeyi
Yusif Səfərov küç. 50
012 4908404
www.mim.az

**BÖYÜK
MƏMNUNİYYƏTLƏ
SİZİ DƏVƏT EDİR**



Oktyabrın 28-də “Hennessy” brendinin təşkilatçılığı ilə Müasir İncəsənət Muzeyində reallaşan tədbir də həmin qəbildəndir. “Hennessy” brendi özünün 250 illiyi münasibətilə Rəşad Mehdiyevin fərdi sərgisinin təşkilində zənnimizcə, yanlışmıdır.

Sərgidə onun yeni əsərləri, bir sıra qeyri-adi bədii kompozisiyaları, “Hennessy” brendinə həsr edilmiş heykəltəraşlıq nümunələri və instalyasiyaları nümayiş olundu. Rəssam bu əsərlərdə yeni materiallar və yaradıcılıq üsullarından bəhrələnməklə, öz yüksək bədii imkanlarını bir daha təsdiqlədi.

Azərbaycanın zəngin ənənəvi incəsənətindən ilhamlanan R.Mehdiyev, yeni kompozisiyalarında “müasirlik və ənənə” mövzusunı uğurla təqdim etdi. Dekorativ elementlər müasir tərzdə həll olunmuş kompozisiyalarda öz yerini tapır və bədii vəhdət yaradırdı.

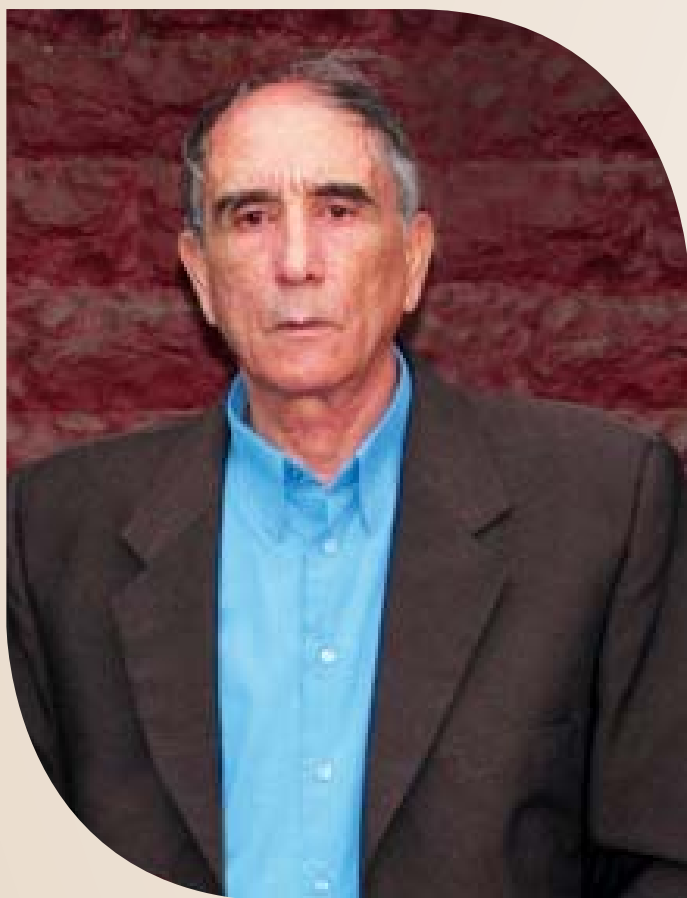
Sərgidəki əsərlərin yüksək bədii keyfiyyətləri, milli koloriti və fəlsəfi tutumu Rəşad Mehdiyevin sözün əsl mənasında istedadlı Azərbaycan rəssamı olduğunu bir daha subuta yetirir.

Əsmər Abdullayeva,
sənətsünaslıq üzrə fəlsəfə doktoru

“Heç mənə deməyirlər”?!.

Sən hər vaxt deyiblər, deyirlər və deyəcəklər, Qədir!..

*Daryada gəmisi, biçmədiyi zəmis, bu dünyadan gedənədək söndürmədiyi demisi qalan Qədir...
Sən hər saat deyiblər, hər gün deyirlər və hər zaman da deyəcəklər, Sən isə əlli ildir deyirsən:
“...heç mənə deməyirlər, ay sona bülbüllər”!..*



“elə “Qədir-Qədir” deyirlər, heç bizi deməyirlər”, Sən giley-güzərlənirsən ki; “...heç mənə de-mə-yir-LƏR, aay so-na bül-bül-LƏR”!..

“LƏR”?..

Bəli, şəxsən mənimçün əlahiddə bir musiqili əsər təsiri bağışlayan şəhdi-şəkar “LƏR”!

Yəqin, bu qənirsiz səs-avazın huşyar dinləyicisi olmuş və olası hörmətli dinləyici-oxucuları ayrıca vurğu-durğularla təqdim elədiyim şəkliçini həm də nə üçün böyük həflərlə yazdığının da fərqi yoxdur...

Əslində, Qədirin ifa etdiyi bir çox sözlər, hərfi çevirmə gəlməyən zəngülələr, bəzən qeyri-adi sənətkarlıq ədə-sədalı ilə mətnin mübtəda-xəbəri kimi vurğuladığı ikinci dərəcəli üzvlər, hətta ecazkar bədii cingiltilər də böyük həflərlə yazılmalı və ya oxucu-dinləyicinin özü bunları öz xəyalında “seçdirmə”lidir. Bayaقدan özümün xüsusi bir eşq ilə aşığı olduğum bu “LƏR” isə - öz-gə bir aləm, ayrıca bir mövzudur!

İndicə “qənirsiz səs-avazın huşyar dinləyicisi” sözləri də işlətdim. Bu qənaətimə daxil bəndlər, güman ki, “bircə şəkliçi haləsində neçə-neçə şəkllər var” və “Sona bülbüllər” Qədirin şah əsəridirsə, bu şəkliçi də həmin mahnının padşah muz-hecasıdır” kimi əlavələrimə də şərik olmamış deyillər...

Bəs elə isə, bayaقدan bəri bir qədər “pəs”dən danışdığım bu nüanslar haqda bir az zilə çıxmaq olar:

- Ay xalqı avazın ən qadirlərindən olmuş Şəxs, əbədi olaraq sənət nadirlərindən biri kimi qalası Şəs və “hər xalqın hər sahədə bir vizit vərəqi, brendi olur” qənaətini paylaşanlarçün -

“Məsələ” burasındadır ki, Sən bunu əbədən deyəcəksən və zaman-zaman da bu alov-avazla yandırır-yaxacağın gələcək nəsillərə “elə gələcək” ki, öz zəmanəsində sən kimi sazənin Səs yiyəsinə könül verən bir nəzənin olmayıb...

Belə də yanlış-yanıltmaçılıq mı olar, ay bu xalqın sonsuz qədir-qıymətliyi?! Bənzərsiz mahnı, təsnif, muğam zəngülələrinin göz vurub könlünə köz saldığı, güllər vurub elçilik etdiyi, “bəndə düşən bənövşə” xonçalarla “hə” aldığı gözəl-göyçəklər haqda bu nə rəydir yaratmışan, ay pir olmuş?! Sənin Günəşliyin səbəbindən görsənə bilməyən tele-“ulduz”lar şikayətlənməkdən ki,

Fövqəldəyər Mahnı!..

“Çoxdandı sizlərdən ayrıca və xeyli genişcə söz açmaq üçün könüllüyümdə alayıcı bir mahnı axtarır, xəyallığımda sayğı-duyguluca bir nəşr arayırdım ki, budur, həmin dərgini reallıqda tapdım. Axı, qızıl səsləri, sehrli cəh-cəhləri gərəyincə sevgiləyib-öygüləmək, köhlənləri dördəmə dəh-dəhləyən, ərənləri nərləmə bəh-bəhləyən bəhslərlə obrazlamaqçün ...taleyinə susqun-susurluq yazılmış Qələmə daha çox sərbəstlik, daha geniş meydan gərək...

Sonuncudan başlayım.

Hə, gözəl nəğmələrimiz içrə can ilə canana timsal “Sona bülbüllər”!

Sən – çox qədim bir xalq mahnısısan və deməli, mətnin də xalqındır. Qədirə qədər yüz illərdi yaddaşlarda, toy-büsatlarda, neçə müddətdi kitablarda, lent yazılarında pay-piyada, yarı oyaq-yarı rüyada yol gəlirdin. Misra-misra cəmlənib bəndə vurulmuş sözlərin də, bir çox digər nəğmələrimizdəki kimi sadə və saya, səssiz və səmirsiz. Ancaq elə ki, “əbədi olaraq nadirlərdən biri kimi qalas” dediyim Səslə səsləndirildin!..

O Səs ki, hər dəfə eşidəndə dilimdə nitqim quruyur, fikrimdə sözüm, əlimdə qələmim. Xəyalımsa hər dəfə bir haşiyyə səsləyir ki, onlardan biri də bu:

Ucqar kəndlərin birində şox cavan və çox igid getmiş bir şəhidin yas mərasimi. Arvadlar bir-birinin ağzından ala-ala, yanğı dolu ağılar deyib, ağırılı-acılı bayatılar çağırırlar. Saatlar ötdükcə, gücləri də tükənir, bu hər mənada mötəbər mərhumun şəhinə münasib el sözləri də. Kənarlardakı şahidlərin səbrini kəsdirən və... güman ki, ortalıqda əbədi uyuyan şəhidin ruhunu küsdürən bir sükut... Və nəhayət, bu sükuta qədər hamıdan çox, hər kəsdən yanımdönümcül sızlayıb-bozlayan bir səs:

*Çəlin gedək güllüyə,
Güllüyə, bülbüllüyə,
Hərəməz bir söz deyək,
Qay yığilsın cümlüyə...*

Bax, Səs belə şeydir, ay “Sona bülbüllər”! Əslində, ilahi səslərə biganə qəlblər üçün Sən özün də, sənin bu ən ustad ifaçının hər dəm kəlamı-ələm kimi vurğuladığı ayrı-ayrı sözlərin, xüsusi-məxsusi ağırladığı şəkilçin də – sıradan bir kəlmələr. Bəs bunlara nəfəs verib hərəkətə gətirən Səsə çevirəndə?! Hər dəfə qulaq “çəkic-zindan”ımızda səsləndirib dirildəndə?! Qəlbimizdə övürüb-çevirib, sənət xəlbir-

ələyimizdən keçirib zövq təndirimizə yapanda?! Bu ecazkar sənətkarın hər dəfə nəqli misralardan xitabi-nəqarata keçirkən nə pəstah törətdiyinin, ikinci misradakı “LƏR” çıxışından üçüncüdəki bədii “qarğış”a – “Gülün yarpıza dönsün”ə necə ayaq verdiyinin fərqinə varanda?!.

Bu təkrar-təkriri xitablarla yorduğum hörmətli oxucularımı “Əzrumun gədiyinə varanda” kimi passiv haşiyələrə də xəyallandırıb, üslub valımı dəyişibən davam etmək istər könül. Hədəfdə isə, artıq dediyim kimi, Şəxs və Səs...

Ay Şəxs!..

Ərz edim ki, öncə mənim təbiət gülkeş-dilkeşlərinə – bülbüllərə bir-iki segahi sözüm var:

“ - Ay ana təbiətin dahi bəstəkarları, ata cəmiyyətin ruhi nəğməkarları! Düz beş ildir sənət çətirli Şah budaqlara qonuban, yana-yana nə sızlırsız, nə bozlırsız?! Əzəli-əbədi tər-təbiət ansamblınızdan bu cəmadət həmkarınızın ayrılmasındanmı yana, sona bülbüllər? Bu bəşər “solo”suzluğundanmı ötrü “fəsli-gül”ü gözləmədən, “dil qəfəsə qoymursuz”? Sizin “gül dili”ndə deyəmmərəm, bizim el dilində “Qənirsiz Qədir”sizlik xiffətindənmi – avazınızdakı “cəh-cəh”lərə “ah-ah” xalları da düşüb?..

Bir vaxtlar “Cıdır düzü”ndə keçirilən mədəni-kütləvi tədbirlər içrə son festivalı da yad edirsizmi bari, “köksü altı sarı” bülbüllər?! Oraları yiyəsiz qoyduğumuzçün adımızı oralandakı

Q.Rüstəmov, yazıçı Anar və aktyor R.Rüstəmzadə



cansız “xar” oxşarlarınızın ismi-şərifinə qoşmağa haqqı olan “xarı-bülbül”lər! İnnən belə, sözün kafər və odər mənasında “sona bülbüllər”lə bahəm, “yan”a bülbüllər”!..

Artıq - “Qoyma özgə budağa qona bülbüllər, Tək sənə yaraşır “Sona bülbüllər”mi, ay xanəndə Qədirin şair çağdaşı olmuş rəhmətlik Hafız Baxış?! “Qədirin üyütləri qədim xalı-xalçalarımızın çeşnilərinə bənzəyir” söyləmiş Xudu Məmmədov! “Qədirin səsi Dədə Qorqud boyları kimi səslənir” demiş şəhid Kamil Heydəroğlu! Səsini “ən lətif nəğmələr” kimi dinlədiyiniz Şəxs haqda ürəyimdən tikan çıxaran söz tapa bilmədiyim bu məqamda ruhunuzla da nəsə bəyan etməzmişiz?..

Daha Qarabağ dərdinə qırx igid ömrü qədər səbirdən sonra, adına “son mənzil” deyilən qəbirmi, ay Qədir?!

Niyə Sən bir elə qəribə idin, bütün məclislərdə qərib idin, Qədir? Axşamların şəri qarışmamış kefsizləyən, səhərlərin gözü açılmamış qürub idin? Nədən bizim sənət karvanına bu qədər az sarbanlıq etdin, ay bənzərsiz Səs-Avaz bəzircanı?! Xatırlayanda adamın qulaqlarına hər mənada qaynar bulaqların, dupduru çeşmələrin, özlərini qayalardan atan şələlələrin, dəryalara şütüyən çayların, xoş-beş hay-haraylı olayların səs-sədaları gələn, göz önündə yurdun bütün milli mənzərələri cıl-vələnən Şəxs!

Və –

Ay Səs!..

Kəhər-köhlən kişnəmələrinə, nər dəvə bozlamalarına bir cıqqan ara ver. Qoy görək axı, bu yaş-başda anası ölmüş ac çağa kimi nə çağlayıb-çatdıyırsan? Qatarından aralanmış dur-nə cürə qaqqashaqlayır, yaz leysanlı şimşəklər tək şaqqashaqla-

yır, cananı tərəfindən əfv edilməyəsi can, vətəninə dəfn olunmayası qərib kimi fəqanlayırsan?..

“ Ay dəniz kimi fırtınalayıb, səhrasayaq tufanlayan Səs! Sənin bu zirvə gurlamalarına qulaq asa-asa adam öncə dəli olar, sonra da zəli olub yapışar ruhunun yaxasından ki, məni də apar!.. “Apar” dedim? Bah, bu nə qorxu, nə qəhrəmanlıqmış ki, ay Səs?! Sənin sahibin “gedəndə özünə yoldaş axtaran”lardan olmayıb ha, kimsə də ora getməkdən qorxa! Bu Şəxs - milyonlarla alqış-dua, hörmət-izzət, şövkət-rəhmət təltifləri ilə oradakı qoşa məkanın cənnət-məkanında bərqərarlıdır, ay Səs!..

Hə!..

Bu səs-avaz mücəssəmli, ayna qəlbli, “Qovğa” ləqəbli, “dayna” ləhcəli sənətkar haqda daha nə? Toylarda ona verdikləri sifarişin ifasına nail olan cayılların öz qələbələrinə hayıl-mayıl olmaları, üzünə qarşı “sən böyük sənətkarsan” deyənlərə necə üz turşutması və sair və ilaxırlar haqda danışsaq, böyük bir “yazı dəsgahı” alınar, axı...

Onda gəlin ona qulaq asaq:

...Necə?! “Dəryada gənim qaldı”?! Mümkündürmü, bu cür gur işıqlı Səs mayakı olan bir gəmi dəryada qala? “Biçmədim - zənim qaldı”? Əfəndim, bu kəsərdə səda kərəntisi sahibinin biçənəyində biçilməmiş zəmi qalar?..

Yaxşı olardı ki, belə-belə ümummilli sənət halay-gileylərlə bahəm, sənin üçün bir dənə də şəxsi sənəd şərqisi yazılardı və sən onu öz ifanla səsləndirəydin, ay Qədir! O şərqidə ərz edi-





ləydi ki, ay camaat, daha diqqət və məhəbbətlə qulaq verin, ey tele-radioçular, fono-filmotekalara alın bu Səsi. Nədən ki, bu qənirsiz Səs haçansa uçub, səssiz-səmirsiz bir dünyaya gedəsidir...

“**Bəli, bu “gəlimli-gedimli, son ucu ölümlü dünya”dan əbədi qalımlı dünyaya ölümsüz bir Səs getdi! Bu Şəxsin özü də təkrarsız doğulmuşdu, Səsi də. Bu Şəxsin özü bir az qılıqsız olsa da, Səsi ecaz yapışıqlı idi. Bu Şəxsin özü Ağdamlı idi, Səsi bütöv Azərbaycanlı, tamam Turanlı, bütün cahanlı...**

Yaxşı, bəs daha nə?

Tutalım;

- Tale səni əbədlilik etdi, ay Səs!

Və Allah sənə rəhmət eləsin, ey Şəxs!

Bəs sonra?..

“Yordunuz” məni, ay bu tutumda Səs və Şəxs haqda tapa bilmədiyim sözlər, keyfiyyətlər, əlamətlər!

Və əlacım daha bir haşiyyə çıxmağa qalır.

...Deyir, bir gecə küçədə bir SSRİ Xalq artistimizi tutub ciblərini soymaq istərkən, kişi çığır-bağır salır ki, mən SSRİ dövlət, Lenin, Stalin mükafatları laureatıyam, məşhur müğənniyəm, deyirlər, lap yaxşı, onda həm də oxu! O isə deyir: “Mikrofonsuz?!”. Bir gecə də məşhuri-“soveti soyuz” artistimizi tutub əl-qolunu bağlayır, çantasını soyub, “bəs, qoyun-qoltuğunda nəyin var?!“-deyə sual edəndə, xanım əzilə-əzilə: “Ay uşaqlar, mən izvestni müğənniyəm, e...” deyir. Soyğunçular “yaxşı, bir ağız oxu, səni buraxaq!” deyə gülüşürlər. O isə əzilə-əzilə: “Aaa, əlim-qolum bağlıdır, mən necə oxuyum?” sözlərindən savay heç nə ifadə edə bilmir. Və günlərin olmayan bir gününü də, Qədir, ay Qədir, səni tutub ciblərini axtarır, axtarır və axırda deyirlər: “Ə, bu zalım oğlunda səsdən başqa heç nə yoxuymuş ki!..”

Tahir Abbaslı



Səhnəmizin Məcnunu

“Uzunillik fəaliyyəti ərzində öz ədəb-ərkanı, yüksək mədəniyyəti, bənzərsiz səsi, gözəl ifaçılıq qabiliyyəti ilə minlərlə pərəstişkarının məhəbbətini qazanmış Baba Mahmudoğlu bir çox muğam və xalq təranələrinin, tanınmış bəstəkar mahnılarının mahir ifaçısı kimi hamının qəlbinə yol tapmışdır...”

Mehriban Əliyeva,
Heydər Əliyev Fondunun prezidenti,
YUNESKO və İESKO-nun xoşməramlı səfiri



Söhbətimizin çətin keçəcəyini yaxşı bilirdik. Çünki mübhəm xatirələr çözlənəcək, müsahibim xəyalən dönə-dönə artıq uzaqlarda qalmış, əlçatmaz, ünyetməz Babalı günlərə qayıdılacaqdı. Bəlkə də elə ona görə böyük sənətkarın ömür-gün yoldaşı Amaliya xanım Cəfərzadəyə sualımız bir az qeyri-adi oldu:

- Artıq 9 ildir ki, muğam və mahnılarını sevə-sevə dinlədiyimiz görkəmli xanəndə, xalq artisti Baba Mahmudoğlu aramızda yoxdur. Bu əbədi ayrılıqdan sonra necə yaşayırınsınız?!

- Baba ömrümün baharı, həyatımın günəşi idi. 2006-cı ilin 6 dekabrından sonra mənim üçün nə bahar var, nə də ki, günəş. İndi siz söyləyin, buna yaşamaq demək olarmı?!

Belə məqamda onun vəfatı ilə əlaqədar yazılmış bir şeiri xatırlamaya bilmirəm:

*İndi nə Məcnun var, nə də ki, Leyli,
Köçdülər dünyadan, eşqdən gileyli,
Dahilər olurlar qısa taleli, -
Bəxtinə yazıldı sənin, ay Baba...*

“ Babadan sonra elə bil, həyatımı itirmişəm. Televiziya kanallarını bir-bir dəyişdikcə gözlərim onu axtarır, qulaqlarım onu eşitmək istəyir. Könül nəğmələrinə, şaqqraq, mərhəm səsinə, gözəl nitqinə, maraqlı söhbətlərinə möhtac qalmışam. Babasızlığa heç cür alışa bilmirəm. Onunla bağlı o qədər acılı-şirinli xatirələr var ki... Fəqət hamısını yazıya almaq olmur. Qələm götürürəm, əllərim titrəyir. Xatirələri çözləyirəm, fikirlərim haçalanır, kövrəlirəm. Hər dəfə qələm-dəftər hazırlayıb masa arxasında əyləşəndə gülümsər çöhrəsi ilə gəlib qarşımda əyləşir. Sakitcə, dinməz-söyləməz mənə baxır...

1972-ci ildə - evliliyimizin onuncu ilində kimyadan namizədlik dissertasiyası müdafiə edib, alimlik dərəcəsi almışdım. Həmin gün Baba “Bakı” mehmanxanasının restoranında 300 nəfərlik banket vermişdi. Bütün məclis iştirakçıları ertəsi gün oynayacağı “Leyli və Məcnun”a dəvət etmişdi. Tamaşadan sonra hamı deyirdi ki, biz Hüseynqulu Sarabskini təzədən gördük. Əlbəttə, bunlar təsadüfi deyildi. Baba sənətini çox sevirdi. Məşqlərdən yorulmaq bilməzdi. Bu yolda hər əzaba qatlaşırdı...

Buna bir nümunə kimi, böyük sənətkarın Məcnun rolunu oynamazdan əvvəl üç ay sərasər psixi xəstələr müalicə olunan tibb müəssisəsinə gedib-gəldiyini göstərmək olar. Baba Mahmudoğlunun xatirələrindən oxuyuruq: “Məcnun başər xilqətindən bir-cə sözüne görə fərqlənirdi. Atası ona deyəndə ki, sənin nə arzun var, yerinə yetirəcəyəm, kimi istəyirsən, söylə. Məcnun dedi ki, ay ata, mən Fatiməni, Zəhranı yox, Leylini istəyirəm. Elə atasının üzünə qarşı bu sözü dediyinə görə Qeysi məcnun (dəli) adlandırdılar.



"Leyli və Mecnun" operası
Qandab Quliyeva – Leyli
Baba Mahmudoglu – Mecnun

Çünki Mecnuna qədər "sevirəm" sözünü qəti şəkildə söyləyən olmamışdı. Ona görə də yaşadığı cəmiyyət Qeysi başa düşmədi, o, nicatını çöllərə üz tutmaqda gördü.

Məhəbbətin bir çılğın nöqtəsi var. Mənim dəlixanaya getməkdə məqsədim bu rolla məhəbbətin zirvəsini yaratmaq idi. Sevən adam o zirvədə dayananda sevdini materianın bütün nöqtələrində görür. Daşda da, suda da onunla canlı kimi danışır. Beləcə, kənar mühit onu başa düşə bilmir və qarşısındakını "dəli" adlandırır..."

Beləliklə, Baba - gələcək Mecnun "eşq dəliləri"nin arasına girir, onlar da bu cavanı "özlərindən" sayır və dərdlərini ağıllı "dəliyə" söyləyirlər. Saatlarla söhbət və hərəkətlər sayəsində sənətkar onların davranış tərzini mənimsəyir, iç dünyalarına daxil olur, mənəvi aləmlərini dərk edir. Nəhayət, "dəlilər arasına səyahət" başa çatır, Baba özünü Mecnuna hazırlayır...

Baba Mahmudoglu daha sonra xatirələrində yazırdı:

"Mecnuna qədər də, ondan sonra da sevən, məhəbbəti yolunda canından keçənlər olub. Amma kimsəyə nə "Mecnun" deyilib, nə də onlar Mecnun zirvəsinə qalxıblar. Niyə?! Çünki "sevirəm" sözünü ilk dəfə Mecnun söyləyib. Bununla da əbədlilik məhəbbətin elə bir əlçatmaz zirvəsinə qalxıb ki, o zirvəyə baxan oğulun, necə deyərlər, papağı başından düşür. Qeys adlı gəncin divanəliyi, məcunluğu da o vaxtdan başlayıb ki, ətrafındakılar tərəfindən dərkənməz, başadüşülməz olub. Bəlkə də elə ona görə hər dəfə Mecnunu oynayarkən mən neçə il əvvələ – odlu-alovlu gənclik çağlarıma qayıdıram. Təzədən ürəyimdən Qeys kimi sevmək keçir..."

Bütün bu məqamlar bir daha göstərir ki, Baba sözün həqiqi mənasında, işindən zövq alırdı. Bu adam sanki musiqimizi yaşatmaq üçün yaranmışdı. Ona görə də ümumxalq məhəbbəti qazanmışdı.

Oxuduğu mahnı və muğamların sayı-hesabı yox idi: "İrəvanda xal qalmadı", "Yalvara-yalvara", "Yaxan düymələ", "Kəklik", "Neylərsən", "Oynayır", "Sarı bülbül", "Qaragilə", "Bu gecə", "Qarabağ şikəstəsi", "Dağlar qızı", "Qaçaq Nəbi", "Dilbər", "Qara gözlər", "Ceyran bala", "İnciyər", "Bayatı-Şiraz", "Qəmərçan", "Dilkəş təsnifi", "Ləbu-ləb", "Rast", "Azərbaycan maralı"...

Cahangir Cahangirov "Xanəndənin taleyi"ni məhz Babanın səsinə görə yazmışdı. Bir dəfə də Niyazi onu çağırır ki, istəyirəm atamın operasında - "Aşıq Qərib"də oxuyasan. Bundan əvvəl isə... O zaman hələ 30 yaşı tamam olmayan Baba, çox gərgin keçən bir müsəbiqədə iştirak etmiş və uğur qazanmış, həvəskar artist kimi Opera və Balet Teatrına qəbul olunaraq ömrünün ən gözəl çağlarını yaşayırdı.



Bahram Mansurov və
Nazakat Məmmədova ilə



Ailə üzvləri

Zarafat deyildi, zavodda növbə rəisi işləyən bu gəncin qeyri-adi ifası dahi Niyazinin belə diqqətini cəlb etmişdi.

Sonralar böyük maestro bu haqda yazacaqdı: "Opera və Balet Teatrında keçirilən müsabiqədə birinci yeri tutan Baba Mirzəyevin möcüzəli səsi məni heyran etdi. Səsindəki büllurluq, məlahət, formatlılıq, heyratamız çeviklik təqdirəlayiqdir. Xeyli vaxt ötdükdən sonra o, atamın yazmış olduğu "Aşiq Qərib" operasının vala köçürülməsi mövsümündə Qərib rolunun ifasını bütün opera boyu ağılasıq-maz dərəcədə gözəl oxumuşdur..."

Neçə-neçə mahnının musiqi və mətnlərini də özü yazmışdı: "Gül-nişan", "Yarın qəşəngi", "Könlüm səni haraylar", "Aygün", "Eşqimin nübarı", "Bənövşə", "Xallı", "Görüm dözə bilərsənmi"...

Amaliya xanım söhbətinə davam edir: "Baba 40 ilə yaxın bir dövrdə böyük və uğurlu yaradıcılıq yolu keçdi, məhsuldar işləmiş, özünü əsl Azərbaycan xanəndəsi kimi təsdiq etdi. Radiomuzun fonotekasında onun 400-dən artıq lent yazısı var.

Opera müğənnisi kimi yetişən, tanınan və sevilən Baba Mahmudoglu bir-birindən maraqlı və qüvvətli rollar oynamışdı: "Leyli və Məcnun"-da Zeyd və Məcnun, "Şah İsmayıl"-da Şah İsmayıl, "Əsli və Kərəm"-də Kərəm, "Aşiq Qərib"-də Qərib, "Gəlin qayası"-nda Camal, "Xanəndənin taleyi"-ndə Mir Seyid...

Baba özü boyda sirli-sehrli bir dünya idi. Onun mənəvi zənginliklərlə, fəlsəfi fikirlərlə dolu dünyası vardı. Dünya elmlərindən xəbərdar, ədəbiyyata yaxından bələd idi, incəsənətin bütün növlərini və musiqinin bütün janrlarını dərindən duyan və sevən müdrik insan idi.

1994-cü ildə təqaüdə çıxdım. Baba dedi ki, heç olmasa indi bir-birimizi görürük. O bu sözü elə-belə demirdi. Mən həftənin beş günü işdə, Baba da daim konsertdə, məşqdə, televiziya və qastrollarda olduğundan bir-birimizə həsrət idik. Bununla belə könlümü almağa həmişə imkan tapırdı. Məni özü ilə Türkiyəyə, Misirə, Baltıqyanı respublikalara, Orta Asiyaya, Qara dəniz sahillərinə aparırdı..."

Bəli, Baba Mahmudoglu xoşbəxt sənətkarlarımızdandır. Onun neçə-neçə lent yazısı radio və televiziyanın qızıl fondunda saxlanılır. Haqqında filmlər çəkilib, maraqlı məqalələr yazılıb, kitablar nəşr edilib. Bütün bunlar təbii ki, unudulmaz xanəndəyə olan ümumxalq məhəbbətinin təzahürüdür.



"Gəlin qayası"
Nəzakət Məmmədova – Gülbahar
Baba Mahmudoglu – Camal



*Səsin yaz çağında
Şimşək səsimi,
Yoxsa dağ çayının
Zümzüməsimi?!*

“Maraqlıdır ki, tanınmış sənətkarlar da Baba Mahmudoglu yaradıcılığına yetərinə yüksək dəyər verirlər. Bu baxımdan, dahi bəstəkar Qara Qarayevin fikirləri diqqət çəkir: “Baba Mirzəyevin böyük vokalist və aktyorluq məharəti məni sevindirir. Düşünürəm ki, klassik xanəndələrimizin gələcək nəsilləri üçün o, yeni bir ciğir açmışdır...”

Görkəmli sənətkar Lütfiyar İmanov yazır: “Baba geniş dünyagörüşünə malik dərin fikir adamı idi. Mən həmişə onun sənətinə, keçdiyi yaradıcılıq yoluna yüksək dəyər vermişəm. Operada yaratdığı obrazlar bir-birindən uğurlu olub...”

Azərbaycan mədəniyyətini bütün dünyada ləyaqətlə təqdim və təbliğ edən, müasir dövrün ən görkəmli xanəndələrindən olan Alim Qasımovun sənətkar haqqında qeydləri də maraq doğurur: “Onun sənətini, ifaçılıq tərzini həmişə çox sevmişəm. Babanın qeyri-adi istedadı həm ifasında, həm də söhbətlərində özünü göstərirdi...”

Yazının sonunda Xalq artistinin ömür kitabından müəyyən məqamları dəyərli oxucularımıza bir daha xatırlatmaq istədik. Məlumat üçün bildirək ki, Baba Mahmudoglu 1940-cı ildə Qazaxda doğulub. 1956-cı ildə orta məktəbi qızıl medalla bitirərək Azərbaycan Sənaye İnstitutuna (indiki Azərbaycan Dövlət Neft və Sənaye Universiteti) daxil olub. Birinci kursdan etibarən institutun bədii özfəaliyyət kollektivində çıxış edib. Bəstəkar Qəmbər Hüseynlinin rəhbərliyi ilə ali

məktəblər üzrə keçirilən müsabiqədə fərqlənərək birinci yeri qazanıb. Böyük istedadla, gözəl səsə malik olduğunu görən tələbə yoldaşlarının təkidi ilə Seyid Şuşinskiyin yanına gedərək, Asəf Zeynalli adına Musiqi Məktəbində Süleyman Abdullayev, Əlibaba Məmmədov, Nəriman Əliyev, Nəzakət Məmmədova, Zeynəb Xanlarova ilə birgə muğamları öyrənib.

Sonra Səid Rüstəmovun rəhbərliyi ilə fəaliyyət göstərən orkestrin müşayiətilə televiziyaçıya çıxıb, Əhməd Bakıxanov, Baba Salahov və Əhsən Dadaşovun ansambllarında oxuyub.

1962-ci ildə Azərbaycan Dövlət Akademik Opera və Balet Teatrında təcrübəçi kimi fəaliyyətə başlayan Baba Mahmudoglu sonralar bu teatrın muğam bölməsinin solisti olub. “Leyli və Məcnun”da Məcnun, “Aşıq Qərib”də Aşıq Qərib, “Əsli və Kərəm”də Kərəm, “Koroğlu”da tələxək, “Şah İsmayıl”da Şah İsmayıl, “Xanəndənin taleyi”ndə Mir Seyid obrazlarını yaradıb. 1982-ci ildə Əməkdar, 1992-ci ildə Xalq artisti fəxri adlarını alıb.

Prezident təqaüdcüsü olan sənətkar, 2005-ci ilin payızında uzun illər çalışdığı teatrdan təqaüdə çıxıb. Həmin ilin noyabrında xəstələnib, bir müddət sonra özünü yaxşı hiss etsə də, 2006-cı ilin yayında vəziyyəti yenidən pisləşib və həkimlər ona rayonda yaşamağı məsləhət görüblər. Bu səbəbdən Baba Mahmudoglu ilin təxminən beş ayını Şamaxı rayonunun Çuxuryurd kəndində keçirəsi olub. Daha sonra Bakıya qayıdan sənətkar dekabrın 6-da 66 yaşında vəfat edib...

Yaşar Vəliyev

HİPPOKRAT ANDI



Akademik Mirəsədulla Mirqasımov:

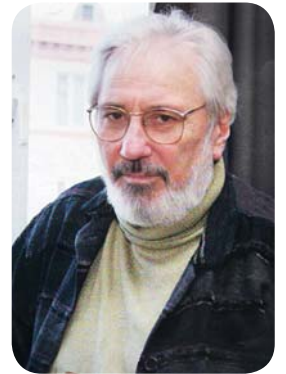
“Övladlarım, həyatdan mükafat gözləməyin.

İş görün, düzgün yaşayın, onda mükafat özü sizi tapacaq”.

Kinorejissor, Xalq artisti Oqtay Mir-Qasım:

“Atamın tapşırıqlarını heç bir zaman

unutmadım, çalışdım onlara sadıq olum”.



Əsrlər boyu Ata nəsihətinə, Ulu sözünə, hikmət sahiblərinə böyük ehtiyacımız, sonsuz ehtiramımız olub. Yol göstərib, dadımza çatıb, əlimizdən tutub müdriklərimizin deyimləri. Dediklərini qulağımıza sırğa etmişik, yaddaşımıza güvənib təbərrük kimi qoruyub saxlamışıq, bu günümüzdə çatdırmışıq...

Bu da həqiqətdir ki, ta qədimdən indiyə qədər atalarla oğullar arasında (əslində nəsillər arasında) fikir ayrılığı, məfkurə müxalifliyi də mövcud olub və gələcəkdə də təbiətin bu dəyişməz qanunu davam edəcək. Bu əbədi dialektik qanun illər boyu ədəbiyyatın da qaçılmaz və başlıca mövzusunə çevrilib. Zaman ötdükcə, nəsillər bir-birini əvəz etdikcə, baxışlar da, mənalar da dəyişir. Bəlkə elə buna görədir ki, bəzi atalar sözlərinin, el məsəllərinin redaktəyə ehtiyacı olduğu qənaətinə gəlinir...

Bu düşüncələr məndə görkəmli kinorejissor, Xalq artisti Oqtay Mir-Qasımla söhbətdən sonra yarandı.

Oqtay müəllimdən tibb sahəsində dünya miqyaslı tədqiqatların müəllifi, Azərbaycan Elmlər Akademiyasının ilk prezidenti, atası - akademik Mirəsədulla Mirqasımov haqqında xatirələrini söyləməsini xahiş etmişdim. Görüşdük. Xahiş etdiyi kimi, müsahibimin fikrini təhrif etmədən, dediklərinə müdaxilə etmədən, eləcə də oxucularımıza təqdim edirəm.

O.M. - Atam mənim üçün çox məsələlərdə etalondur, ölçüdür. Onun haqqında bəzi xatirələrimi dəfələrlə bölüşmüşəm, bundan sonra da yüz dəfə, min dəfə danışa bilərəm. Bəzən tək olanda xəyalən atamla dialoq qururam. Keçmiş günləri xatırlayıram. Bu gün, gələcək haqqında fikirlərini eşitmək həsrətində oluram. Bu an özümü xoşbəxt hiss edir, mənən qidalanıram, digər tərəfdən, atamın yanında nə qədər kiçik adam olduğumu duyuram. Bu, təkə oğul-ata münasibətindən irəli gələn məsələ deyil. Onun bütün həyatı, fəaliyyəti göstərdi ki, o, çox nəhəng, güclü bir insan olub.

Baxmayaraq ki, indi xeyli yaşım var, təsəvvürümdə onunla danışanda uşaqlaşırıram, sanıram ki, kimsəsiz deyiləm, mənim atam var xatirələrimdə.

Tale atamın payına sanki ağır sınaqlar, maneələr, əzablardan ibarət olan həyatı proqram yazmışdı. O düzgün bildiyi yola min bir əzabla, tamamilə müstəqil çıxdı, həyatını böyük əziyyətlə qurdu, heç kəsə bənzəməyən xarakteri ilə Böyük alim obrazını özü yaratdı, həyatla amansız mübarizədə qələbələr çala-çala yaşadı, ucaldı, heykəlləşdi. Yalnız özünə arxalandı, gələcəkdə oğlunu şeyxülislam məqamında görmək istəyən çox sevdiyi atasının sözünə qarşı çıxdı, özünün daxili səsində inanıb elm dalınca getdi. Özü də yalnız 13 yaş olarkən. Təsəvvür edirsiniz? Bu mənim üçün hələ də inanılmaz real, həyatı gerçəklikdir.

13 yaşında ikən özündə və ailədə böyük bir inqilab edir, özü də çox risqli bir inqilab. Babam Mirələsgər ağa dövrünün tanınmış teo-

loq alimi idi. Qurani-Kərimin, islam tarixinin mahir bilicisi, dönməz əqidəli bir insan olub. Biləndə ki, oğlu mədrəsəni tərk edib ondan gizli rus gimnaziyasında oxuyur, qəzəblənib onun hərəkətlərini "küfr", özünü "kafir" adlandıraraq çox sevdiyi ilk övladını evdən qovur. O zaman atam artıq fars və ərəb dillərinə mükəmməl yiyələnmişdi. Yaşamaq üçün ərəb, fars dillərindən dərs deyib pul qazanır ki, gimnaziyanın məsrəflərini ödəyə bilsin, təhsilini davam etdirdisin.

Təbii ki, sonralar babam Mirələsgər ağa da oğlunu bağışlayır. Artıq o zamanın dindar ziyalıları da cəmiyyətdə baş verən hadisələrin mahiyyətini anlayır, gedişatla barışır, bunu zamanənin hökmü, tələbi kimi qarşılayırdılar. Əslində, namuslu, pak, cəmiyyət üçün yararlı olan bu insanlar təbii tarixi prosesləri qəbul etmək məcburiyyətində idilər.

O dövrün zəngin insanları çox alicənab olublar. Millətin gələcəyini düşünəblər. Zəngin ailələrdən Aşurbəylilər haqda yəqin ki, eşitmişiniz. Zamanında çox hörmətli, ləyaqətli bir nəsil idi. Məsələn, Sara xanım Aşurbəyli - böyük ziyalımız, neçə-neçə kitabların, elmi əsərlərin müəllifi, cəsur, əqidəli azərbaycanlı tarixçisi, bu nəslin nümayəndəsi idi. Həmin ailənin ağsaqqalları hər il Azərbaycan gəncləri arasından seçim edib ən istedadlı və ləyaqətli olanlardan bir qrup ali təhsil almağa Rusiya universitetlərinə göndərilirdilər. Atam da həmin qrupa daxil idi.

Atam Odessa şəhərində Novorossiysk Universitetinin tibb fakültəsinə daxil olur. Bir müddətdən sonra ona Bakıdan məktub gəlir. Təhsil üçün vəsait ayıran şəxs təəssüf hissilə bildirir ki, məlum səbəb üzündən ona yardım etməyə, təhsilinin pulunu ödəməyə imkanı yoxdur. Dövr çox mürəkkəb və gərgin idi.

“ Böyük çətinliklərlə qarşılaşan atam təhsilini davam etdirmək üçün müxtəlif yollar axtarır. Vəsait toplamaq üçün universitetdən akademik məzuniyyət götürüb Uzaq Şərqdə, Kuril adalarında balina ovlayan gəmilərdə feldşer kimi işə başlayır. Daim qasırgılarla dolu olan Oxot dənizində işləmək çox təhlükəli idi. İndi də tez-tez sunamilər, qasırgılar baş verən bu dənizdə dəfələrlə ağır vəziyyətlərlə üzləşir. Orada bir il işləyib pul topladıqdan sonra, təhsilini davam etdirib başa vurur. Təkcə danışdığım bu epizod kifayət edərdi ki, inamı, əqidəsi, məsləki uğrunda mübarizədə dönməz, dəmir iradəyə malik olan bir şəxsiyyətin obrazı ailəsi üçün qürur mənbəyi olsun.

Birinci dünya müharibəsi illərində hərbi xəstəxanalarda səhra cərrahı assistenti kimi fəaliyyət göstərir. 1916 - cı ildə Bakıya qayıdır. Azərbaycana qayıdanda artıq bir cərrah kimi çox zəngin təcrübəyə malik idi. 1927-ci ildə Almaniyada elmi məzuniyyətdə olarkən dissertasiya müdafiə edir. Azərbaycanda cərrahlıq sahəsində ilk dəfə tibb elmləri doktoru alimlik dərəcəsinə alır. 1930-cu ildən həyatının sonunadək Azərbaycan Tibb İnstitutunun "Qospital cərrahlığı" kafedrasına rəhbərlik edir. Cərrahlıq sahəsində ilk azərbaycan dilində yazılmış orijinal dərsliyin müəllifi olur. Bir il sonra Əməkdar elm xadimi fəxri adına layiq görülür.

İkinci dünya müharibəsi illərində Bakı şəhərinin qospital və

Gimnaziyada təhsil alarkən
(1896)



klinikalarına cəbhədən minlərlə yaralıları göndərirdi. Atam həmin ərafədə yuxusuz gecələr keçirir, yüzlərlə əməliyyatlar aparır. Onunla birgə işləyənlər – köməkçiləri, assistentləri, yaratdığı klinikanın üzvləri – hamı ona ilahi bir şəxsiyyət kimi hörmət və ehtiram bəsləyirlər.

İllər bir-birini əvəz etdikcə tibb elmi sahəsində əldə etdiyi uğurlar atama ad, hörmət, şöhrət gətirir. Təkcə Sovetlər məkanında deyil, xarici ölkələrin elm mərkəzləri də Doktor Mirqasımovun təcrübəsindən istifadə etməyə başlayırlar. Xarici ölkələrin tədris və elm mərkəzləri onu mühazirə deməyə dəvət edirlər.

1945-ci ildə Azərbaycan Elmlər Akademiyası təsis olunanda Doktor Mirqasımov on beş həqiqi üzvündən biri, həm də Akademiyanın ilk prezidenti seçilir. Üç çağırış – 1937, 1946 və 1950-ci illərdə CCRI Ali Sovetinin deputatı olur. 1955-ci ildə Cərrahların Beynəlxalq Assosiasiyasının həqiqi üzvü seçilir.

İndi söyləyəcəyim hadisə də sizə maraqlı görünə bilər. Belə ki, 1947-ci ildə keçirilən tədbirlərin birində o zaman Azərbaycan kommunist partiyasının birinci katibi, faktiki olaraq respublikanın sahibi olan Mircəfər Bağirov atama amirana şəkildə göstəriş verir: "Sabah Kommunist Partiyasına yazılmaq barədə ərizəniz mənim stolumun



Odessa.
Yevangelik xəstəxanasında

üstündə olsun". Atam dərhal heç kəsin təsəvvürə belə gətirə bilməyəcəyi "bu mümkün deyil, yoldaş Bağirov" – cavabını verir. Yaranan vəziyyət heç vaxt "Yox" cavabı eşitməyən Mircəfər Bağirovu və oradakı adamları heyratə gətirir.

Bağirovun "Bunu necə başa düşək" sualına atam "Mən Allaha inanıram. Həm də, bir dəfə and içmişəm – Hippokrat andı!" – deyər cavab verir. O andan Mirəsədulla Mirqasımov daha Elmlər Akademiyasının prezidenti vəzifəsindən kənarlaşdırılır..

“İkinci dünya müharibəsi başlayanda böyük qardaşım Mirmustafanı orduya çağırırlar. Təbii ki, o zamanın məşhur alimi, çox hörmətli, nüfuzlu şəxsiyyət olan Mirəsədulla Mirqasımov asanlıqla oğlunu Bakıda saxlatdıra bilərdi. Həmin səviyyədə olan alimlər, ziyalılar, hökumət üzvləri bunu edirdilər. Anam yalvardı ki, ay Mirəsədulla, get kişidən (Mircəfər Bağirovdan) xahiş elə, uşağı cəbhəyə göndərməsinlər. Atamın vicdanı buna yol vermədi. “Bizim oğlumuz başqalarından artıq deyil” – dedi.

Tez-tez vurğulayıram ki, gör nə qədər uzaqgörən insan olub atam. Məhz bunun nəticəsi idi ki, 47-ci ildə atam Bağirova "Yox!" cavabını qaytara bilmişdi. Əgər oğlu haqqında xahiş etsəydi, onda hansı üzlə onun sözündən çıxıb bilərdi. Əqidə bütövlüyü, bir-biri ilə bağlı əməllər sistemi, hamısı məntiqə bağlı idi...

Babam Mirələsgər ağa, həyat yoldaşı Seyidxanım nənəm dindar adamlar idilər. Mirmöhşün ağa atamla bibioğlu, dayıoğludur. Onların hörmətini bizim ailədə həmişə saxlamışıq, indi də saxlayırıq. Bununla belə, atam dünyəvi yola çıxsada, iman gətirdiyi islam dininə sadıq qaldı. Kökün, nəslin adını pak saxladı. Cəmiyyətə, xalqa, onun səhiyyəsinə, maarifçiliyinə bir müəllim olaraq, bir həkim olaraq qulluq etdi. Bayaq soruşdunuz ki, atam ailədə necə olub.

Mən atamda olan qəribəliyin sirrini hələ də açə bilmirəm. Bir dəfə də olsun kiməsə kəskin söz deməzdi, səsinə qaldırmazdı. Klinikada istər qulluqçu olsun, istər sanitar, tibb bacısı, sürücü, bağban, tələbə, uşaq... Hamıya "siz" – deyər müraciət edər, kiminsə sözünü, xahişini yerə salmazdı. Bir sözünü iki etmək, yaxud yanında ucadan danışmaq mümkün deyildi. İnanın mənə, bütün bunlar qorxu üzərində qurulmurdu. Ona olan hörmət, yalnız hörmət münasibəti təyin edirdi. Gözümüzü açandan belə görmüşdük... Bu nümunəvi azərbaycan ailəsinin qayda-qanunları idi. O, parlaq bir intellektual idi. Hamımız anlayırdıq ki, əgər biz bir dili yarımçıq biliriksə, atamız yeddi dil bilir, əgər mən bir kitab oxumuşamsa atam başqa-başqa dillərdə yüz-lərlə kitab oxuyub. Bir gün farsca Səhənddən, başqa gün almanca Hötedən sitat gətirsin, fransız, latın, rus, azərbaycan dilində yazsın, pozsun... Nəhəng şəxsiyyət idi Doktor Mirqasımov...

Onun təbiəti belə idi, çayı yarıya çatdırırdı, əlindəki işi bitirəndən sonra qalanını içirdi. Mən də yazıb-pozuram və bilirəm ki, yaradıcılıq işi nə qədər adamı saflaşdırır, nikbin edən prosesdir. Atamın iş kabinetində çoxlu kitablar vardı. Yazı masası arxasına keçəndə kimsə ona yaxın durmağa cəsarət etməzdi. Ona çay veriləndə qapı açılardı və görürdük ki, sanki ətrafda nə baş verdiyini hiss etmir...

Anamla ailə qurması da maraqlı əhvalatdır.

Dünyaya beş oğul bəxş edən anam Ceyran xanım ziyalı, maarifçi bir ailədən idi. Ana babam İsgəndər bəy məşhur vəkil, Respublika Parlamentinin üzvü, Bakıda tanınmış, hörmətli bir şəxs olub. Dayılarım xaricdə təhsil alırdılar.

Atam anam üçün elçiliyə İsgəndər bəyin yanına özü tək gedib. Vizin kartını qapıçıya verib deyir ki, İsgəndər bəyə deyir ki, doktor Mirqasımov onu qəbul etməyi xahiş edir. Tanış olduqdan dərhal sonra gəlişinin məqsədini bildirir: "gəlişimin səbəbi mənim üçün o qədər vacib və ciddidir ki, özüm cəsarət edib sizin hüzurunuza gəldim. Bu işi kiməsə etibar etməyi özümə sığışdırmadım" – deyir. Babam onu qəbul edir. Tanış olduqdan dərhal sonra gəlişinin məq-



sədini İsgəndər bəyə bildirir. Doğma, yaxın adamlarının olmadığını və elçiliyə tək gəldiyini söyləyir. Doktorun cəsarəti İsgəndər bəyin xoşuna gəlir, oturub onunla xeyli söhbət edir. İlk görüşdən razı qaldığını bildirib deyir ki, son sözü mənim qızım deməlidir. Allahın köməyiylə çox xoşbəxt ailə qurulub. Baxmayaraq ki, o vaxt bəyin 38, gəlinin isə 16 yaşı olub.

Müəllifdən:

“Oxucuya yaxın ki, Mirəsədulla Mirqasımovun Ceyran xanım ilə tanışlığı maraqlıdır. Bəzi mənbələrdən məlumatlandıq ki, hazırda Respublika Mədəniyyət və Turizm naziri Əbülfəs Qarayevin babası Mirəsədulla Mirqasımovun dostu olub. Onun da adı Əbülfəs, soyadı Qarayev idi, öz adını nəvəsinə verib. Bir gün Mirəsədulla onlara qonaq gedir. Baba Əbülfəs bəyin həyat yoldaşı Sona xanım Axundova İsgəndər bəyin böyük qızı idi. Orda Ceyran xanım bacısına kömək edir, bacısının oğlunu qucağına alıb, onu əzizləyib əyləndirmiş. Bilirsiniz həmin körpə kim idi? Gələcəkdə dünya şöhrətli bəstəkar olacaq Qara Qarayev. Mirəsədullanın həmin qızdan xoşu gəlir, soruşur ki, ay Əbülfəs, o qız kimdir. Deyir baldızımdı. Elə həmin gün orada, Ceyran xanım da kübar və çox yaraşıqlı cavan alimi bəyənir.

Bir şeyi də istəyirəm vurğulayım. Atam özünəməxsus sistemlə bizi tərbiyələndirməyə çalışırdı. Bizə fiziki işlər gördürərdi. Deyərdi ki, övladlarım, həyatdan heç vaxt mükafat gözləməyin. İş görün, düzgün yaşayın, onda şö-

rət özü sizi tapacaq. Atamın tapşırıqlarını heç bir zaman unutmadım, çalışdım onlara sadıq olum. Ev işləri üçün heç vaxt fəhlə çağırmazdı, əlimizə bel alıb bağımıza qulluq edərdik. Atam bizi başa salırdı ki, bu torpaq bizimkidir, torpaq müqəddəsdir. Onun üstünə sahibi tər tökməlidir. Bizim Şüvəlanda dedə-baba bağımız vardı. Atam yaxşı bağban idi. Bağa özümüz qulluq edərdik. Beş oğul atamızla birlikdə yer qazar, ağaclar, güllər əkər, tərəvəz becərərdik. Yaxşı doşabi, kişmiş, quru meyvəsi olardı, barını ehtiyacı olanlara, qohum-əqrəbaya paylayırdıq. Mühərribə illərində bu çox gərəkli yardım idi. Beləliklə, Mirəsədulla Mirqasımovun ocağında beş oğul böyüdü. Mirmustafa tanınmış cərrah, Xalq rəssamı Mirələsgər heykəltəraş, Fərid neft texnologiyaları üzrə tanınmış mühəndis, Rüşət nüvə fizikası nəzəriyyəçisi - akademik. Evin sonbeşiyi mən də kinorejissor oldum. Atam bu dünyanı 1958-ci ildə tərk etdi. Bu, cismən belədir. O həmişə bizimlədir...

Müxtəlif yerlərdə atamın heykəli, büstü var. Birinci Fəxri xiyabanda məzarının üstündə, onun adını daşıyan Respublika xəstəxanasında, bir sıra klinikalarda... Xiyabandakı heykəl qardaşım Mirələsgərin əsəridir.

Akademik Mirəsədulla Mirqasımovun 4 nəvəsi hazırda onun yolunu davam etdirirlər. Mirmustafa Amerikada, Mirəsədulla isə Moskvada həkimdir. Validlə Səidə Bakıdakı klinikalarda işləyirlər...

Böyük təəssüratla, dərin düşüncələr içində ayrıldım Oqtay müəllimin Ata haqqında söylədiyi kövrək xatirələrindən. Bir sual hələ də məni tərk etmir. Mirələsgər bir gecənin içində atasına heykəl yaratdı. Azərbaycan elminin banilərindən olan Ata Mirqasımovun həyat yolu ibrətli bir filmin mövzusu ola bilərdi axı... Elə deyilmi, Oqtay müəllim?..

Saminə Hidayətgızı



Ailə üzvləri ilə

Dahi Üzeyirin ruhunu yaşadan məkan

*Ədəbiyyat nəsil deyil hər sənətkara,
Hər köşənin evi dönüb muzey olmayır.
Yüz-yüz bəzək vurdursa da daşa, divara,
Nə faydası-adı xalqa bəzək olmayır.*

*...Əd parlayıb min ocağın gözündə bu ev,
Evsizləri öz başına yığıb anatək.
Deyirlər ki, hər qələnin üzündə bu evin
Gecə-gündüz açıq olub mehmanxanatək*

Tofiq Bayram

“Ü.Hacıbəylinin ev-muzeyində düşüncələr”



Şuşa. Üzeyir Hacıbəylinin ev muzeyi

Azərbaycan peşəkar musiqisinin banisi, dahi bəstəkar, publisist, dramaturq, ictimai xadim Üzeyir bəy Hacıbəylinin ruhunu yaşadan ilk ev muzeyi Şuşada, onun uşaqlıq illərinin keçdiyi evdə, hələ 1959-cu ildə açılmışdı.

İkinci ev-muzeyi, 1975-ci il noyabrın 20-də, dahi bəstəkarın 90 illik yubileyi günlərində, ümummilli lider Heydər Əliyevin sərəncamı və dəstəyi ilə, Bakıda Şamil Əzizbəyov küçəsi ev 67/69-da

– bəstəkarın 1915-1942-ci illər ərzində yaşadığı evdə təşkil edildi. Muzey 4 otaqdan ibarətdir. I otaq bəstəkarın iş otağı, II otaq yataq otağıdır. III və IV otaqlar isə Üzeyir Hacıbəylinin yaradıcılığının müxtəlif sahələrini işıqlandırır.

Bəstəkarın ev muzeyinə demək olar ki, dünyanın hər yerindən qonaqlar gəlir. Muzeyin rəy kitabına 40-dan artıq dünya xalqlarının dilində yazılmış hərarətli ürək sözləri deyilənlərə əyani sübutdur. Bu gün muzeyin şöhrəti təkcə Azərbaycanda deyil, ölkəmizin hüdudlarından kənarda da geniş yayılmışdır.

“ Vaxtilə H.Cavidin, C.Cabbarlının, C.Məmmədquluzadənin, Y.V.Çəmənzəminlinin, Ə.Haqverdiyevin, S.Vurğunun, A.Şaiqin, M.Ə.Rəsulzadənin, M.Topçubaşovun, L.Rostropoviçin, R.Qlierin, S.Raxmaninovun və başqa neçə-neçə görkəmli şəxsiyyətlərin qonaq olduqları bu qədim bina muzeyə çevrildikdən sonra, xatirə kitabına M.İbrahimov, T.Xrennikov, Ə.Şərif, S.Rəhimov, C.Cahangirov, B.Vahabzadə, S.Ələsgərov, Qabil, T.Bayram və yüzlərlə tanınmış elm və incəsənət xadimləri, yazıçılar, şairlər, bir sözlə, Üzeyir Hacıbəyli musiqisi pərəstişkarları səmimi fikirlərini yazaraq, dərin sevgi və sayğılarını bildiriblər.

Musiqisevərlər bəstəkarın ev muzeyini məbəd adlandırırlar. Bu gün biz dahi bəstəkarın ev muzeyini yalnız eksponatların qorunub saxlandığı yer deyil, elmi-tədqiqat müəssisəsi, maarifçilik məktəbi



adlandırısaq – yanılmarıq. Yüzlərlə gənc alim, tələbə, Üzeyir irsinin tədqiqatçıları bu ünvana gələrək, muzeyin zəngin fondundan, kitabxanasından, fonotekasından, audio, video disklərindən bəhrələnirlər.

Muzeydə vaxtaşırı müxtəlif mövzularda tədbirlər keçirilir, tematik sərgilər təşkil edilir. Burada təkcə Üzeyir Hacıbəylinin deyil, eləcə də digər görkəmli musiqi xadimlərinin, Hacıbəylilər nəslinin tanınmış nümayəndələrinin yubileyləri, xatirə günləri, müasir yazıçıların, alimlərin kitablarının təqdimat mərasimləri düzənlənir. Bütün tədbirlər videolentə alınır, fotosəkillərdə əbədləşir və həmin materiallar da muzey fonduna təhvil verilərək, fondun daha da zənginləşməsinə səbəb olur.

Muzeyə gələn qonaqlar ekspozisiya zalları ilə tanış olarkən, Üzeyir Hacıbəylinin həyat və yaradıcılığı haqqında mühazirələri dinləyərkən onları bəstəkarın ölməz musiqisinin həzin sədaları müşayiət edir. Ekspozisiya otaqlarının alt qatında konsert və kino zalları yerləşir. Konsert zalında mütəmadi olaraq Bakı Musiqi və İncəsənət məktəbləri şagirdlərinin hesabat konsertləri təşkil edilir. Bu konsertlərin proqramı əsasən Üzeyir Hacıbəyli və onun tələbələrinin əsərləri əsasında tərtiblənilir. Konsert zalında həm də vaxtaşırı muzeyin tədbirlərinə dəvət edilmiş professional musiqiçilərin, vokalçıların ifaları dinlənilir. Kino zalında isə, "Azərbaycanfilm" kinostudiyasında müxtəlif illərdə çəkilmiş, böyük bəstəkarın həyat və yaradıcılığına həsr edilmiş sənədli filmlərə, onun əsərləri əsasında lentə alınmış bədii filmlərə qonaqların baxması üçün şərait yaradılıb. Bütün bu ekran əsərləri yeni videokasetlərə köçürülüb, müasir kinoproyektorlar vasitəsilə muzeydə nümayiş etdirilir.

Vaxtaşırı müxtəlif radio, televiziya kanallarının əməkdaşları, qəzet, jurnal müxbirləri muzeyə gələrək, maraqlı verilişlər, mətbuat

materialları hazırlayırlar. Muzey demək olar ki, tez-tez çəkiliş meydançasına çevrilir. Belə ki, Bakı kinostudiyasının əməkdaşları müvafiq sənədli, bədii filmlərin çəkilişi üçün muzeyə müraciət edirlər. Bütün bu işlərdə muzey əməkdaşları onlara yaxından kömək edir, çəkilişlərin uğurlu alınması üçün əlverişli şərait yaradırlar.

Dahi bəstəkarın ev-muzeyi həm də tədris ocağı kimi fəaliyyət göstərir. Belə ki, hər il Azərbaycan Dövlət Mədəniyyət və İncəsənət Universitetinin, həmçinin Azərbaycan Turizim və Menecment Universitetinin müvafiq fakültələrinin tələbələri Üzeyir Hacıbəylinin ev-muzeyində maarifçilik təcrübəsi keçirlər. Əməkdaşlarımız tələbələrin muzey işini daha yaxından mənimsəmələri üçün şərait yaradır, muzeyin strukturu, fəaliyyəti barədə onlara ətraflı məlumat verirlər.

Muzeyin elmi işçiləri arxivlərə, kitabxanalara, əlyazmalar fonduna, müxtəlif muzeylərə gedərək, Hacıbəylilər irsinin araşdırılması işini davam etdirir və əldə olunan yeni materiallar, informasiyalar barədə dövrü mətbuatda maraqlı yazılarla çıxış edirlər.

Son illər Üzeyir Hacıbəylinin təvəllüd günləri respublikamızda keçirilən Beynəlxalq Musiqi festivalları ilə də yadda qalır. Belə festivallar çərçivəsində tərtib olunan konsert proqramlarının bəziləri tamaşaçılara bəstəkarın ev-muzeyində təqdim edilir.

2005-ci ildə Üzeyir Hacıbəylinin 120 illik yubileyi ərəfəsində Azərbaycan Respublikası prezidenti İlham Əliyevin sərəncamına əsasən, bəstəkarın ev-muzeyi əsaslı şəkildə təmir olundu.

Bu təmirdən sonra ev-muzeyi xeyli genişlənməmişdir. Belə ki, darısqallıq ucbatından illərlə muzeyin fondunda saxlanılan dəyərli əşyalar, rəsm əsərləri, ekspozisiyaya gətirilərək müvafiq otaqlarda yerləşdirilmişdir. Burada həmçinin Ümummilli lider Heydər Əliyevin xatirə guşəsi də yaradılmışdır.



Üzeyir Hacıbəylinin Bakıdakı ev-muzeyi

Hazırda muzeydə bəstəkarın ədəbi irsinin köhnə əlifbadan latın qrafikasına çevrilməsi, musiqilərinin isə köhnə lentlərdən yeni disklərə köçürülməsi işi başa çatdırılmışdır.

“Son illər Heydər Əliyev fondunun “Üzeyir dünyası” layihəsinin nəşrləri üçün materialların toplanmasında bəstəkarın ev-muzeyinin əməkdaşları da iştirak etmişlər. Bu nəşrlərdən nümunə kimi, Tofiq Hacıyevin “Üzeyir Hacıbəylinin bədii dili”, Kamilə Dadaşzadənin “Восхождение (Узеир Гаджибейли и ашыгское искусство: интертекстуальный диалог)”, Ağamusa Axundovun və Qəzənfər Kazımovun birgə yazdıqları “Üzeyir Hacıbəylinin dili”, Fəttah Xalıqzadənin “Üzeyir Hacıbəyli və folklor”, Sərdar Fərəcovun “Üzeyir Hacıbəyli müasirlərinin xatirələrində”, Bəkir Nəbiyevin “Üzeyir Hacıbəyli ömürnaməsi” (həm rus, həm də azərbaycan dillərində), “Üzeyir Hacıbəyli” (məqalə, очерк, esse, архив материалы) kitablarını göstərə bilərik.

2013-cü ildə Los-Ancelesdə Dorothy Chandler Pavilion teatrında “Arşın mal alan” operettası tamaşaya qoyuldu. Həmin tədbirə bəstəkarın ev-muzeyinin direktoru da qatılmışdı. Yeri gəlmişkən, bu ölməz operettanın 100 illiyi münasibətilə orada hazırlanan irihəcmli banner də bu gün Üzeyir Hacıbəylinin ev-muzeyində saxlanılır.

Həmin il həm də Fransada TÜRKSÖYün yaranmasının 20-illiyi

münasibətilə keçirilən tədbirlər çərçivəsində “Arşın mal alan” operettasının 100 illiyi qeyd olundu. Bu münasibətlə orada nümayiş olunan sərginin təşkilində bəstəkarın ev-muzeyinin əməkdaşlarının da xidməti olmuşdur.

Son təmirdən sonra dahi bəstəkarın ev-muzeyində bir sərgi salonu yaradıldı. Bu salonda onun əsərlərinin yaranması, ilk tamaşası tarixlərində geniş tematik sərgilər, həyat və fəaliyyətinin canlandırıldığı rəsm əsərləri nümayiş etdirilir.

Hazırda muzey otaqlarının və sərgi salonunun divarlarını M.Abdullayev, İ.Nəcəfqulu, O.Sadiqzadə, T.Sadiqzadə, A.Hüseynov, Ə.Əliyev, Elturan və başqalarının Üzeyir Hacıbəylinin həyatına və yaradıcılığına həsr etdikləri rəsm əsərləri bəzəyir. Üzeyir Hacıbəyli şəxsiyyətinə rəssam Hüseyn Hacıyev də müraciət etmişdir. Belə ki, o, bəstəkarın həm öz portretini, həm də personajlarının surətlərini işləyərək Ü.Hacıbəylinin ev-muzeyinə təqdim etmişdir. Bu rəsmlər muzeyə gələn tamaşaçıların böyük marağına səbəb olur.

Rəsm salonundakı maraqlı rəsmlərdən biri də “Rostropoviçlər ailəsi Hacıbəylilər ailəsinin qonağıdır” adlanır. Bu rəsmi mülkiyyəti mərhum sənətkar Ənvər Əliyevdir.

1925-ci ildə Üzeyir Hacıbəyli ilk simli kvarteti yaradır. O, Azərbaycan Dövlət Konservatoriyasının rəhbəri və təşkilatçısı kimi, simli kvartetə rəhbərlik etmək üçün Moskva Konservatoriyasından Leopold Vitoldoviç Rostropoviç Azərbaycanı dəvət edir. L.Rostropoviç həyat yoldaşı Sofa Nikolayevna Fedotova ilə birlikdə Bakıya gəlir. Rostropoviçlər paytaxtda Üzeyir bəyin evində də qonaq olurlar. Rəs-

sam Ənvər Əliyev həmin mövzuda süjetli bir rəsm çəkərək, Üzeyir Hacıbəylinin ev-muzeyinə bağışlamışdır. Rəsmdə L.Rostropoviç violonçeldə ifa edərkən təsvirlənib. Həyat yoldaşı Sofa Nikolayevna onu royaldə müşayiət edir. Qarşı tərəfdə isə Üzeyir bəylə həyat yoldaşı Məleykə xanım əyləşmişlər. Gənc Üzeyir bəyin bütün diqqəti çalınan musiqidədir. Məleykə xanımın dizi üstündə Rostropoviçlərin kiçik oğlu Slava əyləşmişdir. Pəncərədən süzülən günəş işığından, stolun üstündəki səmənindən görünür ki, bu ailəvi görüş bahar fəslinə təsadüf edir. İlk baxışdan hiss olunur ki, bu iki ailəni möhkəm dostluq telləri birləşdirir.

Rəssam Ənvər Əliyevin əsəri muzeyin ən maraqlı və tamaşaçıların diqqətini çəkən rəsmlərindəndir.



Tamaşaçılarda maraq oyadan digər eksponat, bəstəkarın Almaniya istehsalı olan "Bekker" adlı royaldır. Əsərlərinin tacı olan "Koroğlu" operasını, "Sənsiz", "Sevgili canan" romanslarını Üzeyir bəy

məhz həmin royaldə bəstələmişdir. Kim bilir, əcəl aman versəydi, bu royaldə daha hansı sənət inciləri yaranacaqdı. Xalq şairi Qabil, bəstəkarın ev-muzeyini ziyarət etdikdən sonra tarixi royala bu sətirləri ithaf etmişdir:

*Üzüyür... Sahibsiz qalıb bu royaldə,
Ənnalı məxmərə bürünüb bərk-bərk.
Məhtəşəm sükuta dalıb bu royaldə,
Şirmayı dilləri dillənməyəcək...*

*... Köhnə bir küçədə kiçik bir bina...
Dəyib-toxunulmaz bülbül yuvası,
Burda "Koroğlu"nu verdi cahana
Böyük Üzeyirin böyük dühası.*

Hazırda muzey özünün ikinci yüksəliş dövrünü yaşayır. Dahi bəstəkarın ev-muzeyinin əməkdaşları onun irsinin göz bəbəyi kimi qorunub gələcək nəsillərə çatdırılması işini müqəddəs borc hesab edirlər.

Noyabr ayında bəstəkarın ev-muzeyinin yaradılmasının 40 illiyi qeyd olundu. Respublikamızın musiqi ictimaiyyətini, sənətsevərləri daim muzeyimizə, dahi Üzeyir bəyin ruhunu ziyarətə dəvət edirik!

Gülnarə Çingizqızı,
Üzeyir Hacıbəylinin ev-muzeyinin
ekspozisiya şöbəsinin müdiri



Üzeyir Hacıbəylinin yazı masası

“ЭКСПЕРИМЕНТАЛЬНАЯ ЛАБОРАТОРИЯ БМА!” – 35 ЛЕТ ТВОРЧЕСКОЙ РАБОТЫ

11 ноября в Бакинской Музыкальной Академии торжественно прошла презентация шести новых учебных пособий, подготовленных школой-студией.

В мире музыкальной педагогики Специальная школа-студия Бакинской музыкальной академии имени Узеира Гаджибейли давно стала синонимом всего нового, экспериментального, постоянно и смело вводимого в практику музыкально-образовательного процесса

Её название – очень точно отражает сущность работы коллектива школы и её основателя и бессменного руководителя, заслуженного деятеля искусств, доктора искусствоведения, профессора Тарлана Сеидова. Фестивали, конкурсы, научно-исполнительские конференции, введение новых музыкальных дисциплин, издание учебных и методических пособий, освоение новых методов обучения – далеко не полный перечень мероприятий, проводящихся в школе-студии. Здесь инновации – не внезапные озарения, а привычный и постоянный процесс исканий и внедрений, причём не только в своей школе-студии, но и в других музыкальных учебных заведениях, перенимающих передовой опыт.

Презентация, прошедшая 11 ноября 2015 года в Конференц-зале имени Кара Караева БМА и посвящённая 130-летию со дня рождения Узеира Гаджибейли и 35-летию школы-студии, даже для этого учебного заведения была уникальна!

Прежде всего количеством представленных изданий (их было 6!), затем инновациями учебных пособий (до этого никогда и никем не изданных), а восстановлением и изданием утраченных рукописей. Главное – тематикой, целиком и полностью обращённой к азербайджанской музыке от корней её и истоков

– до современных произведений.

Научными редакторами всех этих трудов являются ректор БМА, профессор Фархад Бадалбейли и директор школы-студии профессор Тарлан Сеидов.

Тема возрождения и активизации генной национальной музыкальной памяти давно и успешно разрабатывалась в стенах школы-студии, где понимали, что народная музыка – не один из компонентов, и даже не ветвь, а корень музыкальной народной культуры. Основа её – ладовая организованность. Широко развития ладовая система в значительной мере определяется и мелодическое богатство азербайджанской музыки. К сожалению, в методически последовательном изучении азербайджанских ладов ещё много пробелов. Именно поэтому в школе-студии был взят курс на решение этой задачи и дан практический ответ на разрешение проблемы.

“Представленная на презентации “Программа развития национального ладового мышления на основе научной системы Узеира Гаджибейли” (авторы-составители Ф.Бадалбейли и Т.Сеидов) стала основополагающей для последующих учебных пособий. Это, прежде всего, – адаптированное учебное пособие Т.Сеидова для изучения азербайджанских ладов (причём, почти на всех музыкальных предметах) по трактату “Основы азербайджанской народной музыки” Узеира Гаджибейли и “Хрестоматия по изучению азербайджанских ладов” в двух частях.

В первую часть “Хрестоматии” вошли азербайджанские народные песни и танцы, распределённые по ладовой системе и иллюстрирующие тот или иной лад (составители: Тарлан Сеидов, Лейла Зохрабова, Айтен Ибрагимов). Во вторую часть “Хрестоматии” вошли отрывки из опер и музыкальных комедий азербайджанских композиторов, также представленные по порядку ладов (составители: Тарлан Сеидов, Джамиля Гасанова, Айтен Ибрагимов).



Это подлинное хрестоматийные учебники для подрастающего поколения молодых музыкантов, воспитывающие в них понимание и любовь к национальной азербайджанской музыке.

Большой интерес вызвало представленное на презентации универсальное учебное пособие “Сольфеджио” (для I–XI классов музыкальных школ и гимназий) Лалы Дадашевой. Уникальность его в том, что, наряду с примерами общемировой музыкальной классики, образцов азербайджанской народной и профессиональной музыки, введён абсолютно новый раздел, посвящённый вокально-интонационным упражнениям. Стоит отметить и то, что впервые в данном пособии программу XI класса включены образцы “атональной музыки” из произведений Фирангиз Ализаде, Родиона Щедрина, Пауля Хиндемита.

Открытием оказалось и представленное на презентации (под редакцией Ф.Бадалбейли и Т.Сеидова) первое издание “Фортепианной сонаты” Джахангира Караева, очень талантливого, но рано ушедшего из жизни музыканта. Утерянная рукопись этого сочинения была восстановлена профессором Т.Сеидовым по сохранившейся у него копии.

Кстати, это уже вторая редакторская работа Ф.Бадалбейли и Т.Сеидова по реставрации утерянных рукописей на основе сохранившихся копий. Ранее ими была восстановлена и впервые издана “Трёхголосная fuga для фортепиано” великого Кара Караева, написанная им в 1939 году и впервые исполненная Фаганом Гасанли спустя 75 лет на фестивале Союза композиторов Азербайджана. Хочется подчеркнуть, что и эту “возвращённую из небытия” Сонату Джахангира Караева также превосходно исполнил талантливый пианист Фаган Гасанли, лауреат международных конкурсов, бывший воспитанник школы-студии. Яркое, талантливое исполнение воспитанников школы-студии, принимавших активное участие в проведении презентации, Их, наглядно демонстрировал результаты изучения новых изданий

в учебном процессе. Большой интерес на презентации вызвала и выступления почетных гостей – видных деятелей культуры Азербайджана: секретаря Союза композиторов Азербайджана, профессора Земфиры Кафаровой, руководившей проведением презентации; народного артиста Азербайджана, профессора Рамиза Кулиева, председателя общества “Книга” и директора музея “Миниатюрной книги” Зарифы Салаховой, заведующего отделом науки и образования Министерства Культуры и Туризма Азербайджана Яшара Алиева.

“ Презентация новых учебных пособий, созданных на базе школы-студии с привлечением кафедр “Истории и теории азербайджанской народной музыки” и “Теории музыки” БМА, явилась третьим крупным и завершающим мероприятием юбилейного года. Ему предшествовали такие значительные по глубине и масштабу мероприятия, как первый республиканский фестиваль “Национальная ладовая система Узеира Гаджибейли в учебном репертуаре юных музыкантов” (апрель 2015 г.) и Московская международная научно-исполнительская конференция по авторскому проекту, прошедшая в Московской государственной консерватории имени П.И.Чайковского под председательством профессора Т.Сеидова (май 2015 г.) которая ярко продемонстрировала одно из интереснейших направлений в работе школы-студии.

Естественно, что столь крупные и значительные мероприятия школы-студии не могли состояться без действенной помощи ректора БМА профессора Фархада Бадалбейли. Как отметил в своём выступлении на презентации профессор Т.Сеидов, “именно благодаря поддержке ректора Ф.Бадалбейли, в школе-студии осуществляется разработка новых форм комплексного обучения, осуществляется связь теории и практики, преемственность и системность в развитии и совершенствовании всех звеньев музыкального воспитания и образования”.

Подтверждением этому является по мнению профессиональных музыкантов-педагогов и состоявшаяся 11 ноября 2015 года презентация шести новых учебных пособий, которая не только подвела итоги плодотворной 35-летней работы школы-студии, экспериментальной лаборатории БМА, но и ясно обозначила дальнейшую перспективу её творческой деятельности.

Эльмира Мустафаева,
преподаватель Бакинской Музыкальной
Академии имени Узеира Гаджибейли



FORTEPIANO TEXNİKASI ÜZƏRİNDƏ İŞ

Gülzar Mirzəyeva,
Ü.Hacıbəyli adına Bakı Musiqi Akademiyasının dissertantı
E-mail: habishka83@mail.ru

Fortepiano texnikası anlayışı çox böyük və müxtəlifcəhətlidir. O özündə ifa olunan əsərin bədii məzmununun yaranması üçün lazım gələn bütün vasitələri cəmləşdirib. Texnika məhdud məfhumda (yaradıcılıq təşəbbüsündən məhrum) və geniş anlayışda (estetik planda) mövcuddur. Məhdud mənada texnika – barmaqların çevikliyi, sürəti və dəqiqliyi deməkdir. Geniş ümumestetik baxımdan isə ifaçı-musiqiçinin texnikası termini başqa mənə kəsb edir. Bu, ifaçının demək istədiyini ifadə etmək bacarığıdır

Pianoçu müəllimlərin qarşısında duran vacib məsələlərdən biri ifa təcrübəsi az olan tələbə və şagirdlərdə barmaqların məkan dəqiqliyini tərbiyələndirməkdir. Əlbəttə ki, bunun üçün tələbə alətin klaviaturasına yaxşı bələd olmalı, onun üzərində sərbəst hərəkət edə bilməlidir ki, bu da çoxillik çalğı təcrübəsi ilə qazanılır. Müasir fortepiano məktəbi müəyyən mərhələdə məşğələlərin, qamma və etüdlərin keçirilməsini vacib sayır. Çünki bütün bunlar pianoçunun texniki bacarığını formalaşdırır və əsərlərin ifası zamanı çətinlik yaradan texniki hissələrin öhdəsindən gəlməyə kömək göstərir.

Pianoçunun texniki ifaçılıq bacarığı dedikdə burada həm də səslənmə – çox sakit və çox bərk, "məxməri" və "parlaq" səsə ifa edə bilmə bacarığı, əsərin stili və bədii öhdəlikləri nəzərdə tutulur. Pianoçunun bütün hərəkətedici aparatı müəyyənlanmış obraza və səslənməyə istiqamətlənir ki, buna da ifaçı hər fürsətdə nail olmağa çalışmalıdır.

Fortepiano texnikası anlayışına biz musiqinin məğzini çatdırmağa yardımçı vasitələr toplusu kimi baxmalıyıq. Buna görə də hər hansı bir əsərin texniki çətinlikləri üzərində işə onun musiqi məğzinin qavranılmasından başlamaq lazımdır. Məlumdur ki, sənətkar təsəvvüründə hər şey daha aydın görünür, lakin həmin materialın canlandırılmasına müəssər olmaq bir qədər çətinidir. Təsədüfi deyil ki, dünya incəsənətinin korifeylləri deyirdilər: "Etmək

istəmək" və "edə bilmək" arasında böyük fərq var. Əsərin bədii cəhətdən dolğun şəkildə qəbul edilib işlənilməsi və ifası əsərin texniki tərəfinə də bilavasitə öz müsbət təsirini göstərir. Buna görə də texnika barəsində danışmadan əvvəl, səs üzərində iş, oxunaqlılıq kimi mövzulara toxunmaq daha düzgün olardı.

Səs üzərində iş səsin keyfiyyəti üzərində iş deməkdir. Yaxşı təhsil almış pianoçu fortepiano "rənglərinin" zəngin palitrasına sahibdir. Başqa sözlə, onun ixtiyarında musiqi əsərlərinin bədii tələblərini yerinə yetirmək üçün çoxlu rəngarəng koloristik ştrixlər və nüanslar var ki, çalğıda məharətlə istifadə edilir.

Bu mövzu həmişə görkəmli rus pianoçularının və klassik Qərbi Avropa pianizminin inkişaf dövrünün nümayəndələrinin diqqət mərkəzində olub. Dahi alman bəstəkarı Bax demişdir: "Yaxşı ifanı öyrənmək üçün peşəkar müğənnilərə qulaq asmaq imkanını ötürmək olmaz, belə ki onlardan oxunaqlı ifanı öyrənəcəksən. Frazanın düzgün ifası üçün həmin frazanı özündə oxumaq çox faydalıdır. Yayılmış kitabları oxumaq və mühakimə etməkdənsə, bu yolla həmişə daha çox şey öyrənərsən" (1, səh. 108).

Fortepianoda səsin oxunaqlılığını klavişin müxtəlif təzyiqlə basılması ilə əldə etmək mümkündür. Lakin onu bilmək lazımdır ki, klavişi itələmək, ona zərbə endirmək olmaz. İlk növbədə, yuxarıdan əl ilə hiss etmək, təzyiq göstərmək, bu zaman klavişi



barmağın uc hissəsində – daha dəqiq desək “balıscıqda” saxlayıb, onun dirsəkdən, hətta çiyindən barmağa qədər olan uzunluğunu duymaq və bu xəttin köməyi ilə dərinliyə varmaq lazımdır. Təbii ki, bu yol təzə başlayanlar üçün çox uzun və qəliz görünə bilər. Lakin proses ona öyrəşdikdən sonra daha tez əmələ gəlir. Bu üsulu demək olar ki, “fortepianoda oxumaq” bacarığı ilə məşğurlaşmış bütün pianoçular dəstəkləmişlər. Məsələn, Talberqin iddiasına görə, oxunaqlı səs klavişə kobud zərbə ilə deyil, yüngül və dərin basmağın nəticəsində əldə edilir.

O deyirdi: “Klaviatüranı “məxməri” barmaqlarla sanki bir kütlə kimi yoğurmaq, onu əl ilə sıxmaq lazımdır. Bu zaman klavişlər vurulmuş deyil, əl ilə xəfifcə toxunulmuş olmalıdır”.

Oxunaqlı səsin əldə olunması üçün təkəcə bu üsulla kifayətlənməli deyilik. Əli ağır və axıcı hərəkət etdirmək də oxunaqlı səsin alınmasına kömək göstərən amillərdən biridir. Leşetski və onun tələbələri buna ifa zamanı biləyi dirsək vasitəsilə qaldıraraq, aşağı düşərkən isə biləyi sanki “dirsəklə sındırmaq” nail olurdular.

Yuxarıda sadalananlar yenə də fortepiano oxunaqlılığının alınmasına tam şəkildə kifayət etmir. Önemli və sonuncu addım hər səsin özlüyündə melodiya çevrilməsi, səslərin bir-birinə uyğunlaşması, onların intonasiyada cəmləşməsindən ibarətdir. Nəticə etibarilə, birinci və ikinci üsulla əsas olan son addımı birləşdir-

dikdə, bizə gərəkli oxunaqlı səsi tam şəkildə almaq mümkündür.

Fortepiano texnikasının rəngarəng tərəfi üzərində işlərkən bir aspekti –pianoçuda tamamilə rəvan çalğının formalaşmasını nəzərdə saxlamaq lazımdır. Səs xətlərinin rəvanlığı olmadan pianoçunun qarşısına səs çalarları ilə bağlı vəzifələr qoymaq düzgün deyil. İfaçı müəyyən uzunluqda davam edən musiqi frazalarını tam rəvan çala bilməlidir ki, növbəti mərhələyə keçid ala bilsin. Bu onun gələcək işi üçün, rəssama təmiz kətan lazım olduğu qədər lazımdır.

Pianoçunun rəvan çalğı probleminin bir tərəfi də ritmika ilə bağlıdır. Hər hansı bir çətin epizod, passaj üzərindəki texniki işdən qabaq musiqi toxumasının ritmik hamarlanması prosesi olmalıdır. Adətən az təcrübəli pianoçular bunun kökünü hərəkət dairəsində axtarırlar, günahı “sözə baxmayan” barmaqlarda görürlər. Lakin səbəbi diqqət və eşitmə qabiliyyətində axtarmaq lazımdır. Çünki ifanın ritmik dayacağı məhz bu cəhətdən lazımı nəzarət altında saxlanılmamışdır. Melodiyanın hər səsinin ayrılıqda oxunaqlı, düzgün götürülməsindən əlavə onların bir cümlədə, intonasiyada və frazada birləşdirilməsinə də diqqət yetirilməlidir. Frazanı düzgün başlamaq və bunun üçün də hərəkətedici “bəzəyi” düzgün “ölçüb biçmək” lazımdır. Bəzi tələbələrin ən böyük səhvi, frazanı başlarkən ilk səsə əlin bütün güc ehtiyatını sərf etmələridir. Ancaq

frazanı tədricən, inkişaf edən hərəkətlə başlamaq daha düzgün olardı.

Lakin yenə də bu sadalananlara əməl edilməsi, musiqinin yetərinə başa düşülməsi və duyulması bütün texniki çətinliklərin aradan qalxacağı qənaətinə gəlməz. Fortepiano texnikasının elə çətin növləri var ki, illər ərzində xüsusi məşqul olunmasa, öhdəsindən gəlmək mümkün deyil.

Hər bir ifaçıya, tələbəyə “nizamsız çalğı” termini tanışdır. Əvvəllər heç də pis ifa olunmayan əsər, birdən-birə alınmır: əllərin hərəkətində çətinlik hiss olunur, qaydaya salınmış çalğı priyomlarının sistemi pozulur, ifaçının barmaqlarının hərəkəti itir, kobudlaşır və s. Belə bir fikir var ki “nizamsız çalğı” musiqi materialının öyrənilmə prosesində tez templərin düzgün istifadə edilməməsindən irəli gəlir. Bəzi hallarda doğrudan da belədir. Bəs belə anlarda nə baş verir və bunlar şagirdin, tələbənin barmaqlarının məkan dəqiqliyinə necə təsir göstərir? İ.Hofman bunu belə izah edir:

“...Xırdaca səhvlər, qüsurlar çətin fiqurların tez tempdə təkrarı vaxtı fikrimizdən yayınrlar, tez tempdə təkrarların sayı artdıqca həmin nöqsanların həcmi də genişlənir və nəticədə bütövlüklə səs palitrası təhrif olunur. Lakin bu, hələ ən pisi deyil, güman ki, hər bir təkrar zamanı biz eyni xırdə səhvləri etmirik, səs palitrası tamamilə tutulur. Barmaqları hərəkətə gətirən sinir təkənləri (impulsları) əvvəlcə tərəddüd içində qalır, sonra isə getdikcə zəifləyir və tamamilə sona yetişir, onda da barmaqlar – “yapışır!”

Göründüyü kimi, burada Hofman elə həmin diqqətsiz, səliqəsiz ifanı nəzərdə tutur (qonşu klavişlərə toxunmaq, klaviaturanın not mətninə görə nəzərdə tutulan hissələrinə düşməmək).

“Nizamsız çalğı” ilə mübarizədə Hofman belə bir təklif də irəli sürmüşdür: “...Tələbə dərhal asta tempə qayıtmalıdır. O, düzgün

təkrarların həcmi kifayət qədər olub, dolaşlıq səs palitrasını ifaçının beynindən silib çıxarana qədər anlaşılmayan yerləri inadla, təkrar-təkrar, aydın, səliqəli və ən başlıcası isə asta tempdə çalmalıdır. Bu cür məşğələləri mexaniki tapşırıq kimi qiymətləndirmək olmaz, çünki pozulmuş təsəvvürlərin bərpasına yönəliblər. Çalışın ki, fikrinizdəki səs mənzərəsi aydın olsun, onda barmaqlar da ona tabe olacaqlar” (2, səh. 58). Bunların hamısı musiqinin estetik qavrayışını zəiflədir və ifaçının texnikasına zərər yetirir. Bəzən tələbələr hər əli ayrılıqda öyrənməyi ixtisar edirlər və bu da təxmini ifaya gətirib çıxarır. Çünki hər əl ayrı-ayrılıqda nə etdiyini bilmir və birgə çalanda da şüurlu çalğı mexaniki çalğıyla əvəz olunur. Belə vəziyyətdə qulaq əsasən sol ələ nəzarəti itirir, sağ əl sol əli üstələyir və sol əlin texnikası geridə qalır. Sol əl üzərində də sağ əldəki kimi diqqətlə, dəqiqliklə işləmək lazımdır. Daha çox sol əlin azad, boş hərəkətinə, səslərin bərabərliyinə (eyni dərəcədə dərinliyinə) nəzarət etmək lazımdır. Məşğul olma prosesində bunu daima xatırlamaq vacibdir.

Bütün bu sadalanan problemlər nəinki ali və orta musiqi təhsil ocaqlarının müəllim və tələbələrinin, həmçinin solist pianoçuların, fortepiano incəsənəti tarixçilərinin və musiqi nəzəriyyəçilərinin böyük maraq və qızgın mübahisələrilə nəticələnir. Texnika üzərində işin səhv yönləndirilməsi, düzgün olmayan məşqlər sonda tələbələrdə texniki defekt və çatışmazlığa gətirib çıxarır. Pianizmin metodika və təcrübəsində verilmiş texniki prinsiplərin inkişafı və davamı İ.Hofmanın və F.Buzoninin fortepiano ifasının əsasları ilə bağlı işlərin yaranmasına təkan vermişdir. Hofman və Buzoni ifaçının texniki bacarığının kamilləşməsinə zəruri saydıqları üçün pianoçuları öz individual bacarıqlarına uyğun olaraq texnikanın problemlərini öyrənməyə, təhlil və dərk etməyə çağırırdı.

Ədəbiyyat

1. Г.Нейгауз. “Об искусстве фортепианной игры: Записки педагога”. 5-е изд. “Музыка”. Москва – 1988.
2. Г.Коган. “Работа пианиста”. Гос. муз. изд. Москва – 1963.
3. Н.А.Султанов. “О работе над некоторыми видами фортепианной техники/терции, октавы, аккорды и скачки/ Методические рекомендации для студентов консерваторий и музыкальных училищ”. Баку – 1932.

Резюме

В статье написанной Гюльнар Мирзеевой было разобрано звучание, работа над методами чётки звуков, техникой фортепиано... В статье доводятся до внимания читателя советы известных музыкантов и педагогов, а так же цитаты из их методики и практики ...проблемы игры на фортепиано требует нового педагогического взгляда и решения при помощи новых методик, что так же охвачено в статье. Изученный материал может помочь студентам с проблемами в технике, а так же с проблемами в звучании.

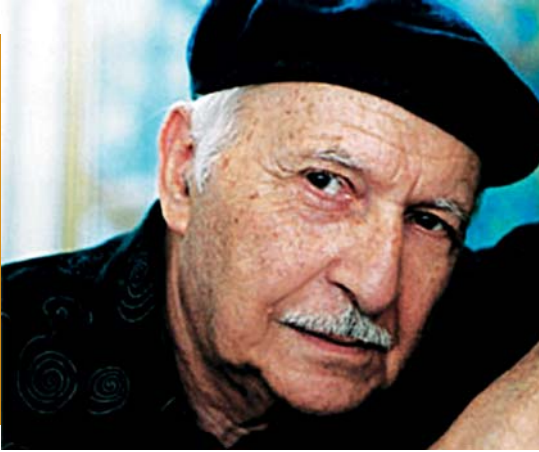
Ключевые слова: звук, фортепиано, техника, метод, практика.

Summary

This article is written by Gulnar Mirzayeva as work on piano technique, consonance, getting the sounds of melodious necessary for playing methods, investigated by means of coverage. In this article the quotes of well-known musicians, educators, consultants, experiences and methods bringing to the attention of the reader. The problems of the modern pedagogical methods of piano performance, innovation-based solution that requires attention was given to this article. The obtained results were investigated techniques in terms of sound, could be an auxiliary tool for students with difficulties.

Key words: sound, piano, technique, method, practice.

Nağıllar dünyasına düşmüş insan...



Günel Qacarova,
Rəssamlıq Akademiyasının nəzdində
İncəsənət Kollecinin dizayn müəllimi,
rəssam-sənətsünas
E-mail: greklam_2007@mail.ru

Hələ rəssamlıq məktəbinin tələbəsiyənkən o, yerli və xarici müəlliflərin kitablarına – Çin nağılı "Balaca Simodo", Əvəz Sadiğin "Mingəçevir", C.Məmmədquluzadənin, H.Seyidbəylinin hekayələrinə illüstrasiya çəkirdi. A.Hacıyev Kiyev İnstitutunda təhsil alarkən əsasən müasir Şərq ədəbiyyatına illüstrasiyalar hazırlayaraq, bu sahədə püxtələşir. O illərdəki əhəmiyyətli işləri arasında Ş.Rəşidovun "Şərq nağılı", "Respublika prokuroru", V.Timçanovun "Palıd altında məktəb" kimi kitablar var. Bu işlərdə təsviri başlanğıcın üstünlük təşkil etməsinə baxmayaraq, rəssama həmişə yaxın olmuş dekorativizmə meyil sevilir

Altay Hacıyev, yaradıcılığının böyük bir dövrünü kitab qrafikasının inkişafına sərf edib. Neçə-neçə kitabı bədii tərtibat verib, bir çox əsərlərə illüstrasiyalar çəkib (4, səh. 8). Onun yaradıcılıq axtarışlarında uşaq kitabı əsas yerlərdən birini tutur (2, səh.10).

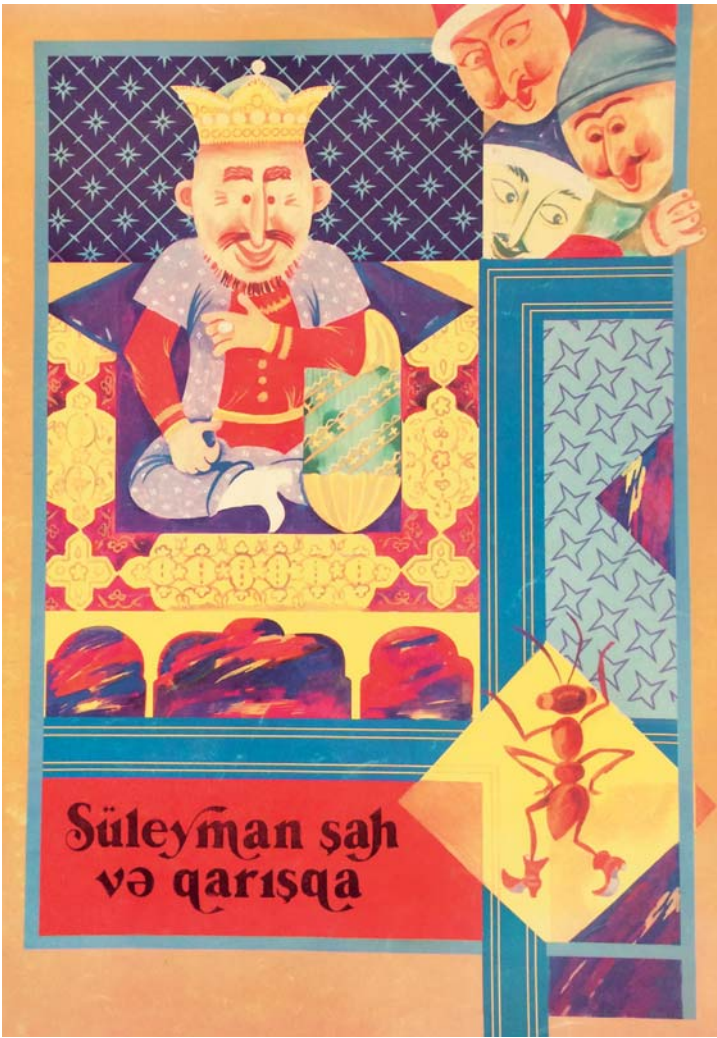
Altay Hacıyevin uşaq kitablarına verdiyi illüstrasiyalar səmimiyyəti, sadəliyi ilə fərqlənir. Uşaqlara olan sonsuz məhəbbəti bütün yaradıcılığı boyu onu tərk etmir. Uşaqlar üçün çəkilmiş sadə, anlaşılıq rəsmlər kitabın məzmununun açılmasına xidmət edir. Uşaqlar, böyüklər tərəfindən oxunan nağılı yalnız eşitmək deyil, eyni zamanda görmək, hətta mütləq əl vurmaq, bilmək istəyirlər, onlar adi dinləyici, seyrçi deyil, nağıllar dünyasına düşmüş insanlardır. "Balaca tamaşaçı"nın bədii təfəkkürü məhz ilk kitablarla, bu kitablarda gördüyü rəsmlərlə formalaşır. "Şəngülüm, şüngülüm, məngülüm", "Şah və qarışqa", "Quşlarla söhbət" və digər nağıllar uşaqların ən sevimli kitablarına çevrilmişdir (1, səh.12).

"Şəngülüm, Şüngülüm, Məngülüm" nağılı Altay Hacıyevin təfsirində uşaqlara xas həssaslıq ruhunda - sadələşdirilmiş formaların, əlvan rənglərin diliylə danışmağa başlayır. İcra tərzinin özündə, çəkdiyi hər əşyaya canlı diqqətində mahir nağılçı qabiliyyəti hiss olunur. Miniatur ornamentləri ilk başlanğıca xidmət edir və rəssam bunu Şərq forma təşkili vahidi kimi götürür. Nağılın A.Hacıyev yozumu, ilk növbədə xalq yaradıcılığının dərinəndən duyulması ilə bağlıdır. Mətnlə təsvirin çulğalaşması təsəvvürünün yaradılması faktı mühüm məqam olaraq qalır və eyni zamanda rəssam, qrafika üçün ümumi olan, uşaq kitabının mükəmməl obrazlı axtarışları yolunu davam etdirərək, stankovizmdən yayına bilmir. Çevirmə onun üçün vahid təsvir meydanı, vərəqləyərkən səhifələ-

rin dəyişməsi – fasilə punktlarıdır: kompozisiyaya, məkana, ritmə diqqət mütləqdir. Üz qabığındakı şəkil məzmununa yalnız eyhamdır, lakin onu heç vaxtla tamamilə faş etmir, şən və sadə möcüzə vədi kimi səslənir.

Rəssam bizi dərhal qayğıkeş ana keçisi və onun balalarının xoşbəxt, rahat həyatına aparır. Müəllif birbaşa təsviri verilmiş "...bu keçidir", "bax o ev"i, göstərərək bəzi yerlərdə illüstrasiya və mətn çulğalaşır. Səhifə çevrilərkən əhvalat başlanır, əlvan şənlik səhifədən-səhifəyə keçir. Cığır zolağı qıvrıq naxışla dolaşır, üzəriylə keçisi qaça-qaça evindən uzaqlaşır. Daha bir tullanış və növbəti səhifə gəlir. Ağaclığın dağ motivləri, buludlar - bəzən ornament peyzajı əvəz edir. Buta şəklində stilizə edilmiş ağaclar, naxışvari qıvrılan buludlar - hər yerdə miniatur təsiri duyulur.

Sonra A.Hacıyev bizə kitabın əlvan olmayan təzadlardan qurulmuş başlıca palitrasını açır. Göy füzə, yaşıl, qırmızı, narıncı rənglər bir-birini ritmik əvəzləyir. Rəssam sarını bürkülü gün üçün bir qədər zəif və kontrastlarda həddən artıq parlaq hesab edərək kənar tutur. Bu, hələ kitabın əvvəlidir, əsas iştirak edən qüvvələr isə artıq təqdim olunublar. Süjet artıq ixtiyar sahibidir, o, keçinin çəpirlərlə oynadığı xoş, qayğısız intonasiya ilə yola çıxır. Boz Qurd bir az aralı kağızın küncündə gizləni. Onun təsviriylə təxəyyülümüz həyəcana gəlir, rəssam sanki şəklini çəkib bitirməyə, daha doğrusu, sonrasını tez öyrənməyə tələsir. Sanki dünya kinematoqrafından əxz etdiyi bu cəsarətli paralel hərəkət üsuluyla bizi irəli cəlb edir. Süjet açıldıqca rənglər tündləşir, çalarlar qatılışır, gərginlik artır. Rəssam ləkələrlə işləyir, təsvirin cazibəli oynaq qaçışından üstünlüyü ağırçəkili rəngkarlığa verir. A.Hacıyev rəsmləri



assimetrik yerləşdirərək, təsvir meydanını hissələrə ayırır (5, səh.17-18).

Hər bir illüstrasiya parlaq fon ləkəsiylə təqdim edilmişdir, üzərində isə enerji dolu hərəkətlər çəkilmiş səhnələr var və mahiyyət son dərəcə yığcam quraşdırılmışdır. İkinci dərəcəli lakin inadçı elementləri rəssam xırda remarkalar şəklində qonşu səhifəyə dağıtmaqla süjeti ümumiləşdirərək yayır. Əsl dəmirçixana çəkir, odalov püskürtüsünə eyham vuran zoğalı kvadratda dəmirçinin və Qurdun fiqurlarını və mütləq atribut kimi divar boyu asılmış nalları nəqş edir. Qonşu səhifədə ornamentin zolağıtək Şərq üslubunda qab, aşağıda isə dəmirçi zindanı əks olunub. Nağılda yeganə insan obrazı - dəmirçi rəssamın və nağıl müəllifinin təsəvvürünü ümumiləşdirir. Güclü, işgüzar və fəndgir dəmirçi obrazı A.Hacıyev tərəfindən etik şəkildə nəzərə çarpdırılır. Onun isti papağı, qaralmış narıncı bədən, qış çarıqları dəmirçixananın istiliyini bir az da artıraraq, oxucunu sanki sonuncudan qabaqkı səhifədə qırmızı fonda verilmiş nağılın kulminasiya məqamına – Keçi və Qurdun döyüşünə hazırlayır. Yanaşı səhifədə kiçik qara kvadratin küncündə özünə yer tapmış Məngül döyüşü həyəcanla izləyir. Qaranın, qırmızının və ağın təzadı qızıq münəqişədə əzgin atmosfer yaratdığı vaxt qonşu səhifədə artıq döyüşün taleyi həll olunmuşdur. Keçinin itilənmiş buynuzları yayınmaq istəyən Qurdun bədənində sancılımdır.

Növbəti vərəqləmə bütövlükdə birinci səhnəni təkrarlayır. Sevimli evcik, dərə-təpəli mənzərə, kiçik ağaclar, həlim təzadlar rəssamın özünün də iştirak etdiyi bu kiçik möcüzəni bitirir. Məhz buna görə arxitektura motivləri də, peyzaj və landşaft da Abşeronsayağı stilizə olunmuşdur. Bu xüsusiyyət bir qədər sonra müəllifin uşaq illüstrasiyasında aydın əks olunur. M.Müşfiqin nağılları mövzusu rəssam üçün bitməmiş qalır. Təqribən, 40 ildən sonra A.Hacıyev yenidən “Şəngülüm, Şüngülüm, Məngülüm”ün illüstrasiyasına başlayır. 1990-cı ildə o, “Uşaq kitabında ən yaxşı illüstrasiyaya görə” Soros Fondunun mükafatına layiq görülür, 2001-ci ildə isə “Turan” nəşriyyatı sözügedən nağılın yeni variantını buraxmışdır.

Kitab sözsüz ki, həm sosial və mənəvi dəyişiklikləri, həm də bunların rəssama təsirini əsk etdirir. Köhnə variant bir sıra dəyişikliyə məruz qalmışdır. Və Hacıyev bəzi yerlərdə öz köhnə illüstrasiyalarına riayət etməyi düşünsə də, ifadə hər şeyə rəğmən yeni şəkildə təzahür edir. Kitabçanı həmişə yeni variant adlandırmaq olmaz: hər şey öz yerində qalıb. Lakin hardasa kontur azca qabarıq çəkilmiş, şəkil təfərrüatlardan azad olmuş, ziddiyyət kəskinləşmiş və personajların xarakteri bəlli olmuşdur. A.Hacıyev Qurd surətini yeni formada həll edir. Laqeyd, passiv qoca Qurd indi xeyli cavanlaşmışdır, o, hərəkətli, fəal və inanılmaz dərəcədə acıqlıdır (6, səh. 23).

Onun uşaq illüstrasiyasında növbəti əhəmiyyətli işi yenə 40 illik fasiləylə iki dəfə nəşr edilmiş “Süleyman Şah və Qarışqa” kitabçasıdır. İlk variant (“Azərnəşr”, 1965-ci il) Azərbaycan dilində nəşr edilmişdir. O dövrün uşaq kitabı üçün hər cür romantikliyin kənarlaşdırılması xarakterikdir, “nağılcılıq” istənilən kitabdan inadla yox edilir, öz növbəsində ora realizmin hakim təsiri sızdırılırdı.

Miniatürü yaradıcılığının təməli hesab edən rəssam, bu meyli ilə “Şah və Qarışqa”da gözəl improvizator kimi çıxış edir. Miniatür, onun şərti yozumu və dekorativizmi ilə təsviri mühiti qavrayış üçün azad və açıq saxlayır. Nağılın özü müəyyən şərtlik tələbi irəli sürür. Kitabda bütün təsviri nizam mübaliğəli, şərti teatral, bir qədər oyuncaqvaridir. Rəssam fiqur pozalarının düzümündə peyzajın və səthlərin təfsirində miniatür qanunlarından fəal surətdə istifadə edir, ayrı-ayrı yerlərdə XVI əsr məşhur Təbriz ustalarının nümunələrinə əsaslanır. Bu iş müəllifi maraqlı kolorist kimi xarakterizə edir. Miniatür dünyası üçün xarakterik olan sağdan sola, Şərqdən Qərbə hərəkət; kəsilməmiş fragmentar kompozisiyalar natamamlıq mühiti yaradır. Şahın at üstündə fiquru iri verilmiş, ön plana çəkilmişdir, nərmə-nazik Qarışqa isə gül ornamentini hörməsinin üzərindədir, o yalnız qara rəngiylə seçilir. Şah atlılarının fiqurları dəqiq, ritmik düzülüb, gül ləkələri onların statikliyini pozaraq hərəkət illüziyası yaradır: qırmızı, incə füzə, narıncı, yenə füzə, yenə qırmızı. Bütün vərəqlər kəsilməmiş xalça kompozisiyalarının dekorativ motivləri ilə haşiyələnmişdir ki, bu da baş verənlərin nə isə böyük və real bir şeyin yalnız bir hissəsi olduğu duyğusunu yaradır. Ayrı-ayrı səhnələrdə Altay Hacıyev miniatürü kostyumlara və ənənəvi jestlərə cəmiyyət demək olar ki, təkrarlayır. “Şah Qarışqanın qonaqlığında” səhnəsi maraqlıdır (analoqu Sultan Məhəmmədin “Sam Mirzənin məclisi”dir).

Rəssamın təfsiri illüstrasiyanı çox maraqlı edir. Qeyd olunan miniatür üçün xarakterik olan spiralvari kompozisiya çəkilib qonşu səhifəyə gətirilib və orada dekorativ hörməni bəxşiş daşıyan həşərat fiqurları davam etdirir. Obrazların xarakteristikası son dərəcə şərtdir və tamamilə Səfəvi dövrünün miniatürünə əsaslanır. Parlaq və zəhmli, sarayın nisbətən “monqoloid” simalarından olan Şah etnik sarıdan fərqləndirilmişdir. A.Hacıyev əsas səhnələri bir səhifədə ümumiləşdirərək fraqmentləşdirir. “Şəngülüm, Şüngülüm, Məngülüm”də sınaqdan çıxarılmış üsul burada dəqiq arxitektónika qazanır. Səhifə qeyri-bərabər səthlərə ayrılır. Əsas səhnə böyük səthdə, ondan əvvəl gələn, xırda şriftlə verilmiş hədisə kiçik səthdədir. Heyvanların davranışlarını insanların rəftarına bənzədib özünəməxsus şəkildə canlandıraraq, illüstrasiya problemini maraqlı həll edir. Antropomorfizm uşaq kitabında hələ də diskussiya problemi olaraq qalır. Sənətkar təsvir etdiyi istənilən heyvanın folklorunda qeyd olunan şərti xarakterini müəyyən edən xüsusiyyətini nəzərə çarpdırmağa çalışır. Qurd – səfeh və sadələvh, ayı – qüvvətli və xeyrxah, qarışqa – cəld və müdrikdir. Rəssam bu xüsusiyyətlərdən möhkəm yapışaraq, bəzən onları sahiblərindən daha üstün edir, çəkdiqlərinə bizə tanış antropomorf ton verir. Belə ki, qarışqa surəti həmişə məxsusi, rəngi və forması dəqiq, demək olar ki, çəkisiz, əməksevər, yüngül və hərəkətli müdrik qocanın yığcam obrazı ilə assosiasiya yaradır. O, yapışqan, möhkəm xətlə, daim hərəkətdə çəkilib.

Altay Hacıyev demək olar ki, bütün səhnələrdə qəsdən qarışqanı ağ vərəqin açıq sahəsində təsvir edir, onun azadlığını, müstəqilliyini nəzərə çarpdırır və bununla kiçik oxuculara nağılın məğzini çatdırır.

Qarışqa və onun çarlığının əksinə olaraq, Süleyman şah və ətrafı lokal ləkələrlə, süst hərəkətlə təsvir edilir. Bu xüsusiyyət “Şah qa-

rışqanın qonaqlığında”, “Qarışqa bardaqla”, “Şahın fərmanı” səhnələrində aşkar görünür. “Şəngülüm, Şüngülüm, Məngülüm”dən fərqli olaraq, 2001-ci ildə rus dilində təkrar nəşr edilmiş “Şah və Qarışqa” nağılı (“Turan”, Bakı) əhəmiyyətli dərəcədə dəyişmişdir. Kitab bir çox cəhətdən sovet nəşrindən fərqlənir. Əlinin altında illüstrasiyaların orijinalları olmayan müəllif onları təzədən işləməli olub. O, öz köhnə şəkillərini təkrar etməyib. Rəssam kompozisiya problemlərində, fiqur və personajların pozalarının yozumunda, dekorativ işləmələrdə miniatür sxemdən uzaqlaşmış.

2001-ci il variantı emosional və koloristik cəhətdən uduşludur. Burada Altay Hacıyev öz qrafikasını estetik çərçivəyə salmış. O, açıq və əlvan nitqin cazibəsindədir. İşdə yenilik – xalq poetikasının satirik ruhudur. Saray fiqurları iri və dəqiq təsvir edilmişdir, rəssam onların kefcil və dəbdəbəli məişətini israrla göstərir. Qısa bir jestdə gülünc və dairəvi siluətlərdən açıq-aşkar şənlik havası gəlir. Qarışqa surəti dəyişməyib və bu, iki dünya arasındakı fərqi bir az da artırır. Kolorit parlaq, dolğun, təzadlıdır. Lakin lokallaşdırılmış rəng ləkələri səhifələri ağırlaşdırır və bəzən detallar əsassız şəkildə əhəmiyyətli çıxış edirlər.

Rəssam tünd sürməyi və tünd yaşıl ləkələrlə zoğalı-sarı tonu saxlayaraq, üstünlüyü isti rənglərə verib. Ornamental hörmələrdən bol-bol istifadə edərək, hərdən onun sırasına tamamilə yeni motivlər qatır. Həndəsi butalara yerləşdirilmiş səhifə nömrələri kitabın orqanizminə uğurla uyğunlaşmışdır. “Şah Qarışqanın qonaqlığında” səhnəsi də orijinal kompozisiya həlli ilə bir yenilikdir. A.Hacıyev spiralşəkilli sxemə əsaslandığına baxmayaraq, onu bitirmir, belə ki, personajları çevrə boyu elə düzür ki, aşağıdakı obrazlar tərsinə təsvir edilmiş vəziyyət alır. Bu cür gözlənilməz üsul səhifəni qavrayış üçün maraqlı və yüngül edir, səsli-küylü, şən, bununla belə tamamilə dünyadan təcrid olunmuş ab-hava yaradır (7, səh. 7-8).

Ədəbiyyat

1. E.Qankina. “Müasir uşaq kitabında rəssam”. Moskva – 1977.
2. V.Favorski. “Uşaq kitabının formal tərəfləri barədə bəzi şeylər”. Moska – 1961.
3. “Uşaq kitabı rəssamları özləri və yaradıcılıqları barədə” (oçerklər toplusu). Bakı – 1987.
4. M.Nəcəfov. “Altay Hacıyev”. Bakı – 1972.
5. “Şəngülüm, Şüngülüm, Məngülüm”. Bakı – 1964.
6. “Şəngülüm, Şüngülüm, Məngülüm”. “Turan”. Bakı – 1999.
7. “Şah Süleyman və Qarışqa”. Bakı – 1965.

Резюме

В этой статье рассказано про творчество народного художника Алтая Гаджиева. Алтай Гаджиев посвятил большую часть своего творчества развитию книжной графики, создал художественное оформление для большого количества книг, создал иллюстрации ко многим произведениям. Детская литература основная область творчества Алтая Гаджиева.

Ключевые слова: книга, иллюстрация, изображение, сказка, художник.

Summary

This article is about Altay Hacıyev's oeuvre. Altay Hacıyev spent a big part of his oeuvre on development of book graphics, made art decorations to many books, drew many illustration to works. Children books are the main part of Altay Hacıyev's oeuvre.

Key words: book, illustration, image, tale, artist.

Heykəltəraş Sədabə Əliverdibəyovanın zəngin örnək dolu yaradıcılıq yolu

Samir Sadıqov,
Azərbaycan Dövlət Rəssamlıq Akademiyasının
“İncəsənət tarixi” kafedrasının müəllimi, sənətsünaslıq üzrə fəlsəfə doktoru
E-mail: samir_qismetoglu@mail.ru

Azərbaycanın çoxsahəli müasir təsviri sənətinin yeni peşəkar növlərindən sayılan heykəltəraşlıq özünəməxsus inkişaf yolu keçmişdir. Heykəltəraşlığımız monumental təbliğat planının həyata keçirilməsi prosesində yaranıb boya-başa çatmış və misilsiz nailiyyətlər qazanmışdır

Azərbaycan heykəltəraşlığının yaradıcılıq uğurları yaşlı, orta yaşlı və gənc nəsildən olan istedadlı tişə ustalarının fəaliyyəti ilə bağlıdır. Qabaqcıl dünya incəsənətinin təcrübəsindən faydalanaraq milli və beynəlmiləl plastik sənətin ənənələrini davam etdirən heykəltəraşlarımızın monumental və dəzgah əsərləri müasirlik və novatorluq duyğuları ilə səciyyələnir. Azərbaycanın professional heykəltəraşlığı XX əsrin əvvəlində formalaşaraq inkişaf etmişdir. Azərbaycan heykəltəraşlıq sənətinə 1960-cı ildə gələn heykəltəraşlardan biri də Sədabə Əliverdibəyova olmuşdur.

Sədabə Əliverdibəyova 1927-ci ilin baharında doğulub. Anasını tez itirsə də, atası Sadıx bəy, çox sevdiyi əmisi Bahadır bəy onu qayğısız böyütmüşdülər. Kiçik Sədabə həyatda pəncədən fıqrlar düzəltməyi çox sevirdi. Onun düzəltdiyi gəlinclərə, müxtəlif fıqrlara baxan atası və əmisi qızın heykəltəraş olmaq arzusunu duyurdular. Doğrudan da, Sədabənin qəlbi sənət eşqi ilə döyünürdü. Bakının 132 saylı məktəbini bitirən gənc qız sənədlərini Əzim Əzimzadə adına Rəssamlıq Məktəbinə təqdim edir (2, səh. 3).

1952-ci ildə Rəssamlıq Məktəbini müvəffəqiyyətlə bitirən Sədabə Əliverdibəyova təhsilini Leninqradda (Sankt-Peterburq) davam etdirmək istəyirdi. Ata isə anasız böyütdüyü övladının gözündən uzaq düşməsiylə razılaşa bilmirdi. Lakin qızının sənətə məhəbbəti, heykəltəraş olmaq arzusu atanın inadına qalib gəlir. O, 1952-ci ildə V.N.Muxina adına Leninqrad Ali Rəssamlıq Məktəbinə daxil olur. Tələbəlik həyatı gənc Sədabənin sənət haqqında dünyagörüşünün daha da genişlənməsində mühüm rol oynayır. O, görkəmli



Gənc qız portreti

müəllimlərdən dərs aldıqca, heykəltəraşlıqla bağlı bilikləri daha da dərinləşir. Leninqradın məşhur muzeylərini gəzdikcə, şəhəri bəzəyən əzəmətli heykəlləri gördükcə gənc qız abidələr yaratmaq, görkəmli insanların heykəllərini düzəltmək amalı ilə Bakıya tələ-

Neftçi portreti



sirdi. 1958-ci ildə Leninqradda təhsilini bitirən Südəbə Əliverdibəyova doğma Bakıya qayıdır.

Həmin vaxtdan etibarən o, müstəqil şəkildə sənət əsərləri yaratmaqla məşğul olur. “Çoban”, “Niyazinin büstü”, “C.Məmmədquluzadənin büstü”, “H.B.Zərdabının heykəli”, “Baramaçı qız” və digər əsərləri ilə Azərbaycan incəsənətinə öz töhfəsini verir.

“Çoban” fiqurunda konstruktiv quruluşu qüvvətli və inandırıcıdır. Fiqurun plastikası, harmonik keçidləri təsdiqləyir ki, heykəlin yaradılmasında Südəbə Əliverdibəyova, həyat müşahidələri və bu qəbildən olan insanlar haqqındakı təsəvvüründən bəhrələnərək layiqli əsər yaratmışdır. “Çoban” heykəl kompozisiyası forma dürüstlüyü, kamilliyi, plastikliyi və canlılığı ilə seçilir. Onun gözləri diqqətlə, ehtiyatla uzaqlara baxır. Çobanın simasında, baxışının dərinliyində otlağın genişliyi öz əksini tapmışdır. Məhz “Çoban” heykəlini yaratdığı illərdə sənətkar, illərdən bəri fikrində dolandırıldığı ideyaları əsərlərində tükənməz bir istedadla təcəssüm etdirirdi. Yaradıcılıq niyyətlərinin həyatda tətbiqinin gedişi göstərir ki, heykəltəraş gündəlik müşahidələrində topladığı biliyi ümumiləşdirməyə, yaşadığı mühitin ictimai idealını özünəməxsus tərzdə tə-

cəssüm etdirməyə çalışır.

Südəbə Əliverdibəyovanın yaratdığı “Niyazinin büstü”ndə dərin fəlsəfi fikirlər öz əksini tapmışdır. Azərbaycanın xalq artisti, bəstəkar və dirijor Niyazi ilə yaxından tanış olduğundan, yaradıcılığına da tam bələd idi. Bu səbəbdən də uzun müddət axtarış apararaq işə başlayır, dirijorun portretini hazırlayır. Niyazinin obrazında şəxsiyyətin həyatiliyinin ifadəsi önə çəkilib. Bir qədər əsəbi və çevik sifətli dirijorun gərgin yaradıcı vəziyyəti əks olunub. Portret sadə və təmkinlidir və bu təmkinlilik musiqçinin obrazındakı əsəbi təəssüratı artırır. Heykəltəraş plastik ifadəliyin bütün gücünü, tam diqqətini xarakterin psixoloji çalarlarının aşkarlanmasına yönəldib.

Südəbə Əliverdibəyova yaradıcılığına məxsus mülayim, incə çalarların qradasiyası, jestin dərinəndən düşünülmüş qənaətciliyi - bütün bunlar tamaşaçı qarşısında bədii həlli tapılmış obrazın bütöv mənəvi-psixoloji aləmini, həyəcan və düşüncələrini açıqlayır. Portretin güclü, əzmlı modelləşdirilməsi, dirijorun çöhrəsindəki sualedici, həm də bununla bərabər fikrə dalmış baxışı onun qəlbinin ən dərin guşəsindəki duyğuları üzə çıxarır. Bu portret hal-hazırda maestronun ev-muzeyində tamaşaçılara nümayiş etdirilir.

Bakının Sahil qəsəbəsində 1941-1945-ci illərdə faşizmə qarşı döyüşlərdə həlak olanların xatirəsinə həsr etdiyi “Ana” abidəsi isə öz monumentallığı ilə diqqəti daha çox çəkir. (1, səh. 3).

Azərbaycanın memorial plastikası da heykəltəraşlığın digər növləri kimi II Dünya müharibəsinə qədər təşəkkül mərhələsi keçmişdi. Ancaq inkişaf dövrü II Dünya müharibəsindən sonraya təsadüf edir. II Dünya müharibəsi bədii yaradıcılıq sahəsindəki ziyalılar qarşısında böyük vəzifələr qoydu, onların yaradıcılıqlarını ölkənin müdafiəsinə istiqamətləndirdi. Məhz həmin mərhələdə respublika heykəltəraşlarının yaradıcılığı müharibədə igidlik göstərən döyüşçülərin şərəfinə ucaldılan abidələrin inşasına yönəldi. Zaman keçdikcə bu mövzuya həsr olunmuş abidələrin ümumiləşdirilmiş, rəmzi tərzində ifadə edilmiş yeni yaradıcılıq variantları tapılırdı. Onların daşıdıqları mənə, tərbiyəvi təsir qüvvələri çox böyük əhəmiyyət daşıyırdı.

1950-ci illərin sonundan başlayaraq heykəltəraşların həm yaşlı, həm də orta nəslin nümayəndələri, həlak olmuş qəhrəmanların xatirələrini əbədləşdirmək mövzusunda daha tez-tez müraciət edirdilər. Buna da səbəb II Dünya müharibəsi illərində azərbaycanlı döyüşçülərin faşizmin məhvində göstərdikləri təqdirəlayiq

şücaətləri idi. Azərbaycan heykəltəraşları bu qəhrəmanlığı əbədləşdirməyi öz borcları sayırdılar. Adətən şəhər və rayon mərkəzlərində ayrılan müəyyən yerdə xatirə divarı ucaldılır, onun qarşısında əbədi məşəl, həlak olmuşlara ağlayan ananın heykəli və bir qrup vətən müdafiəçilərinin cürbəcür duruşlarda fiqurları ucaldılırdı. Bu tipli abidələr müxtəlif formalarda (dəyirmi, qorelyef, bərelyef və s.) ifadəsini tapırdı. Nəzərdən keçirilən dövrdə Azərbaycan heykəltəraşları tərəfindən yaradılan əsərlərin çoxunda qəhrəmanlıq romantikası ilə aşlanmış ümumi bir təmayül aparıcı mövqeyə malik idi. Bu xüsusiyyətləri özündə əks etdirən sənətkarın, II Dünya müharibəsində qəhrəmanlıq göstərən oğul və qızlarımızın şərəfinə ucaldıldığı abidələr də orijinallığı ilə diqqəti cəlb edir (4, səh. 18).

S.Əliverdibəyovanın Bakının Sahil qəsəbəsində 1941-1945-ci illərdə faşizmə qarşı döyüşlərdə həlak olanların xatirəsinə həsr etdiyi "Ana" abidəsində ana qürurlu, iradəli və məğlubedilməz ruhludur. Vətənin azadlığı yolunda övladlarını qurban vermiş ana bu durumda həyatın bütün əzablarına dözməyə hazır vəziyyətdədir. Daxili hərəkətə əsaslanan kompozisiya dəqiq cizgiləri, ifadəli silueti ilə seçilir. Yumşaq yapma üsulu ananın keçirdiyi hisslərlə uyğundur. Bu kompozisiya müəllifin bədii forma sahəsindəki novator axtarışlarının əyani nümunəsidir. Gözünün sönməkdə olan son ziyası ilə oğul yolunu gözləyən nurani ağbırçəyin baxışları hələ də soraqlıdır. Aradan uzun illər keçib, ananın göz yaşları quruyub, ancaq yenə də ümidini itirmədən yeganə övladının yolunu gözləyir.

Bu obraz heykəltəraşa Böyük Vətən müharibəsi illərində fədakarlıqlar göstərən bütün döyüşçülərin xatirəsinə ehtiramını bildirmək, müharibəyə qarşı qəzəb və nifrət hisslərini tam kəskinliyi ilə göstərmək, qanlı döyüş illərinin dəhşətli insan faciələrinə yol açdığını bədiiləşdirmək üçün geniş imkanlar verib.

Bunlardan başqa heykəltəraşın "Nepalli qadın", "Məhsəti Gəncəvi", "Təyyarəçi qız", "Ümid" kimi əsərləri də müəllifin çoxsaylı uğurlar qazandırır. Bu əsərlər qalereyasında dahi Üzeyir Hacıbəylinin heykəli xüsusi yer tutur. Xatırlatmaq yerinə düşər ki, Südəbə xanım dahi Üzeyir bəyin dayısı qızıdır. Məhz belə bir nəslə mənsub olan istedadlı insanın incəsənətə vurğunluğu da təsadüfi deyilmiş.

S.Əliverdibəyova 1961-ci ildən Azərbaycan Rəssamlar İttifaqının heykəltəraşlıq bölməsinin üzvü kimi 1994-cü ilə qədər Əzim Əzimzadə adına Bakı Rəssamlıq məktəbində müəllim işləyib. Əsas sənət işləri "Niyazinin portreti", "Səhəngli qız", "Cəlil Məmmədquluzadə", "Qız portreti", "Həsən bəy Zərdabi", "Hüseyn Cavid" və başqalarıdır. Respublika və beynəlxalq sərgilərin fəal iştirakçısı olmuşdur.

Görkəmli heykəltəraşın əsərləri hazırda respublikamızın şəhər və rayonlarını bəzəməkdədir. Onun əlləri ilə yaradılan C.Məmmədquluzadənin büstü Milli Dram Teatrının lociyasındakı büstlər arasında özünəməxsus yer tutur. H.B.Zərdabinin əzəmətli heykəli isə M.F.Axundzadə adına Milli Kitabxananın fasadını bəzəyən heykəllər arasındadır. H.Cavidin ev muzeyindəki portreti, Niyazinin ev muzeyindəki büstü, Milli İncəsənət Muzeyində yer alan "Baramaçı qız" ksilografyası da Südəbə xanımın əməyinin məhsuludur.

Ədəbiyyat

1. T.Bədəlova. "Heykəltəraş qadınlarımız". "Ədəbiyyat və incəsənət". Bakı - 1960.
2. Ə.Qurbanov, M.Axundov "Öngünlük üçün: (Heykəltəraş S.Əliverdiyevanın əsərləri haqqında)". "Azərbaycan gəncləri". Bakı - 1959.
3. C.Novruzova. "Müasirlərimizin təsviri". "Ədəbiyyat və incəsənət" qəzeti. Bakı - 1971.
4. C.Novruzova. "Sovet Azərbaycanının heykəltəraşlığı". Bakı - 1973.

Резюме

Статья посвящена творчеству скульптора Судабы Аливердибековой. Анализу подвергаются скульптурные произведения "Пастух", "Бюст Ниязи", "Бюст Дж. Мамедкулизаде", "Памятник Г.Б.Зардаби", "Девушка шелковод" и др. работы. Эти и другие произведения Судабы Аливердибековой украшают сегодня города и регионы республики. Особого внимания заслуживает бюст Дж. Мамедкулизаде, установленный в лоджии Национального Драматического Театра. Величественный памятник Г.Б.Зардаби украшает фасад Национальной библиотеки им. М.Ф.Ахундова. Портрет Г.Джавида, установленный в доме-музее поэта, бюст Ниязи в доме-музее маэстро, ксилография "Девушка шелковод", демонстрируемая в Национальном Музее Искусств, занимают достойное место в творчестве Судабы Аливердибековой.

Ключевые слова: памятник, композиция, пластика, портрет, мемориал.

Summary

This article is written by Gulnar Mirzayeva as work on piano technique, consonance, getting the sounds of melodious necessary for playing methods, investigated by means of coverage. In this article the quotes of well-known musicians, educators, consultants, experiences and methods bringing to the attention of the reader. The problems of the modern pedagogical methods of piano performance, innovation-based solution that requires attention was given to this article. The obtained results were investigated techniques in terms of sound, could be an auxiliary tool for students with difficulties.

Key words: sound, piano, technique, method, practice.

ŞƏRQ-QƏRB KONSEPSİYASINA DAİR ARAŞDIRMALAR

Sevil Mikayılova,
Ü.Hacıbəyli adına Bakı Musiqi Akademiyasının dissertantı
E-mail: habishka83@mail.ru

Sənətşünaslığın maraqlı və daim aktual olan məsələləri sırasında – Azərbaycan bəstəkarlarının musiqi və elmi-publisistik irsində Şərq-Qərb konsepsiyası ilə bağlı problemlər xüsusi yer tutur. Bu anlayış özündə əksliklə vəhdəti, antitezislə sintezi birləşdirməklə, əslində bütövlükdə dünya mədəniyyətinə yanaşmanın müəyyən dərəcədə şərti xarakterini əyani nümayiş etdirir

Müasir dövrdə, beynəlxalq miqyasda davam edən qloballaşma şəraitində Şərq-Qərb konsepsiyasının dünyanın iki fərqli mədəniyyətini təkcə bir-birindən ayıran anlayış kimi deyil, bunları bir-birinə bağlayan, ümumi cəhətləri üzə çıxaran bir fenomen kimi yanaşma tələb etməsi göz qabağındadır. Təbii ki, Şərq və Qərb mədəniyyətinə aid ümumi qanunauyğunluq və prinsiplərin aşkarlanması üçün ilk növbədə, hər birinin spesifikasiyası üzə çıxarılmalı və daha sonra müqayisə aparılmalıdır ki, diqqət mərkəzinə çəkdiyimiz məsələnin çoxcəhətliliyini, bir yandan ziddiyyət daşıdığını, digər tərəfdən isə bunu təşkil edən ünsürlərin qırılmaz bağlılığı ilə şərtləndirilmiş vəhdətini əyani nümayiş etdirdirsin.

Şərq-Qərb sintezinin musiqi mədəniyyəti sahəsində təzahürü özlüyündə olduqca maraqlı və mürəkkəb problemlərin geniş dairəsini əhatə edir. Əsrlərdən bəri Şərq və Qərb musiqi mədəniyyəti kimi müəyyən etdiyimiz musiqi sənətinin tarixi inkişaf prosesini izlədikdə, bunların qarşılıqlı əlaqələrinin qədim tarixə malik olduğunu və çoxcəhətli inikasını müşahidə edə bilərik. Bu tədqiqatda qarşıya qoyduğumuz problemlər konkret şəkildə XX əsr milli bəstəkarlıq yaradıcılığı ilə bağlı olduğundan, məsələnin tarixi icmalını da ən ümumi şəkildə təqdim etməyi məqsədəuyğun saymışıq.

Dünya musiqisi tarixinə diqqət yetirdikdə, Şərq və Qərb musiqi mədəniyyətlərinin daim bir-biri ilə təmasda, ünsiyyətdə, integrasiya şəraitində yaşayıb formalaşması nəzərə çarpır.

Şərq mədəniyyətinin ayrılmaz hissəsi kimi böyük uğurlara imza atmış Azərbaycanın mədəniyyəti və musiqi sənəti də heç vaxt dünya musiqisindən təcrid olunmamışdır. Əksinə, unikal coğrafi şəraiti və siyasi mövqeyi, Böyük İpək Yolu üzərində qərar tutması sayəsində ölkəmiz, müxtəlif sivilizasiyaların çulğalaşdığı bir məkana, hərtərəfli münasibətlərin daha möhkəm və davamlı xarakter aldığı mərkəzə çevrilmişdir. Şübhəsiz ki, Azərbaycanın bu kontekstdəki mühüm rolu, ümumiyyətlə Şərq və Qərb dünyasına mənsub xalqların mədəniyyət və incəsənətində dərin iz qoymuşdur.

Şərq-Qərb əlaqələrinin maraqlı təzahürlərindən biri Avropa bəstəkarlarının əsərlərindəki oriyentalizm təmayülünün təmsalında müşahidə olunur. "Qoca qitə" bəstəkarlarının yaradıcılığının maraqlı səhifələrini təşkil edən "İspan mövzusu", eləcə də Şərq obrazları ilə bağlı nümunələr bu istiqamətin parlaq təsdiqidir. Məlum olduğu kimi, oriyentalizm rus bəstəkarlarının yaradıcılığında xüsusilə mühüm əhəmiyyət kəsb etmişdir.

Ümumiyyətlə, Azərbaycan musiqi mədəniyyətində boy göstərən Şərq-Qərb əlaqələrindən danışdığımız zaman burada "rus amili"nin rolu mütləq qeyd edilməlidir. Obyektiv siyasi və iqtisadi şərait Rusiya ilə münasibətlərin zəruriliyini şərtləndirmişdi. Əvvəla, rus xalqı və dövlətinin tarixinə aid son onilliklərdə meydana gəlmiş baxışlar, elmi araşdırmalar nəticəsində toplanmış yeni məlumatların bu barədə köhnə sovet dönmində yaranıb möhkəmlənmiş təsəvvürləri dəyişdirməsi,

bəzi faktları isə tamamilə alt-üst etməsi qarşılıqlı əlaqələrin həm tarixinə, həm xarakterinə yeni mövqedən yanaşma tələb etmişdir. Rus xalqının hələ formalaşma mərhələsində Şərq xalqlarından, türk tayfalarından təcrid olunmaması, aradakı qohumluq münasibətlərinin yaranıb inkişaf etməsi, mədəni ünsiyyətlərin də hələ qədim dövrlərdən başlayaraq mövcudluğu bu gün araşdırdığımız qarşılıqlı əlaqələrin əsl mahiyyətini dərk etməyə imkan verir.

Yeni münasibətlər təkcə Şərq mədəniyyətini, türk dünyasını təmsil edən alimlərin (1, səh. 334) deyil, rus tədqiqatçılarının özlərinin də araşdırmalarında müşahidə olunur. Bu mülahizələrə əsaslanaraq deyə bilərik ki, rus mədəniyyəti, o cümlədən musiqi sənəti özünün formalaşma mərhələsində Şərqin zəngin bədii ənənələrindən bəhrələnmişdir. Sonrakı dövrlərdə də rusların Şərq xalqları ilə bilavasitə, "əyani" təmasına görə, rus bəstəkarlarının yaradıcılığında, oriyental əsərlərdə artıq qeyri-müəyyən bir Şərq deyil, Şərqin konkret coğrafi ərazisi və xalqları ilə (Orta Asiya, Qafqaz) bağlı mövzular təcəssümünü tapmışdır.

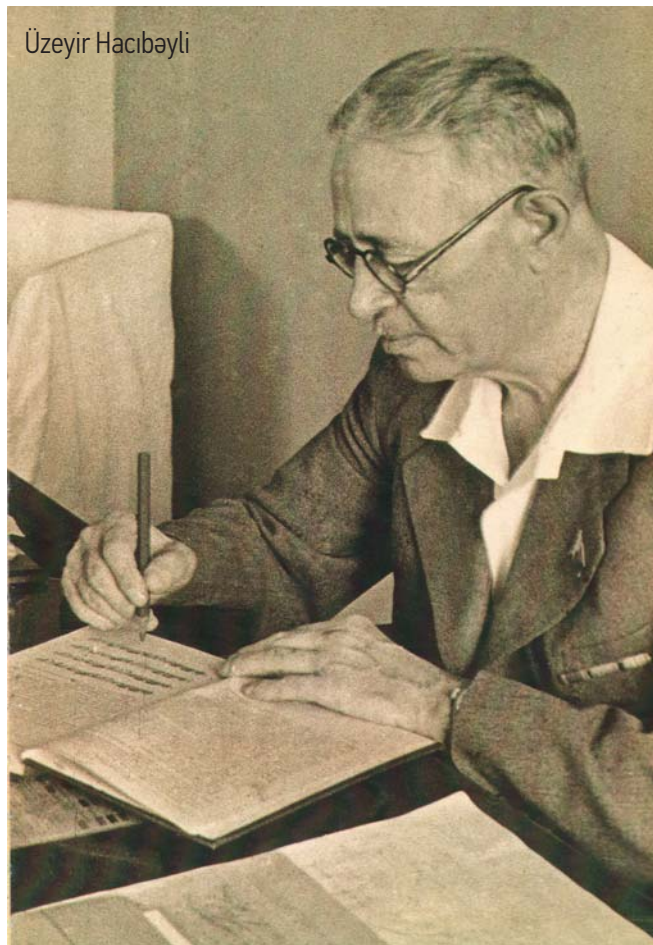
Nəhayət, XX əsrin əvvəllərində Üzeyir Hacıbəyli kimi dahi şəxsiyyətin geniş və çoxcəhətli yaradıcılıq fəaliyyətinə başlaması ilə Şərq-Qərb konsepsiyası Azərbaycan musiqi mədəniyyəti nümunəsində tamamilə yeni keyfiyyət və mahiyyət kəsb etdi. Üzeyir bəy iki fərqli musiqi mədəniyyətinin bədii prinsip və qanunauyğunluqlarının üzvi vəhdətinə nail olaraq, Şərq-Qərb sintezi ideyasını öz yaradıcılığında dahiyənə surətdə gerçəkləşdirdi, milli musiqimizdə banisi olduğu yeni istiqamətin – milli bəstəkar yaradıcılığının bədii üslubunu müəyyənləşdirdi ki, bəstəkarlarımızın sonrakı nəsilləri həmin üslubu davam etdirdilər.

Bu baxımdan, Ş.Həsənovanın Üzeyir Hacıbəylinin möhtəşəm tarixi missiyası barədə mülahizələrinin yer aldığı məqalə böyük maraq doğurur. Məqalə müəllifi Üzeyir Hacıbəylinin Avropanın milli bəstəkarlıq məktəblərinin klassikləri ilə, o cümlədən rus bəstəkarı M.Qlinka, çex bəstəkarı B.Smetana ilə müqayisə edilməsinə münasibət bildirərək yazır:

"Ü.Hacıbəyli nə Qlinkanın, nə də başqalarının prinsiplərini milli zəminə "köçürə" bilməzdi. Qlinkanın ümumavropa bəstəkarlıq sənətinin ənənələrini öz milli zəmininə keçirməsi təbii hal idi. Ü.Hacıbəyli isə bu ənənələri Avropa musiqisinə yad olan bir sistemə, Şərq (Azərbaycan) musiqisi zəmininə üzvi surətdə daxil etməli idi... Bu, o deməkdir ki, başqa milli bəstəkarlıq məktəbləri klassiklərdən fərqli olaraq, Üzeyir Hacıbəylinin yaradıcılığında milli və ümumbəşəri ənənələrin sintezi məhz Şərq və Qərb ənənələrinin sintezi müstəvisində həll olunmalı idi, yəni problem əslində global mənə və əhəmiyyət kəsb edirdi" (3, səh. 20).

Beləliklə, XX əsrdə Azərbaycan musiqisində tamamilə yeni istiqamətin – Avropa tipli bəstəkar yaradıcılığının təşəkkül tapıb inkişaf etməsi ilə Şərq-Qərb konsepsiyası kimi müəyyən etdiyimiz problemin konkret bir musiqi mədəniyyəti nümu-

Üzeyir Hacıbəyli



nəsində araşdırılması məsələsi ortaya çıxdı. Yuxarıda qeyd olunduğu kimi, Üzeyir Hacıbəyli musiqidə bu sintezin unikal nümunəsini yaradaraq, milli bəstəkar yaradıcılığının başlıca istiqaməti və üslubunu müəyyənləşdirdi. Lakin Üzeyir bəyin musiqi yaradıcılığında reallaşdırdığı bu sintez birdəfəlik həllini tapmamış yaradıcılıq problemi ola bilməzdi. Belə ki, milli bəstəkar yaradıcılığının, təkamülünü izlədikdə əmin oluruq ki, proses mahiyyətə həmin sintezə münasibətin və buna uyğun, milli bəstəkar yaradıcılığı üslubunun təkamülü prosesindən ibarət olmuşdur.

Məlumdur ki, diqqət mərkəzinə çəkdiyimiz sintezi musiqidə yüksək bədii səviyyədə və fərdi üslubda təqdim etmiş Qara Qarayev, Fikrət Əmirov kimi sənətkarlar həmin problemi kifayət qədər açıqlamışlar. Onların elmi-publisistik irsində Şərq-Qərb konsepsiyası demək olar ki, mərkəzi yer tutmuşdur. Bu bəstəkarların məsələyə münasibətini açıqlayan məqalə, çıxış və müsahibələr onların hər birinin yaradıcılığında Şərq-Qərb sintezinin fərqli həllini izah edir. Lakin bəstəkarlarımızın heç də hamısı öz yaradıcılıq prinsiplərini, Şərq-Qərb sintezinə münasibətlərini geniş şəkildə açıqlamamışdır. Onların bu istiqamətdə apardıqları yaradıcılıq işinin mahiyyətini üzə çıxarmaq üçün ayrı-ayrı çıxışlarını, müsahibələrini, müxtəlif vaxtlarda mətbuatda qeydə alınmış fikir və mülahizələrini bir araya gətirmək lazım gəlmişdir. Bütövlükdə həmin materialları

ümumiləşdirərək, bəstəkarlarımızın elmi-publisistik irsi kimi araşdırılmasını məqsəduyğun hesab etmişik.

Bu gün dünyada baş verən proseslər işığında Şərq-Qərb konsepsiyasının musiqi sənətində, bəstəkar yaradıcılığında təzahürünün araşdırılması yeni mərhələyə qədəm qoymuşdur. Odur ki, bu konsepsiyanın Azərbaycan bəstəkarlarının musiqisində və elmi-publisistik irsində əlaqəli şəkildə öyrənilməsi müasir musiqi elminin aktual problemlərindən biri olaraq qalır.

Təqdim etdiyimiz mülahizələr "Azərbaycan bəstəkarlarının

musiqi və elmi-publisistik irsində Şərq-Qərb konsepsiyası" kimi müəyyənləşdirilmiş tədqiqatın əsasını təşkil edir. Tədqiqat üzrə ilk məqaləmizdə problemin sadəcə əsaslandırılması əsas məqsəd kimi nəzərdə tutulduğuna görə, bununla kifayətlənilir. İstiqamət üzrə aparacağımız növbəti araşdırmalarda Üzeyir Hacıbəylidən başlayaraq, bəstəkarlarımızın sözügedən məsələyə aidiyyəti olan nəzəri konsepsiyaları, ayrı-ayrı fikir və mülahizələrinin onların yaradıcılığı ilə sıx əlaqəli şəkildə araşdırmağı planlaşdırırıq.

Ədəbiyyat

1. F.Ş.Əliyeva. "Üzeyir Hacıbəyov. "Leyli və Məcnun" operası – XX əsrdən bir nəzər". "Musiqi dünyası" jurnalı. Bakı – 2006.
2. F.M.Əmirov. "Musiqi aləmində". "Yazıçı". Bakı – 1983.
3. Ü.Hacıbəyov. "Seçilmiş əsərləri". "Yazıçı". Bakı – 1985.
4. R.Nağıyev. "Üzeyir Hacıbəyovun estetik görüşləri". "Azərnəşr". Bakı – 1985.
5. Ş.Həsənova. "Şərq və Qərbin musiqi ənənələrini qovuşdurmuş bəstəkar – Üzeyir Hacıbəyli", "XX əsr Azərbaycan musiqisi: ənənə və müasirlik". "Apostrof". Bakı – 2011.
6. Səfərova Z.Y. "Ölməzlik" (Azərbaycan, rus, ingilis dillərində). "Elm". Bakı – 2010.
7. Э.Абасова У.Гаджибеков. "Путь жизни и творчества". "Элм". Ваку – 1985.
8. М. Аджи. "Европа. Тюрки. Великая степь". "Мысд". Москва – 1998.
9. Ф.Алиева, М. Керимов. "Шли караваны, груженные музыкой". "Азербайжан – ИРС". Москва – 1999.
10. В.Виноградов "Заметки по русскому музыкальному востоковедению. Музыка народов Азии и Африки". "Сов.композитор". Москва – 1987.
11. В.Виноградов . "Мир музыки Фикрета". "Язычы". Ваку –1983.
12. К.Караев. "Научно-публицистическое наследие". "Элм". Ваку –1988.
13. В.Конен. "Значение внеевропейских культур для музыки XX века". "Музыкальный современник". I. Вып. Советский композитор". Ваку – 1973.
14. Н.Конрад . "Запад и Восток". Глав. ред. вост. лит-ры. Москва – 1972.
15. З.Сафарова. "Музыкально-эстетические взгляды Узеира Гаджибекова". "Сов.композитор". Москва – 1973.
16. "Традиции музыкальных культур народов Ближнего и Среднего Востока и современность". Материалы II международного музыковедческого симпозиума. "Советский композитор". Москва –1987.

Резюме

В статье рассматривается проблема диалога культур в музыкальном и научно – публицистическом наследии композиторов Азербайджана. Отмечается, что синтез Востока и Запада, нашедший отражение в музыке У.Гаджибейли привел к появлению нового художественного качества – Азербайджанской композиторской школы новоевропейского типа. Параллельно шел процесс формирования концепции Восток–Запад в научно-публицистическом наследии У.Гаджибейли. В последующие годы эта концепция была развита К.Караевым, Ф.Амировым и другими композиторами. Появление концепции Восток – Запад говорит о взаимовлиянии культурных процессов и их диффузном характере.

Ключевые слова: диалог культур, проблема "Восток–Запад", национальная композиторская школа, научно-публицистическое наследие.

Summary

This article reviews the musical and scientifically-journalistic heritage of Azerbaijani composers. It is noted, that the synthesis of East and West as reflected by the music of U.Hajibeyli, led to the emergence of a new artistic quality- Azerbaijani composer school of modern European style. At the same time, the process of formation of the concept of the East-West scientific-journalistic heritage of U.Hajibeyli emerged. In subsequent years, this concept was developed by G. Garayev, F.Amirov and other composers. The appearance of "East-West" concept displays the mutual influence of cultural processes and their diffuse nature.

Keywords: dialogue of cultures, the problem of "East-West", a national school of composition, scientific journalistic heritage.

A close-up photograph of pomegranate flowers and leaves. The flowers are a vibrant red color with yellow centers, and the leaves are green with prominent veins. The background is blurred, showing more foliage.

НАР БАЙРАМ - Красивая традиция



В Азербайджане, как утверждают специали- сты, растут все извест- ные в мире сорта граната

Это дерево называют королевским за необычную красивую форму не только пло- дов, но и цветов. С древних времен гранат называли королем фруктов – по ле- генде, именно гранат, как будто увенчанный маленькой короной, подсказал людям форму головного знака отличия королевских особ.

О целебных свойствах граната писали еще многие ученые и философы древности. Пожалуй, ни с одним плодом не связано столько сказаний и легенд, сколько с грана- том. Он известен с древнейших времен, упоминания об этом чудо-плоде встречаются в священных книгах. В ряде традиций гранат выступает в функции райского (золотого) яблока, плода от дерева познания.

В Коране гранат трактуется как пища богов и посвящается умершим предкам.

В христианстве образ граната является символом воскрешения Иисуса и одним из символов Девы Марии.

В Древней Греции гранат был символом великодушия, божественной пищи, изоби- лия, символом надежды на бессмертие.

На Кавказе с древности и до наших дней плод граната преподносили как пожела- ние плодovitости, изобилия и плодородия, процветания и богатства. Многочисленные зернышки, которые скрываются под его кожурой, служили символом достатка и благо- состояния, а также плодovitости. В Турции после свадебного обряда невеста бросала гранат так, чтобы он треснул: считалось, сколько зернышек вылетит из разбившегося плода, столько детей родится в созданной семье. В Китае матери приносили гранаты в жертву богине милосердия, прося у нее защиты и благословения для своих детей.





Гранатовое дерево является символом Азербайджана – единственной страны, где, как утверждают специалисты, растут абсолютно все сорта граната. Азербайджанские художники с древнейших времен изображают гранат на своих картинах, на керамике, на коврах и т.п. О нем слагают стихи и песни, он участвует во многих обрядах. Гранат стал одним из символов 1 Европейских Игр, проведенных в 2015 году в Азербайджане.



Центр Гранатоводчества находится в городе Гейокчай. В этом регионе с 4 тысяч гектаров, ежегодно собирают до 50 тысяч тонн гранатов.

Вот уже десятый год подряд в дни сбора плодов граната здесь отмечается одно из самых долгожданных и приятных событий – традиционный “Фестиваль граната”. Главные праздничные торжества проходят в Гейчае с 2006 года.

В эти дни в центре города на проспекте Гейдара Алиева открывается большая выставка, на которой можно увидеть самые разные сорта граната, попробовать сок, варенье и многое другое, приготовленное из этого фрукта. Кроме того, агрономы и садоводы привозят на праздник свои самые большие плоды граната. Оказывается, этот фрукт может достигать весьма впечатляющих размеров. На одном из фестивалей был представлен плод весом 1,5 кг. Стоит отметить, что местные жители с большой любовью относятся к этому празднику.

Во время фестиваля Гейчай становится гранатовой столицей Азербайджана. Расцветая яркими осенними красками, празднично красивый город радушно встречает гостей. В празднике граната принимают участие садоводы со всей республики. Гости, среди которых немало иностранных туристов, здесь встречают по всем правилам восточного гостеприимства. На ярмарке ни один продавец не оставит никого без внимания. Всех обязательно зазовут попробовать что-то необычное и неповторимое, убедив, что во всем Азербайджане не найти вкуснее.





2015 год ознаменовался в Гёкчае самым большим урожаем граната – собрано 47 тысяч тонн. Наверное, поэтому и выставка выглядела особенно красочно, колоритно, и парад с участием многочисленных музыкальных и танцевальных коллективов, а также фруктомобилей получился впечатляющим и веселым. Особым успехом на фестивале пользовались конечно угощения. Многие известные блюда азербайджанской кухни с наршарабом, среди них особенно нарданча и нар-кутаб, пришлось по вкусу всем, кто их попробовал.

Как отмечалось во многих СМИ, в том числе и зарубежных, этот фестиваль отличился не только великолепными и оригинальными блюдами с использованием разных сортов граната, но и своим особым духом настоящего национального праздника.

Юбилейный фестиваль, организаторами которого традиционно выступили министерство культуры и туризма Азербайджана и Исполнительная власть Гёйчайского района, собрал в Гейчае более 15 тысяч гостей.



TƏQDİMATA EHTİYAC DUYULAN MÖCÜZƏ



Naftalana ilk dəfə təqribən otuz il əvvəl yolum düşüb. Atüstü bir səfər idi o vədə. İndiki Goranboy (keçmişdə Qasım İsmayilov adlanırdı – S.E.) rayonuna getmişdik. Bizi bir addımlıqda yerləşən şöhrəti bütün dünyaya yayılmış Naftalana apardılar. Xudmani şəhərin bu başından girib o başından çıxmağımız heç yarım saat çəkmədi. Baladçımız sanatoriyaları göstərüb elə bəh-bəhlə danışdı ki...

Naftalanla növbəti görüşüm iki il əvvəl oldu. Gəncədə keçirilən Beynəlxalq Şərab Festivalı çərçivəsində qonaqlarla əvvəlcə Göygöl rayonuna, sonrasa bura səfər etdik. Vaxtımızın təqribən iki-üç saati “Naftalan Hotel by Rixos” sağlamlıq və istirahət mərkəzində keçdi.

Kurort şəhəriylə üçüncü görüşümsə bu günlərə təsadüf edir. Mədəniyyət və Turizm Nazirliyinin təşəbbüsü və dəstəyi, Azərbaycan Sağlamlıq və Termal Turizm Dəstək Assosiasiyasının və “Naftalan Hotel by Rixos” sağlamlıq və istirahət mərkəzinin təşkilatçılığı ilə Naftalan şəhərinə təşkil olunan infotur çərçivəsində. Səfərimizdə məqsəd ölkəmizin sağlamlıq turizmi ilə bağlı vəziyyətlə tanışlıq və şübhəsiz ki, bu sahənin təbliğinə yardım idi.

YOLÇU YOLDA GƏRƏK...

Bakıdan səhər tezdən çıxdıq. İlk dəqiqələrdən təşkilatçıların işlərinə peşəkar yanaşmasının şahidi olduq. Uzun illərdən bəri turizm sahəsində çalışan və mütəxəssis kimi sayılıb-seçilən Ruslan Quliyev, rəhbəri olduğu Azərbaycan Sağlamlıq və Termal Turizm Dəstək İctimai Birliyinin fəaliyyəti və infoturun məqsədi barədə məlumatı diqqətimizə çatdırdı.

Gənc, amma təcrübəli bələdçimiz Ramin Bağirovun mənzil başına çatanacan yolboyu keçdiyimiz rayonlar haqqında dolğun informasiya verməsi də diqqətçəkən məqamıydı. Yeni nəsə eşitməyimiz, öyrənməyimiz öz yerində, yaqin elə bu səbəbdən 360 kilometrlik məsafəni necə qət edib Naftalana yetişdiyimizi bilmədik. Onda gördük ki, artıq bəlli ünvandayıq.

MÖCÜZƏNİ GÖRMƏK GƏRƏK...

“Naftalan Hotel by Rixos” sağlamlıq və istirahət mərkəzinin gülə-rüz heyəti bizi istiqanlıqla, mehribancasına qarşıladı. Dörd il qabaq istifadəyə verilmiş, ən müasir standartlara uyğun zövqlə tikilmiş hoteldə yerbəyer olub, nahar və daha sonra azacıq istirahətə vaxt tapdıq.

Yeri gəlmişkən, ölkəmizin müxtəlif bölgələrinə infoturlar həyata keçirən Mədəniyyət və Turizm Nazirliyi, media və turizm şirkətləri nümayəndələrini bir araya toplayarkən maraqlı proqram tərtib etmişdi. Təşkilatçılar infotur çərçivəsində ölkəmizin sağlamlıq turizmi ilə bağlı “Dəyirmi masa”da Azərbaycanda sağlamlıq turizminin hazırkı vəziyyəti və problemləri ətrafında fikir mübadiləsi aparmaq, bu istiqamətdə reallaşdırılan layihələr barədə məlumat verməklə

yanaşı, "Naftalan Hotel by Rixos"un fəaliyyətilə yaxından tanışlıq, istirahət, şəhəri gəzmək imkanı yaratmaq barədə də düşünmüşdülər.

“Sağlamlıq və istirahət mərkəzi ilə mətbuat və turizm sahəsi təmsilçilərinin yaxından tanışlığı həqiqətən maraq doğurdu. Səkkiz hektar əraziyə malik, 2011-ci ildə ölkə başçısı İlham Əliyevin xeyir-duası ilə fəaliyyətə başlayan hoteldə eyni vaxtda 200 turist istirahət edə bilər. Burada Naftalan terapiyası ilə yanaşı fizioterapiya, poliklinika şöbəsi, reabilitasiya, SPA mərkəzləri, sauna, qapalı hovuz xidmət göstərir. Müalicə və istirahət üçün üz tutan turistlərə ilboyu qədim və zəngin Azərbaycan, eləcə də dünya mətbəxinin çeşidli nümunələri təqdim edilir. İlin on ayının nəticəsinə əsasən, 5300 nəfər beləcə burada dincəlməmiş və məmnun qalmışlar.

Şöhrəti dünyaya yayılmış "Rixos" şəbəkəsinə daxil olan bu mərkəzdə çalışanlara gəlincə, əksəriyyəti yerli kadrlardır, Türkiyədə və digər xarici ölkələrdə təcrübə keçiblər.

İlk dəqiqələrdən infotur iştirakçıları ilə səmimi ünsiyyət quran sağlamlıq və istirahət mərkəzinin baş həkimi Şahin Babayev Naftalan nefti ilə həyata keçirilən müalicə üsulları barədə aydın, dolğun şəkildə danışdı. O, Naftalan neftini Tanrı möcüzəsi adlandıraraq bildirdi ki, müalicə üçün müraciət edən yerli və əcnəbilərə kompleks kurs təklif olunur. Ən müasir tələblərə cavab verən tibbi texnika



və avadanlıqlarla təchizat məsələsi bu işin keyfiyyətlə görülməyinə imkan verir.

Söhbət zamanı tarixə də ekskurs edən Şahin Babayev söylədi ki, XII əsrə aid mənbələrlə tanışlıq bu möcüzəli məhlulla müalicənin tarixinin çox qədimlərə gedib çıxdığını təsdiqləyir. Təsədüfi deyil ki, 1892-ci ildə alman mütəxəssisi Y.Eger burada neft çıxarmaq üçün müəyyən işlərə başlayıb, hətta Naftalan neftindən tibbdə işlədilən maz istehsal edən mini-zavod tikdirib. 1904-1905-ci illərdə baş verən rus-yapon müharibəsi zamanı vuruşan yapon əsgərlərinin tibbi çantalarında Naftalan mazına rast gəlirmiş. Mazla dolu həmin bankaların üzərindəki "Kimin əlində bu məlhəmdən varsa, heç bir yaradan qorxmasın" yazısı xüsusi maraq doğururub.





Vaxtilə Azərbaycanda sovet hökuməti qurulandan sonra Naftalanda kurort salınması üçün addımlar atılıb və səksən il əvvəl burada ilk kurort fəaliyyətə başlayıb. 1970-80-ci illərdə Naftalan təkcə keçmiş SSRİ-də deyil, xarici ölkələrdə də kurort şəhəri kimi tanınıb".

Baş həkimin fikrincə, Naftalan şəhəri yenidən bütün dünyada turizm mərkəzlərindən biri kimi məşhurlaşsın və indi bunun üçün hər cür şərait var.

Hotellə ümumi tanışlıq zamanı diqqəti çəkən əsas məkan neft vannaları yerləşən bölmə idi. Şahin müəllimin məsləhətilə bir prosedur qəbul edən jurnalistlər, ancaq oynaqlardakı ağrını hiss etdilər. Möcüzəvi naftalan neftinin tam faydası üçün əziyyətli 14 dəfə bu prosedurdan keçmək gərəkdi. Görünüşü mükəmməl türk qəhvəsini, yaxud doğşabı xatırladan və özünəməxsus qoxuya malik Naftalan nefti tərkibindəki maddələrə görə sənaye neftindən fərqlənir.

"DƏYİRMİ MASA" BAŞINDA

"Dəyirmi masa" başında infoturun keçirilməsində əsas məqsəd Naftalan şəhərinin və eyni zamanda ölkəmizin sağlamlıq turizmi potensialının daha geniş auditoriyada tanıtmaq, bu sahəyə marağı artırmağın vacib olduğu söyləndi. Azərbaycanda sağlamlıq turizminin daha geniş şəkildə istifadəsi, Naftalan şəhərini sağlamlıq turizmi sahəsində brendə çevirmək və ilin bütün fəasillərində bu turizmi aktual etmək qarşıda duran əsas hədəflərdəndir. Prezident İlham Əliyevin son vaxtlar iş adamları, sahibkarlara yaratdığı imkanlar xüsusi vurğulanaraq, Mədəniyyət və Turizm Nazirliyinin bu sahədə gördüyü işlər yüksək qiymətləndirildi.

"Naftalan Hotel by Rixos" sağlamlıq və istirahət mərkəzinin baş həkimi Şahin Babayev, bu Tanrı möcüzəsini mətbuatda, televiziya-da doğru-düzgün təbliğ etməklə ölkəmizin bundan çox xeyir götürə biləcəyinə toxundu. Həmçinin Naftalan nefti ilə həyata keçirilən müalicə üsulları, onun müxtəlif xəstəliklərin müalicəsində əhəmiyyəti haqqında məlumat verdi. Naftalan şəhərindəki sanatoriya və pansiyonlara gələn xəstələr Naftalan nefti və onun əsasında hazır-

lanan məlhəm alırlar. Baş həkim bu maddənin yaraların, dəri, sinir, uroloji və ginekoloji xəstəliklərin, həmçinin qaraciyər, oynaq və oynaq ətrafındakı yumşaq toxumaların, dayaq-hərəkət aparatının müalicəsi üçün səmərəsini diqqətə çatdırdı.

İştirakçılar Naftalan Şəhər Mədəniyyət və Turizm şöbəsinin əməkdaşları tərəfindən turizmin inkişafı ilə bağlı son illərdə şəhərdə görülmüş işlər barədə məlumatlandırıldı. "Dəyirmi masa"da turizmin çox da yayılmayan bu sahəsi haqqında geniş müzakirələr aparıldı, sağlamlıq turizmi barədə geniş məlumat verildi. Bildirildi ki, ölkədə və bölgədə 2-3 ulduzlu hotellərin olmaması bu sahənin inkişafını ləngidir. Amma sağlamlıq turizmi bahalı turizm sahəsi olduğu üçün yaxın gələcəkdə ucuz hotellərin tikilməsi sərfəli deyil.

Azərbaycan Turizm və Menecment Universitetinin əməkdaşları İlkin Əhmədov "Azərbaycan turizminin tarixi, inkişafı və perspektivləri" və İlhamə Zeynalova "Müalicəvi və sağlamaşdırma turizmi" adlı təqdimatlarla çıxış etdilər.

Infoturda iştirak edən media nümayəndələri və turizm şirkətlərinin nümayəndələri ölkəmizin turizm potensialının tanıtılmasında fəal iştirakı görə sertifikatlarla təltif olundular.

NAFTALANIN DÜNƏNİ, BU GÜNÜ VƏ...

Təbib qüdrətli, dünya şöhrətli müalicə-istirahət ocağına gələnlərin sayı getdikcə artır. Elimizin əvəzsiz sərvəti sayılan Naftalan neftinin möcüzəsinin sorağı hələ neçə yüz il bundan əvvəl yaxın-uzaq məmləkətlərə çatmışdı. Bilirdilər ki, o, yetmişdən çox xəstəliyin dərmanıdır. Buna görə də Naftalan nefti, ondan hazırlanan dərman preparatları müxtəlif ölkələrə satılırdı.

Naftalan kurortu müalicə mərkəzi kimi 1935-ci ildə fəaliyyətə başlayıb. Bu qiymətli sərvətdən kütləvi şəkildə istifadənin təşkili

isə xeyli sonraya təsadüf edir. 1982-ci il fevralın 19-da Naftalan kurort şəhərini inkişaf etdirmək tədbirləri haqqında geniş qərar qəbul olundu. Məhz həmin qərarın nəticəsində ərazidə bir sıra müalicə obyektləri tikildi. Görülən işlər tez bir zamanda bəhrəsini verdi. Burada gələnlərin sayı xeyli artdı, Naftalan əsl kurort şəhəri kimi şöhrət qazanmağa başladı.

Amma təəssüf ki, sovetlər birliyi dağılandan sonra şöhrətli kurortun fəaliyyəti, demək olar tamamilə dayandı. Sonrakı illərdə Naftalan yenidən dirçəlməyə başladı. "Azərbaycan Respublikasında kurortların 2009-2018-ci illərdə inkişafı üzrə Dövlət Proqramı"na uyğun olaraq müalicə xidmətinin, istirahət-əyləncə müəssisələrinin yenidən qurulması ilə bağlı burada bir sıra tədbirlər görüldü.

Qısa müddətdə Naftalanda neçə-neçə sağlamlıq kompleksləri - "Çinar", "Naftalan", "Qarabağ" və "Qaşaltı" kimi müasir görkəmli istirahət-müalicə mərkəzləri istifadəyə verildi.

Regionların sosial-iqtisadi inkişafına dair Dövlət Proqramına uyğun olaraq ölkəmizin hər yerində olduğu kimi, bu şəhərdə də genişmiqyaslı abadlıq və yenidənqurma işləri görüldü. Hündürmərtəbəli yaşayış binaları və 1500 yerlik şəhər stadionu əsaslı təmir olundu, parklar salındı, avtomobil yolları çəkildi, genişmiqyaslı səliqə-sahman işləri aparıldı. Bu yerlərdə sosial problemlərin həllinə xüsusi diqqət yetirilməyə başlandı. Üç min kubmetr tutumu olan iki su anbarı inşa edildi. Şəhər daxilində istismar müddəti keçən su xətləri yeniləri ilə əvəzləndi. Küçələrin abadlaşdırılması, yolların sahmana salınması, yaşıllıq zonalarının yaradılması sahəsində xeyli işlər görüldü. 6 kilometr uzunluğunda Naftalan-Qaşaltı-Qaraqoyunlu avtomobil yolu əsaslı təmir olundu. 280 yerlik körpələr evi-uşaq bağçası istifadəyə verildi, avtovağzal kompleksi tikildi.

"Naftalan şəhərinin sosial-iqtisadi inkişafının sürətləndirilməsinə dair əlavə tədbirlər haqqında" 20 oktyabr 2014-cü il tarixli Prezident sərəncamı Naftalan şəhərinin sistemli surətdə inkişaf edərək gözəlləşməsinə rəvac verib. Hazırda Naftalan gündə 2 min nəfərə yaxın turist qəbul etmək imkanına malikdir. Ölkəmizin hər yerindən adamlar böyük həvəslə bura gəlir və razılıqla qayıdırlar. Xarakterik cəhət budur ki, xarici qonaqların da sayı getdikcə artır. Müxtəlif ölkələrlə münasibət yaradılır, ünsiyyət çoxalır, beynəlxalq əlaqələr genişlənir. Naftalan kurortu Fransanın Leql, İtaliyanın Pozitano, Rusiyanın Yessentuki, Polşanın Uneyov şəhərləri ilə əməkdaşlıq edir.

Bununla yanaşı, Naftalan kurort zonasının daha da inkişaf etdirilməsi üçün xüsusi plan hazırlanır. Həmin plana əsasən, burada əlavə istirahət mərkəzləri, uşaqların valideynsiz istirahət etməsi üçün xüsusi şərait yaradılacaq. Yeni kottec və mehmanxanaların tikilməsi, 1,7 kilometr uzunluğunda kanat yolunun çəkilməsi, dünya standartlarına cavab verən qolf meydançasının, tennis kortunun, cıdır meydançasının yaradılması da nəzərdə tutulub. Gözlənilən digər bir yenilik Naftalanda beynəlxalq hava limanının tikintisidir. Bundan başqa nəzərdə tutulub ki, Naftalan neftinin emalı, müalicəvi neftdən



"Qarabağ SPA and Resort" otel kompleksi



"Çinar Hotel and SPA Naftalan" kompleksi

dərmanların hazırlanması üçün farmaseptik zavod inşa edilsin. Söz yox ki, bütün bunlar Naftalanın şöhrətini, bu kurort şəhərinə turistlərin marağını daha da artıracaq.

Bəs görəsən qonaqların fikirləri necədir? "Rixos" sanatoriyasında olarkən ukraynalı Viktor Dovcodka ilə görüşdüm.

- Ailəliklə gəlmişəm - dedi. - İkinci dəfədir Naftalandayam. Kurortun şəraiti gözəl, insanları qayğıkeşdir. Müalicəmiz və istirahətimiz yaxşı gedir.

Digər həmsöhbətim sə Tatarıstandan gələn Yelena Klimovadır. Müalicənin təşkilindən, yaradılan şəraitdən razılıq edir. "Azərbaycan xalqı xoşbəxtkdir ki, onun belə gözəl torpağı, tanrı payı - sərvəti var. Naftalanın tayı-bərabəri yoxdur".

Söhbət etdiyim digər qonaqlar da xoş sözlər söylədilər. Moskvalı Aleksey Frolov Naftalanı qəlbən sevdini və gələn il də mütləq bu yerlərə gəlmək istədiyini dedi.

İnfoturun ikinci günü tədbir iştirakçılarının Naftalan şəhərinin turizm potensialı, mədəni həyatı, mövcud infrastrukturunu ilə tanışlığı baş tutdu. Bu zaman qonaqlar tanışlıq çərçivəsində Heydər Əliyev Mərkəzi, şəhərin istirahət parkı və digər mədəniyyət ocaqları ilə tanış oldular.

Seymur Elsevər

QIŞ TURİZMİ - yeni imkanlar və perspektivlər



Bir çox dünya ölkələrində qaynar turizm mövsümü kimi yay fəslə qəbul edilsə də, sərt qış aylarının yaratdığı üstünlüklərdən yararlanaraq, istirahətin "dadını çıxarmaq" istəyənlərin də sayı az deyil. Ümumdünya Turizm Təşkilatının statistikasına əsasən, hər il dünya üzrə turistlərin təxminən 30-35%-i istirahət mərkəzlərinə məhz qış aylarında üz tuturlar. Əsasən İsveçrə, Skandinaviya ölkələri, Çexiya, Kanada, ABŞ və Rusiya qış turizminin yüksək inkişaf etdiyi ölkələr hesab olunur

Müasir infrastrukturun təminatı...

Dünya turizm sənayesi xəritəsində özünə layiqli yer tutan qış turizmi Azərbaycanda yeni sahə sayılır. Respublikamızda turizmin bu növünə hələ sovet dövründən maraq göstərilirdi. O vaxtlar Şamaxı rayonunda, Pirqulu rəsədxanasının yaxınlığındakı ərazi xizək sürmək istəyənlərin ixtiyarında idi.

Ölkəmizdə yüksək turizm infrastrukturunun formalaşdırılması, bu istiqamətdə ardıcıl tədbirlərin həyata keçirilməsi fonunda qış turizminin inkişafı da prioritet məsələlərdən biri hesab edilir. Ölkə rəhbərliyinin də bu sahəyə xüsusi diqqət yetirməsi onu deməyə əsas verir ki, Azərbaycan yaxın illərdə regionun qış turizmi mərkəzinə çevriləcək. Təsədüfi deyil ki, Azərbaycanda və ümumiyyətlə, dünyada ən mükəmməl layihələrdən olan "Şahdağ" Turizm Mərkəzinin

inşası ilkin mərhələlərdə məhz dövlətin dəstəyi ilə həyata keçirilib. Burada təkcə qışda deyil, ilin hər fəslində istirahət üçün imkanlar yaradılır.

“Məlumdur ki, qış turizmi həm gəlirinə və perspektivlərinə görə fərqlənən, həm də mahiyyəti ilə maraq cəlb edən bir sahədir. Amma başlanğıcda müəyyən məsələlərin həlli üçün xeyli vəsait tələb olunur. “Şahdağ” layihəsi çərçivəsində də ilk mərhələdə dövlətin imkanları hesabına böyük işlər görüldü, infrastruktur, xizək yolları yaradılıb və lazım olan avadanlıqlar quraşdırılıb. Təbii ki, gələcəkdə həmin proseslər özəl sektorun da iştirakı ilə davam etdiriləcək.





Sözügədən layihənin reallaşdırılması ölkəmizdə dağ-xizək və digər qış idman növlərinin inkişafı üçün hərtərəfli imkanlar açır. “Şahdağ” Turizm Mərkəzi dünyadakı bu tipli turizm mərkəzlərindən universallığı ilə fərqlənir. Qusar rayonunun mərkəzindən 32 kilometr məsafədə Şahdağ Milli Parkının ərazisində yerləşən kompleksin təməli 2009-cu ildə qoyulub, 2012-ci ilin dekabrında Azərbaycan Prezidentinin iştirakı ilə birinci mərhələnin açılışı keçirilib.

Hazırda mərkəzin ərazisində 4 və 5 ulduzlu hotellər, kanat və xizək yolları, idman qurğuları və digər sosial obyektlər fəaliyyət göstərir. Ölkəmizdə sürətlə inkişaf edən turizm sektoruna böyük töhfə olan “Şahdağ” Turizm Mərkəzində inşa edilən hotellər bu istirahət məkanına marağı daha da artırır.

Onu da qeyd edək ki, layihənin həyata keçirilməsi Mədəniyyət və Turizm Nazirliyinə həvalə olunub. Bu səbəbdən də Prezident İlham Əliyevin 10 sentyabr 2015-ci il tarixli sərəncamı ilə nazirliyin tabeliyində “Şahdağ” Turizm Mərkəzi” Qapalı Səhmdar Cəmiyyəti yaradılıb. Sentyabrın 28-də Bakıda (Bülbül prospekti, 26) Şahdağ Turizm

İnformasiya Mərkəzinin açılışı olub. Burada hotel rezervasiyası ilə yanaşı, qış-yay turizm avadanlıqlarının icarəsi, sifariş və turpaket xidmətləri təklif olunur. “Şahdağ” Turizm Mərkəzinin rəsmi saytı www.shahdag.az vasitəsilə də turistlər kompleksin təklif etdiyi bütün xidmətləri online olaraq sifariş verərək, ödəməni həyata keçirə və bronlaşdırma edə bilərlər.

“Şahdağ” Turizm Mərkəzi dağ-xizək kurortlarının onluğunda yer alıb

“Şahdağ” Turizm Mərkəzi dünyada mövcud olan ən mükəmməl qış turizmi məkanlarından birinə çevrilir. İnsanların burada istirahətə marağı da ildən-ilə artır. 2015-ci ilin qış mövsümündə mərkəzə 100 min nəfərə yaxın turist gəlib. Bu turistlər arasında əcnəbi vətəndaşların sayı ötən ilə nisbətən daha çoxdur. Mərkəzdə istirahət edənlərin 20 faizi Azərbaycanda yaşayan və işləyən əcnəbi vətəndaşlardır. Bundan başqa, xarici ölkələrdən «Şahdağ»da dincəlmək istəyənlərin sayı da artıb. Türkiyə, İran, Rusiya, Almaniya, İspaniya, İsveçrə və Avstriyadan gələnlər əcnəbi turistlər arasında üstünlük təşkil edib.

“Mərkəz bu yaxınlarda MDB ölkələrinin dağ-xizək kurortları üzrə tərtib edilmiş reytingin ilk onluğunda yer alıb. Turizm xidməti sahəsində ixtisaslaşan travel.ru saytı yanvar ayı üçün MDB məkanı üzrə viza tələb olunmayan münasib (hoteldə qalmaq haqqı, nahar və s. xidmətlər nəzərə alınmaqla - oktogo.ru saytının məlumatına əsasən) dağ-xizək kurortlarının top-10 reytingini tərtib edib.



Onluqda Rusiyanın Belokurixa (Altay), Zavyalixa (Çelyabinsk), Krasnaya Sopka (Kamçatka), Belarusun Loqoyok, Qırğızistanın Qaragöl, Gürcüstanın Bakuriani, Qazaxistanın Şımbulak, Özbəkistanın Çimqan, Ukraynanın Bukovel dağ-xizək kurortları da yer alıb. “Şah-dağ” kompleksi siyahıda yeddinci yerdədir.

“Tufandağ” hər fəsildə gözəldir

Qışda yerli və xarici turistlərin üz tutduğu məkanlardan biri də Qəbələ rayonunda, dəniz səviyyəsindən 1900 metr yüksəklikdə yerləşən “Tufandağ” Dağ-Xizək Kompleksidir. Bu istirahət məkanı da ilin bütün fəsilərində turistlərə kanat gəzintisi, qış mövsümündə xizəklə sürüşmək, xizəkçilik məktəbindən, hotel və digər xidmətlərdən istifadə imkanları verir. Burada ümumi uzunluğu 6 kilometr olan 4 kanat xətti turistlərin xidmətindədir. Turistlərin kanat yolu ilə dağların zirvəsinə qalxaraq Qəbələ şəhərini, Duruca kəndini və ətrafdakı meşələri, gözəl mənzərəni seyr etmələri, rahat istirahətləri üçün hər cür şərait yaradılıb. Ərazidə mehmanxana, ofislər, uşaqlar üçün istirahət guşəsi və digər müvafiq obyektlərin yaradılması istiqamətində işlər davam etdirilir. Xizək kompleksinə yaxın yerdə “Qolf resort” idman və istirahət mərkəzinin tikintisi də nəzərdə tutulub.

Bu sahənin Azərbaycanda inkişafı zamana bağlıdır

“Turizm mütəxəssisləri Azərbaycanın digər regionlarında da qış turizminin imkanlarını yüksək qiymətləndirirlər. Sırada Gədəbəy və Zaqatalanın adları xüsusi qeyd edilir. Lakin bunun üçün həm infrastrukturun formalaşması, həm də sözügedən sahəyə marağın artması zəruri şərtlərdən sayılır. Onların fikrincə, ilk növbədə uşaq və gənclərdə xizək sürməyə, qış idman növləri ilə məşğul olmağa maraq yaratmaq lazımdır.

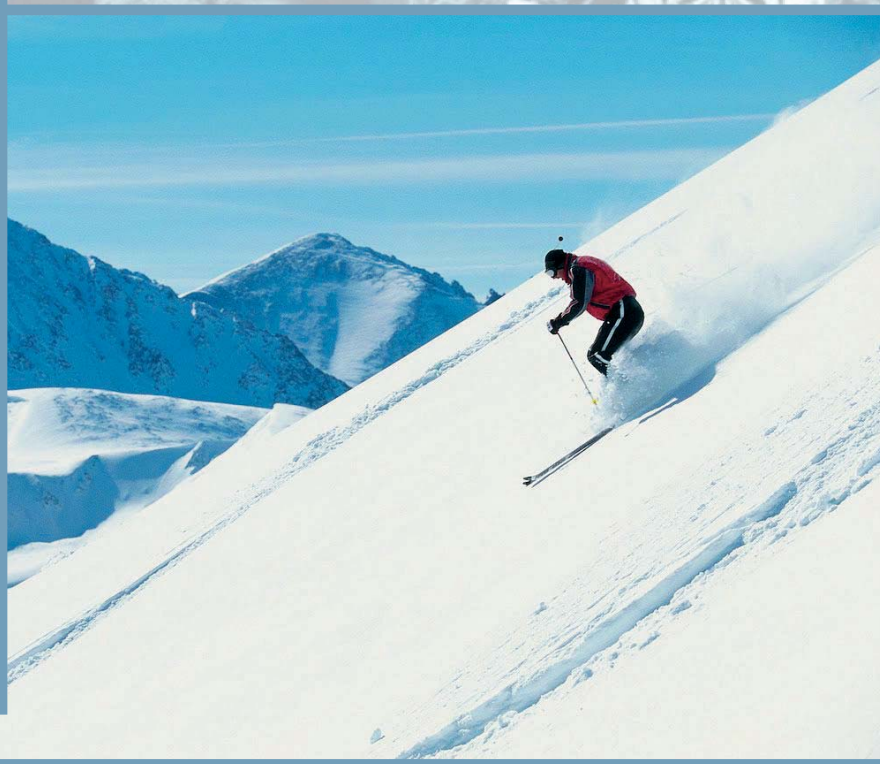
Statistikaya görə, Azərbaycanda qış aylarında istirahətə üstünlük verənlərin sayı ölkə üzrə ümumi turistlərin təxminən 5-8%-ni təşkil edir. Təbii ki, bu, ildə 2 milyondan çox turist qəbul edən bir ölkə üçün kiçik rəqəmdir. Amma nəzərə almaq lazımdır ki, qış turizmi yalnız hansısa obyektə istirahətdən ibarət deyil. Burada geniş infraqururdan, xidmətlərdən, təhlükəsizlikdən söhbət gedir və həmin işlərə çoxlu vəsait gərəkdir. Hesab etmək olar ki, bu sahənin Azərbaycanda inkişafı zamanla, lakin artan tempə gedəcək. İlk növbədə yüksək səviyyəli xidmətlərin göstərilməsi təmin edilməli, qış turizminin təbliğinə geniş yer verilməlidir.

Fəxriyyə Abdullayeva



Tufandağ istirahət kompleksi







“BÖLGƏLƏRDƏN PAYTAXTA” ZAQATALA

Azərbaycan Dövlət Gənc Tamaşaçılar Teatrında keçirilən növbəti tədbir respublikamızın əsrarəngiz rayonlarından birinə - Zaqatalaya həsr edilmişdi. Rayon icra hakimiyyətinin dəstəyi, Bakı Şəhər Mədəniyyət və Turizm İdarəsi və Zaqatala Rayon Mədəniyyət və Turizm Şöbəsinin təşkilatçılığı ilə gerçəkləşən mərasimin iştirakçıları əvvəlcə teatrın foyesində qurulmuş stendlərdə bölgənin tarixini, mədəniyyətini, sosial-iqtisadi nailiyyətlərini, folklorunu, turizm imkanlarını əks etdirən sərgi ilə tanış oldular. Stendlərdə rayonda istehsal edilən ərzaq məhsulları, dekorativ-təbiiqə sənət ustalarının əl işləri, yerli mətbəx nümunələri də yer almışdı

“Bölgələrdən paytaxta” layihəsi regionların mədəni zənginliyini, müasir inkişafını nümayiş etdirmək məqsədi daşıyır: “Layihə çərçivəsində cari il üçün təqdimatlar yekunlaşmaq üzrədir. Bu gün layihə çərçivəsində artıq 9-cu təqdimat keçirilir. Tədbirlərin hər birində bölgələrimizin bir-birindən gözəl adət-ənənələrini, mədəni özünəməxsusluğunu, zənginliyini daha aydın şəkildə görürük”.

“Zaqatalanın da qədim tarixə malik, milli-mədəni dəyərlərin qorunub inkişaf etdirildiyi rayonlarımızdan olduğunu söyləndi, rayonun geniş turizm imkanları ilə tanındığı diqqətə çatdırıldı, bu sahənin inkişafı üçün addımlar atıldığı qeyd olundu. Vurğulandı ki, Zaqatala həmçinin Azərbaycanın yüksək multikulturalizm ənənələrinə malik bölgəsidir. Rayonda bir çox azsaylı xalqların nümayəndələri mehribanlıq və qardaşlıq mühitində yaşayırlar.

“Bölgələrdən paytaxta” layihəsi şəhər və rayonlarımızın mədəni və turizm potensialının nümayişi, regionlararası mübadilənin gücləndirilməsi baxımından böyük əhəmiyyətə malikdir.

Mərasimdə çıxış edən Zaqatala Rayon İcra Hakimiyyətinin başçısı Mübariz Əhmədzadə bildirdi ki, bu gün regionlarda müşahidə olunan sosial-iqtisadi və mədəni inkişaf ölkə başçısının diqqət və qayğısının nəticəsidir: “Son illər rayonun inkişafı ilə bağlı əhəmiyyətli yeni layihələr icra olunur. Noyabrın 4-də Prezident İlham Əliyevin Zaqatalaya növbəti səfəri zamanı bir sıra obyektlərin açılışı həyata keçirildi. Rayonda turizmin inkişafı üçün əlverişli şərait var”.

Tədbirə rayonun incəsənət ustalarının hazırladığı maraqlı konsert proqramı ilə yekun vuruldu...





Azərbaycan Respublikası
Mədəniyyət və Turizm Nazirliyi

Bizi burada izləyin



mct.gov.az



bakuforum.az



azerbaijan.travel



bakubookfair.com

nationalmuseum.az

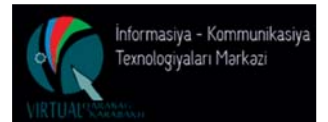


azercarpetmuseum.az

virtualkarabakh.az



shahdag.az



gomap.az



www.facebook.com/Culture.and.Tourism

www.facebook.com/medeniyyetinfo.az

www.facebook.com/www.azerbaijan.travel



Min illərdir ölkəmizdə yetişsə də, 2006-cı il noyabrın 3-də Göyçay rayonunda keçirilən "Nar bayramı" ilə daha da şöhrətləndi, aləmə səs saldı. Ardınca, sərhədlərimizdən uzaqlarda - Avstriyanın paytaxtı Vyanada və "qoca qitə"nin digər şəhərlərində də bu ənənə avropalıları heyran qoydu. Bərəkətli torpaqlarımızın məhsulu, günəşi sevən, həyat eşqi və enerji ilə aşıb-daşan nar folklorda birliyin, vəhdətin, artıb-çoxalmağın tərənnümçüsüdür. Bu səbəbdən də ceyranla birgə, Azərbaycan təbiətinin və irsinin təmsilçisi kimi, Bakı-2015 I Avropa Oyunlarının rəsmi simvolu statusu qazandı. Ölkəmizin qürurlu, mübariz keçmişinin, sülhməramlı, inkişafı bu gününün, azad, ümidverici gələcəyinin təbliğatçısına çevrildi. Zaman-zaman məmləkətimizdəki millətlərarası mehribanlığın, müdrik xalqımıza xas tolerantlığın, sivil dünyaya inteqrasiyanın, eyni məkanda əl-ələ verərək qurub-yaratmağın lirik ifadəçisi oldu.



9 772413 236000